



1 1958

planinski vestnik

# planinski vestnik 1<sup>1958</sup>

GLASLO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XIV | JANUAR

## VSEBINA:

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| <b>OBISKI</b>                              |    |
| Pavel Kunaver . . . . .                    | 1  |
| <b>LETO 1946</b>                           |    |
| Rado Hočevnar . . . . .                    | 5  |
| <b>ZASEDANJE KOMISIJE ZA VRVI</b>          |    |
| <b>MEDNARODNE UNIJE ALPSKIH</b>            |    |
| <b>ASOCIACIJ (UIAA)</b>                    |    |
| Dr. Francé Avčín . . . . .                 | 15 |
| <b>GRINTAVCI, GRINTAVEC IN GRIN-</b>       |    |
| <b>TAVEC</b>                               |    |
| Ing. Dimnik Stanko . . . . .               | 19 |
| <b>FOLKLORNI OBRAZ GORENJE SA-</b>         |    |
| <b>VINJSKE IN ZADREČKE DOLINE</b>          |    |
| Ljotze Zupan . . . . .                     | 27 |
| <b>SKALNA POSTRV</b>                       |    |
| Metod Sitrer . . . . .                     | 33 |
| <b>PLEŠIVEC—URŠLJA GORA</b>                |    |
| Franjo Roš . . . . .                       | 35 |
| <b>DRAGI, PRIDI OPOLDNE</b>                |    |
| Valentin Cundrič . . . . .                 | 36 |
| <b>POTOMCU</b>                             |    |
| Leopold Stanek . . . . .                   | 38 |
| <b>MLADI PIŠEJO</b> . . . . .              | 37 |
| <b>DRUŠTVENE NOVICE</b> . . . . .          | 38 |
| <b>IZ PLANINSKE LITERATURE</b> . . . . .   | 47 |
| <b>RAZGLED PO SVETU</b> . . . . .          | 51 |
| <b>IZ OBČNIH ZBOROV</b> . . . . .          | 58 |
| <b>LISTNICA UREDNIŠTVA</b> . . . . .       | 64 |
| <b>NASLOVNA STRAN:</b>                     |    |
| Motiv z Velike planine — Foto I. Tavčar    |    |
| <b>PRIOLOGA:</b> Krn — Foto Janez Hališnik |    |

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovčarjeva ulica 9, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in kilšeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 60-KB-2-2-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto



S svojimi  
elektrarniškimi  
in mrežnimi  
podjetji  
ter upravo  
v Ljubljani  
Vam želi srečno  
in uspehov polno  
NOVO LETO 1958

# ELES

**ELEKTROGOSPODARSKA SKUPNOST SLOVENIJE**

## Obiski

PAVEL KUNAVER

*Kaj znancev je zasula že lopata!*  
Prešeren

*V črno sem žalost zakopan;  
pa se ozrem v gorenjsko stran,  
in glej:  
planine so visoke kakor prej.*  
Zupancič

Mnogo mojih najdražjih je že odšlo, odkoder ni več vrnitve. Odnos do njih pa se ni nič izpremenil, raje poglobil. Zanje ni več problemov in dvomov. Zato jih mnogokrat rad obiskujem. Nad njihovim zadnjim domom se mi zdi, da se z njimi pogovarjam, mnogim pa še vedno in vedno izrekam svojo zahvalo. Tu sem na ljubljansko pokopališče sijeta jutranja in večerna zarja in v obeh sijajo gore kakor tedaj, ko so še hodili po njih, uživali njihovo krasoto, navduševali me zanje in nekateri celo pomagali, da sem se vzpel nanje v tistih davnih mladih časih.

Seveda je premnogo reči, za katere se ima človek zahvaliti na grobu svojih staršev. Včasih se vzbudi tudi kes, da si kaj zamudil in se te poloti želja, svetovati drugim, naj ne zamude ugodne priložnosti... Neštete podobe vstajajo v duši. Ena mi je posebno jasna: Kot reven dijaček sem imel ene dobre in ene slabe čevlje. Že so me gore za vedno privezale nase. Deloma je bil tega kriv oče sam. Saj je tako živo in navdušeno opisoval lepoto Stola, na katerega se je po naključju povzpel sam samec pred več kakor šestdesetimi leti. Njegove oči so se kar bliskale, kadar je govoril o silnem razgledu tja čez Koroško ali tja proti Triglavu in njegovim takrat še mnogo obsežnejšim snežiščem. In tako sem ga naprosil, če smem nakovati čevlje za gore. Ne da bi on vedel, pa sem pustil podkovati »nedeljske« čevlje. Ko mi jih je princel od čevljarja, je žalosten vzkliknil: »Sin, sin! kaj si storil! Sedaj nimaš nobenih čevljev za lepo!« Ko pa sem ga potolažil, da sem srečen samo v gorah, je utihnil — in v naslednjih letih mi ni bilo žal, da me je gorska narava tako prevzela, da ni bilo niti govora več o slabi družini in nevarnih potih. Nikoli več ni ugovarjal, če sem ob redki izberi obleke ali obutve dal vedno prednost taki, ki mi je služila tudi za gore. Živo se je zanimal za moja pota po gorah in lepote, ki sem jih, žal, včasih redkobeseden, opisoval. Starši, če otroci žele planinsko opremo, dajte jim jo! Se izplača! Že sedemdesetletnik je oče šel z menoj na Kamniško sedlo in bil je ves srečen, da je užival lepoto Kamniških planin. Po ovinkih je večkrat izražal željo, da bi se vzpel tudi na Triglav. Odlašal sem, dokler ni bilo prepozno, in šč dancs se mi zdi, da slišim tih očitek... Ne čakaj, ne odlašaj, če moreš še staršem izpolniti kakšno željo...

Med cipresami se mnogokrat ustavim na enem najstarejših planinskih grobov, na grobu dr. Josipa Cerka. Pomladi l. 1912 je pred mojimi očmi v viharni noči na poledenem Stolu zdrsnil v smrt in pustil sedem dijakov na strmini. Zdi se mi, da še vedno isto ponavlja: »Prezgodaj, prezgodaj! A padel



nisem zastoj. Tisoči so tedaj obrnili svoje oči k planinam in se napotili nanje. Tebi pa sem postal zgled, da neutrudno vnemaš mladino za gore. Sviri mlade vodnike, naj previdno in skrbno vodijo tiste, ki so se jim zaupali. Nobena oprema ni predobra za gore! Noben trud ni preveč! Vztrajajo naj in vcepljajo v mlada srca ljubezen do gorske lepote. Kakor sonce jim bo svetila in jih vodila skozi vse življenje!»

Tudi prijatelj Albin Hrovatin se je preselil v tihi gaj. Nikoli ne morem mimo njega. Saj je bil prvi, ko me je zaostajajočega za odraslimi vsega zasopljene ga dečka na Tominškovi poti prijazno opozoril, da sem s steze, ki ni bila jasna, zašel, in me privedel na pravo pot. In kolikokrat sem nato iz njegove ogromne škatle jedel sladke torte. Bil je takrat stavec. Vlival in stavil je matrice za rotacijski stroj. Strupeno vzdušje ga je obdajalo. Smrt je grozila iz zraka. Večkrat mi je s svojimi velikimi jasnimi očmi pomežiknil proti tovarišu, češ, ta išče tolažbe po delu v alkoholu in nezdravih užitkih. Na vpadlem licu, še mladem, poleg mlade cvetoče žene je bila onemu tovarišu zapisana prezgodnja smrt. — Albin pa je z menoj delal načrte in že v soboto sva zapustila doline, alkohol in tobakov dim. Bil je zgled pridnega delavca, ki je vse žrtvoval po nasvetu zdravnika za to, da se je ohranil v gorah zdravega, gore pa so ga obogatile s srečo in slikami, ki so mu čez teden lebdele pred očmi, ko je bil v stavnici izpostavljen strupenim param. Tako tihi tudi on narača: Ne odnehaj! Vabi! Vabi vse in vsakogar v gore!« Vzdihnem mu: Kar morem, storim; samo za množicama se ženeta tista dva, ki sva ju nekdaj pustila pod nama — alkohol in tobak...

V bližini prijatelja Albina počivata dva dobra znanca — dr. Arnošt Brilej in Ivan Korenčan z ženo. Prvi je Slovencem v Planinskem Vestniku mnogo pripovedoval in izpovedal svojo ljubezen do gora. Seveda sva se mogla osebno mnogo več pogovoriti. Zdi se mi, da mi še vedno prigovarja: »Vi imate ideje; izpeljite jih.« Da, samo če bo še čas! Kajti tudi jaz čutim isto kakor on, ko je trdil glede gora: vsako leto po petdesetem pomeni en kg več v oprtniku.

Kaj več pa bi mogel povedati Ivan Korenčan, kaj pomenijo gore človeku, in to posebno tedaj, ko ga vse drugo zapusti! Kot ustanovitelja Planinskega društva sem ga občudoval še kot deček. Ko je bil obdarjen z blagostanjem, mi je pozneje pomagal z veliko vsoto, da je neki pogorelec v gorah, kjer so gorohodci našli vedno mehko seno za noč, zopet pozidal gospodarsko poslopje. Sreča pa je opoteča, in Korenčan je strašno občutil udarec »sovražne sreče«. Ostala mu je le žena, s katero se je poročil na sami Kredarici, in gore. Seveda, premnogokrat ni bilo za izlete v daljave — a vse sta žrtvovala, da sta hodila na hribe v okolici Ljubljane. Kadar smo se srečali na cesti v mestu, je pogovor vedno nanesel na gore. In tedaj so se obema posvetile oči. V njihovem naročju sta pozabljala na gorje in samoto. Lepota gora se ni kupovala z denarjem. Skozi oči reveža in bogataša lije v notranjost človekovo in mu blaži bolečine ali ga polni z neko nedopovedljivo srčco. In to sta Korenčana vso dolgo dobo potem, ko ju je usoda pahnila iz prejšnjega blagostanja, do dna spoznala. Ko stojim nad njuno grobnico, se mi vedno oglasi zadnji stavek Korenčanove žene, ko sem jo tik pred smrtjo srečal v Ljubljani. Kakor da bi slutila, da je bila zadnjikrat v življenju v gorah in kakor da bi mi hotela dati v besedah zadnji in trajni spomin nanju, ki sta v gorah iskala in našla zadnja desetletja uteho in lepoto, mi je podala roko in, četudi siva starka, je z iskrečimi očmi zaključila najin razgovor z besedami: »Ah, bilo je tako lepo!« Sedaj počivata skupaj za vedno. A njuno življenje opozarja vsakogar, da naj se že v mladosti seznanj z vedno lepo gorsko naravo. S tem si bo pridobil zaklad, ki mu ga



nihče ne bo mogel vzeti. V gorah bo našel dom, kamor se bo lahko vedno zatekal in našel tolažbo in srečo ob vsakem času, posebno pa v tegobah, ki malone vsakega človeka enkrat obišejo. Posebno velja ta opomin staršem in vzgojiteljem mladine, ker le mladost je še prožna in dovzetna, saj je še niso poparile »strupene slane«. —

Noga se mi ustavi tudi tam, kjer se vrstijo mali grobovi, ob katerih so se pretočile neštete solze mladih mater in so pokala srca očetov, ko so se poslavljali od umrlih najmlajših, upa in nade svojega mladega življenja. In tu je bilo, ko je ob pogledu na skrajno potrto mlado mamico in prežalostnega očeta ob grobu sinčka edinčka moje srce žalovalo s starši. Kje najti tolažbo? Tiho so šepetali znanci in prijatelji svoja sožalja — in odhajali. Besede so izzvenele, če so bile še tako prisrčno izrečene. Ostala sta sama in prazni dom je bil prav tako žalosten kakor mali sveži grobek. Pa tudi ta dva sta vedela za skrivnost, ki bi jo bilo treba povedati vsem žalostnim in obupanim. Kamor sta nekoč nameravala peljati svojega sinčka, ki bi bil sposoben, da bi mu vsadila ljubezen do gora in smisel za lepoto, tja sta se napotila sedaj sama v globoki žalosti. Z visokih gora sta zrla na širono zemljo pod seboj. Daleč, daleč tam nekje je mali grobek — a kako majhen je! Vse je tiho, kakor v mogočni naravi okoli njiju. Otroček se je spojil zopet z materjo Zemljo, kakor sta tudi ona dva samo delca in njena otroka. Z gore na goro sta hitela in od povsod se je razprostiral pod njima širni lepi svet, v katerem so izginjala človeška bivališča in vsa v njih bivajoča sreča in bolest. In pod vplivom velike gorske prirode je polagoma otopela ostrina strašne bolečine in ostala je le gorka otožnost po dragem bitju. Gore so bile čudovito zdravilo, ker so s svojim velikanstvom in lepoto postavile človeka v pravo razmerje do narave, katere zakone moramo izpolnjevati. —

Nazaj grede me vodi pot mimo mojega brata Franca. Kolikokrat sem že stal ob njegovem grobu, zahvaljujoč se mu za prvi uvod v spoznavanje gora, saj me je še čisto majhnega peljal na Bled, Bled brez velikih hotelov in steza; v Vrata s staro romantiko; na tedaj še naša Klanška jezera, kjer sva v zarji zahajajočega sonca tiho v čolnu ležeč uživala veličastno lepoto Mangrta. Kdor moreš, postani tak brat, ki mu bo mlajši hvaležen še preko groba.

In zopet sem tam, kamor vedno najprej hitim. Mitja. Kje in kdaj sem videl najbolj svetle in srečne oči? Tedaj, ko sem bil zadnji jesen pred okupacijo z njim v Kamniških planinah, ko se ni mogel z menoj vred nagledati gora v jesenskih barvah, in tedaj, ko mi je pripovedoval, kako lepe so bile Julijske Alpe in posebno Triglav, ko je plul visoko nad njimi v jadralnem letalu! Zato je hotel vsakogar, ki ga je imel rad, osrečiti z gorami. Žal, zrak ni tako trden kakor gorska skala. V koroških hribih se je s strtim letalom strl tudi on.

Tam ob zidu pa obiskujem hudomušnega Janka, Janka Mlakarja. Po dolgi življenjski poti leži v družbi svojih staršev, brata in sester. Bil je prvi planinski pisatelj, ki me je navduševal. V zgodnji mladosti mi je bil katehet, pozneje pa ljub znanec. Ni mu bilo vseeno, kako se vedejo ljudje v njegovih ljubih planinah. Zato v njegovih spisih toliko ironije, toliko opisov ljudi, ki znašajo v gore navlako, ki tja ne spada, ker moti in uničuje dobrodejni vpliv velike prirode. Nad grobnico, kjer spi, se mnogokrat zagledam v izvrstni relief njegovega obraza. Tako se mi zdi, da mi od časa do časa pomežikne kakor tedaj, ko je bil še med nami, in zdi se mi, da mi očita: »Pravijo, da med mojimi številnimi spisi ni nobenega, ki bi ga mogli vzeti med članke šolskih beril. 'Učeni' jim očitajo, da sem premalo opeval lepoto gora, preveč pa kritiziral ljudi. Pa mi odkritosrčno povej, ali so res že izginili iz planin razni ululansi, pijanci, grobijani, telovadci, kvartopirci? Ali res gore že v polni

meri služijo ljudstvu v razvedrilo, za ozdravljenje telesnih in duševnih bolečin? Ali so že spoznali, da morejo gore opraviiti svojo visoko nalogo le, če jih ne motimo s svojimi napakami, katerim hočemo v tišini gora, v njihovi lepoti uiti? Molčiš in povešaš glavo v priznanje, da sem še premalo ostro in preveč 'skozi rožice' povedal resnico! Resnica v oči bode! — No, jaz sedaj molčim. Pa vi, ki ste še na poti po gorah, storite svojo dolžnost. Le malo več poguma in vztrajnosti, pa boste uspeli, in gore bodo postale ljudstvu najlepši in največji tempelj. Tistim pa, ki me ne marajo vključiti v čitanke, povej, da jim ne zamerim, pa naj sami kaj primernega napišejo, ker o gorah je v čitankah resnično premalo! Le priznaj!» In zopet mi značilno pomežikne v slovo. —

In ob Mlakarjevem grobu se spomnim drugega kritika slabega planinstva. Niti za streljaj daleč od njega leži med talci Hinko Smrekar. Tja se napotim, ko že tako obiščem razne znance, ki počivajo v njegovi bližini. Smrekar nas je vzgajal s sijajnimi karikaturami, meni pa je najbolj ustrezno ilustriral moje skromne zgodovinske povesti. Ko pa je napadel okupatorja s svojimi risbami, se mi je v strahu stisnilo srce. In še danes se slišim, ko sem prestrašen rekel: »Zdaj je po njem!» Prav malo potem je krogla predrila njegovo pošteno srce. A tu na grobu se spomnim njegovih sijajnih karikatur gorohodca, ki dirka zasopljn od vrha do vrha; družbe, ki si z litri preganja dolg čas na planinski trati, kvartopircev, ki na cilju, razglednem vrhu, vržejo karte, ali pa ob njih v koči potratijo dragoceni čas, medtem ko sije zunaj sonce, cveto nežne planinske cvetice, ko sijejo z gorskega črno modrega neba take zvezde kakor nikjer drugod. In Smrekar se našobi, potisne svoj skavtski širokokrajni klobuk postrani in mi reče: »Le čemu sem vse to narisal? Le koga sem ozdravil! Taki in slabši ste kakor prej! Nekatero kože ste izpremenili v alkoholne beznice, kjer pošten gorohodec ne najde miru niti podnevi niti ponoči! S kvantami se obklada in jih nosi v gore celo mlečnozoba mladina! Fej! Kapitulirate pred slabimi razvadami!» Zagovarjam se: »Veš, Hinko, vzgoja je Sisifovo delo. Težko je množicam dopovedati, da so postali lastnik najlepšega koščka sveta, najlepšega parka na naši Zemlji! Tvoj bič, tvoj svinčnik nam manjka, da bi razgalil številne napake, ki kvarijo naše planinstvo!» Ker vidi, da sem žalosten, me potrepnja po rami: »Saj veš, da ne mislim tako hudo. Ampak več korajže bi vam bilo le treba, da bi pometali pijance in kvartopirce iz koč! Popivajo in kvartajo lahko v meglenih dolinah. Napravite red!» Vse je zopet tiho in le venec gora, ki gleda čez zid, tiho pritruje. —

Ne da se mi, da ne bi šel pogledat na grob mladega Marka in Čiča. Eden je bil moj dijak, oba začetkoma učenca v planinstvu in taborništvu. Kakor vihar sta me prehitela, da sem strmel za njima. Pa ju je vzela spomladi strašna snežna vihra, in še danes krvavé rane, ki jo je zasekala izguba. Na Markovem grobu najdem planike. Prijatelj mu jih je prinesel z gora, ki jih je tako vroče ljubil. Zopet tihi vzdih: »Prezgodaj! Prezgodaj! Dajte, da najina žrtev ne bo zaman! Ni zadosti, da poznaš steno in smeri! Strašne so tudi sile, ki spe v zraku! Tudi z njimi naj se seznanijo alpinisti, da jih ne bodo prese-netile in uničile kakor naju! Nismo še gospodarji Zemlje in njenih sil! Ne izzivajte jih, dokler jih do potankosti ne poznate. In zanesljivi tovariši naj dobro vedo, kam ste šli. Morda vam bodo v pravem trenutku pomagali. Pridružite pogumu še previdnost! Ne pozabite! Naj ne bo nepotrebnih žrtev! Najina nesreča naj vam koristi!» Ne morem proč, ne da bi obljubil: »Bom naročil, Marko, bom!»

Pozdravljam. Poslavljam se in stopim na polje. Na zahodu žari večerna zarja. Pod njo štrli Triglav s sosedi v tiho, rdeče nebo.

## Leto 1946

RADO HOČEVAR

Pred dvajsetimi leti je naša slavna plezalka M. M. Debelakova preplezala severno steno Špika. Ta zmaga je odjeknila daleč po svetu in obenem je tisto leto postalo mejnik nove revolucionarne dobe v našem alpinizmu. To je bil po mojem mnenju največji uspeh naše alpinistike do današnjih dni.

Dvajset let pozneje se začne nova doba, nič manj revolucionarna. To novo delo na starih temeljih smo začeli mi, takrat še mladi in nepoznani plezalci. Začeli smo in delali tako temeljito, da smo se leta in leta žrtvovali samo enemu cilju — razvoju naše alpinistike. Koliko dragocenih let se je tako v gorah izgubilo! Toda ko se spomnim tega, mi ni žal. Alpinizem je že tako bogat pojav, da se vedno rad spominjam vseh onih čudovitih dni, prebitih v skalah. Lepa, dolga in čudna so bila ta pota, polna lepih in temnih spominov, često celo preveč fantastična, da bi jim razumen človek mogel verjeti. Prisluhnite tem potom... Začelo se je takole:

Po štiriletnem življenju za bodečo žico, ko sem lahko le iz daljave opazoval naš gorski svet, se mi je v srcu vzbudil nemir. Prišla je osvoboditev in leto 1946, prelomnica v mojem življenju. Kot sedmošolec sem nekega januarskega dne odšel prvič v življenju v gore. Pot do Kamniške Bistrice je bila polna nestrpnih pričakovanj in doživetij. Takrat sem prišel v gore brez opreme. Že pogled na strmi beli plaz pod Kokrskim sedlom me je navdal z grozo in obenem z občudovanjem vseh tistih, ki se drznejo tam preko povzpeti. Ko je videl naše shujšane obraze, nam je oskrbnik Andrej odsvetoval kakršne koli podvige. Obiskali smo Rokovnjaške luknje in Žagano peč. Ne bodite presenečeni, da sem se kljub temu še tiste dni drznil povzpeti na zasneženi vrh Brane kar od Galerij naravnost navzgor. Ta v tedanjih razmerah blazna misel se mi je porodila tedaj in v njej je že bila kal bodočih podvigov v skalah. Po dveh urah strme hoče navzgor sva s tovarišem obtičala na rahlo zasneženi travnati vesini. Šele tedaj sva se zresnila in odločila za povratek. Navzdol je bilo še huje, saj veste, da plezanje po strmem travnatem terenu nikakor ni prijetno, pa še pozimi je bilo povrhu. Srečno se je izteklo tistikrat. Koliko in kolikokrat se je ravno tako srečno izteklo!

To je bil rojstni dan moje alpinistike. Že bližnji dnevi so me zopet privedli v gorski svet. Prešernov rojstni dan smo izkoristili za izlet v njegovo rojstno vas Vrbo na Gorenjskem. Gore s Triglavom — Karavanke s Stolom so bile prvič tako blizu, veličastne pod belo odejo.

Izleti v okolico, zlasti na Šmarno goro, so bili odslej skoraj vsakdanja zadeva. Najbolj mikavna od vseh pa je bila bela in koničasta streha Grin-tovčeva.

Ko sem leta 1945 zapustil JLA, so mi ob odhodu izplačali ves moj zaslužek. Bilo je dovolj za navadne smuči. Toda v dolini zima ni dolgo trajala. Na Rožniku in Golovcu ga je že zdavnaj pobralo. Zato pa so tem bolj vabila bela smučišča na Krvavcu in Veliki Planini. Tako se je nekega dne v marcu odločilo. Iz šole v Vegovi ulici se nisem vračal naravnost domov. Če je bilo lepo vreme, sem zelo rad zavil v Tivoli, ampak ne zato, ker bi me tam čakalo dekle. Gore so bile čudovite od tam. Doma so mi branili. »Ubil se boš!« Kolikokrat sem potem še slišal to besedo! Nič ni pomagalo. Ob treh popoldan sem že sedel na kolesu.



Mrak je zavil na gozdno pot pod Jezeri. Nad Ambrožem se v takem ni težko izgubiti. Tudi razne poseke, kjer je za spoznanje svetleje, vabijo. Tako sem tudi sam tistikrat taval do Jezerc. Kmalu se je zasvetil dom, pa tudi jasna mesečna noč mi je potem poplačala ves trud v temni noči in bele poljane. Krvavca so bile še bolj privlačne.

Naslednjega dne sem že stal na vrhu zasnežene gore. Mnogokrat sem bil pozneje še na njem, pa nikoli ni bilo tako lepo kakor tistikrat. Robnikov na smučeh še nisem imel, kljub temu pa je bil spust z Velikega Zvoha imeniten. Še bolj imenitno pa se mi je zdelo to, da sem prvokrat dosegel višino 2000 metrov. Takrat je oskrboval kočo znani oskrbnik Hanek.

Naslednji dve nedelji sta zopet veljali Krvavcu. Navdušenje za gore je bilo vedno večje in pohodi v nje so postajali že stvarnost. Nekoč sem z vrha Velikega Zvoha opazoval drzne sledi, ki so držale preko na Greben. Skoraj bi me bile izvabile. K srci sem raje ostal v jami na Zvohu in se predal soncu. Zaenkrat je ostala samo še tiha želja, da bi ta greben tudi sam premagal. Nekaj let pozneje sem po naključju zvedel, da je tedaj preplezal greben takrat že znani plezalec in moj poznejši prijatelj Marjan Keršič-Belač. Tokrat pa je ostalo le pri smučanju.

Tople pomladanske nedelje sem izkoriščal za obisk Šmarne gore. Prihajal sem običajno po navadni poti, ki jo poznajo tisoči in tisoči nedeljskih izletnikov. Kmalu pa sem zvedel, da obstaja še druga pot, »Pot svobode« preko strmega skalnatga pečevja na zahodni strani gore. Tovariši so pravili o »veliki strmini« in »množici klinov«. To naj bi bila prva preizkušnja.

Neke nedelje sem se tako spuščal po zapadnem grebenu proti Vikrčam. Na vrhu skalovja sem obstal. Po pravici vam povem, bilo me je strah sestopiti preko stene. Dvakrat sem poskusil, pa obakrat sem se vrnil navzgor. Čuden nemir se me je polastil. Nikoli nisem gledal globine pod seboj. Težko sem se odločil. Skoraj me je bilo sram, ko je mimo mene prilomastil starejši gospod. Nič se ni obotavljal. Tedaj je padla odločitev. Prvi metri so bili strašni in vsak trenutek sem pričakoval padeč. Najtežje je bilo sredi stene, kjer je bila jeklena vrv toliko razmajana; bilo je to po vojni, potov ni namreč nihče popravljaj, da si se moral izvesiti. Stoja na samih klinih je bila takrat zelo tvegano in izredno težko dejanje. To motovljenje na klinih je trajalo več kakor četrt ure. Spodaj je troje mladih ljudi s skrbjo pogledovalo navzgor. V kaminu malega Turnca sem obstal. Sreča, da sem premagal to mesto, mi je zakrila predolgo obnavljanje.

Spodaj sem srečal svojega starega prijatelja z bregov ob Ljubljani Sreča Pogačarja. Ta mi je predstavil svojega prijatelja Franceta Zupana, ki je baje prejšnjo nedeljo obiskal Grintovčev zasneženi vrh. Zupan me je seveda zamikal in vso pot do doma sem ga nadlegoval z vprašanji, kako je bilo na Grintovcu in če je tamkajšnja pot veliko težja od pravkar premagane v Šmarni gori.

Rezultat tega srečanja pod Šmarno goro je bil, da sem spoznal še enega tako navdušenega planinca. Odslej naprej smo hodili v gore trije: Zupan, Pogačar in jaz. Vsi trije smo bili sedmošolci v Vegovi ulici. Zupan je sicer preje obiskoval klasično gimnazijo, pa je predsedal. Sestajali smo se odslej vsako sredo ob šestih zvečer pred pošto. Tu smo kovali načrte za bodoče dni.

Naš prvi cilj je bil vzpon na vrh Brane s Kamniškega sedla. Zupan nama je svetoval, kakšno opremo naj vzameva s seboj. Poleg ostalega dereze in cepin seveda! Teh rekvizitov pa do sedaj še nisem videl. Kakor koli sem si belil glavo — teh rekvizitov nisem mogel dobiti. Zupan mi je posodil nekaka dva kaveljčka, katera sem pripel za čevlje. Namesto cepina pa sem si ob poti

na Kamniško sedlo vrezal leskovo palico. S tem priborom in čevlji še izza časa okupacije smo aprilsko soboto prispeli na Kamniško sedlo. Koča je bila tako nabitó polna, da tudi na tleh ni bilo prostora za spanje.

Zjutraj naju je Zupan navezal na vrv. Vrv je bila debela 6 mm. Uporabljala jo je njegova mati za sušenje perila. Razumljivo je, da si je Zupan na skrivaj izposodil vrv. Odkorakali smo iz kočé skrajno resni in molčečih obrazov. Nemirno nam je utripalo srce pred sneženim obličjem gore. Strm je bil videti ta zid, šc hujši pa pogled v globel Logarske doline, ko smo stali na robu. Nekak čuden občutek se te loteva, ko tako stojiš na robu prepada in buljiš navzdol. Morda bi sploh ne šel na tako pot, toda snežno beli vrh je bil le prevelika vaba. Mimo nas so šli še neki planinci na vrh. Navezali so se na vrv. Bilo jih je 12. Dva najboljša med njimi sta se navezala spredaj. Ko sta videla nas, sta nas povabila, naj se tudi mi privežemo na njihovo vrv. Veseli smo se vabilu odzvali. Skupino šestih ljudi je vodil Milan Hodalič, nas pa je navezal na svojo vrv Marjan Keršič-Belač. Oba plezalca sta takrat vzbujala pozornost vseh, zlasti pa Belač. Obema sem šc danes hvaležen za njuno družbo na svojem prvem pohodu v bele strmine Savinjskih Alp.

Dolga kolona njunih »varovancev« se je počasi pomikala proti vrhu. Spredaj je hodil Belač, zadaj pa ostali za njimi. Plezali smo istočasno in če bi kdo zdrsnil — na to nisem smel pomisliti. Samo tiho sem pogledal proti Logarski dolini navzdol. Ne, tako nisem smel končati. Z vsemi silami sem sledil na repu dolge kolone, opiraje se na palico, ki sem jo urezal dan preje v gozdu.

Pa tudi ta strah je bil čez dve uri poplačan. Stali smo na vrhu zasnežene Brane. Prvič smo si na ožarjenem vrhu stisnili desnice. Zupan je bil sicer že na Grintovcu, toda zame in Pogačarja je ostal vzpon silno in nepozabno doživetje. Okoli nas so se bleščali grebeni in vrhovi Grintovcev. Belač nam je razlagal imena — toda ostalo mi je le doživetje.

Sestop je bil še bolj mučen kakor vzpon. Ko smo prišli na rob strmali, je Hodalič zabil v sneg dva cepina. Okoli njih je zavezal vrv, na konec pa Boža Fakina. Velel mu je, naj zdrsi po strmini navzdol. Ta je storil po njegovih navodilih. Toda v veliki strmini je omahnil in zdrsnil. Silen sunek je zlomil prvi cepin, drugi je padec prestregel. Lahko bi prišlo do katastrofe. Nato je Belač zvezal dve vrvi in jih obesil za cepin. Sedaj smo se drže na rokah spuščali po vrvi čez vrhnji najbolj strmi odstavek. Ko je vrvi zmanjkalo, smo morali dalje brez vrvi. Tu sem moral sestopiti opiraje se na palico. Takrat in prihodnja dva meseca sem bil najbliže smrti, odkar hodim v gore. Razumljivo, da sem bil silno srečen in navdušen, ko sem končno menda poslednji pricapljal na Kamniško sedlo. Kar kamen se mi je odvalil od srca, ko je bila tura končana. Spoznal sem prve korake v gore, toda bilo je mnogo mnogo premalo.

Istega dne smo se od navdušenja hoteli povzpeti še na Planjavo, pa smo pred Wissiakovo grapo obrnili. Bil je to tudi prvi pametni ukrep, za kar naju je pohvalil sam Belač.

Naslednjo nedeljo je bil prvi maj. Izkoristili smo jo vsak po svoje. Kam sta odšla onadva, ne vem. Sam sem se zgodaj zjutraj podal proti St. Vidu. Spotoma sem srečal kamion in se usedel vanj. Peljal je izletnike v Logarsko dolino. Tudi to je bilo nepozabno potovanje v osrčje Savinjskih Alp. Prišel sem do slapu Rinka in od tam občudoval prejšnjo nedeljo preplezano smer v Brani.

Prihodnje dni so nas čakali zopet novi podvigi. Razen Zupana in Pogačarja so se na realki zanimali za gore tudi drugi dijaki. Največ zanimanja je med

njimi kazal Miha Verovšek, moj sošolec v istem razredu. Spominjam se še, kako sva se skupaj učila fiziko. Takratni profesor, sedaj pokojni Leopold André je bil sila natančen. Zadnja popoldanska ura je bila. Ves teden sva se tresla pred to uro. Končno oba pokliča. Sam sem se s težavo izmazal s sumljivo trojko, medtem ko je Verovška gladko položil. Čez tričetrt ure sva že sedela v nabito polnem kamničanu. Najin cilj je bila Korošica in dvodnevni pohod čez Savinjske Alpe do Kokrskega sedla. Na cesti proti Bistrici naju je zalotila noč, in skozi Belo sva tavela v mraku proti Presedljaju. Medli odsev žepne svetilke nama je kazal markacije in smer. Po polnoči sva dospela na Korošico. Koča je bila še neoskrbovana in v silno slabem stanju še od vojne vihre. Ležišče sva si morala urediti na trdi kmečki peči, katero je bilo treba preje zakuriti. Drv ni bilo seveda nikjer. Pretaknila sva vso kočo, pa zaman. Podnevi bi bilo lažje, saj je dovolj rušja v bližini. Končno sem iztaknil v nekem kotu premoğu podobne kose. Bil je katran. V peči je gorelo kakor v lokomotivi. Ponoči je Verovšek padel s peči. Verjetno ga je katran preveč ogrel. Sam sem spal ko top.

Naslednjega dne sva napravila vzpon na Ojstrico. Po navadni poti seveda. Oba sva imela cepine. Moj je bil podoben onim, ki jih v nekaterih kočah prodajajo za spomin, samo da je bilo ratišče dolgo poldrugi meter. Pa kljub temu sem bil ponosen nanj. Verovšek je bil precej na boljšem. Saj je podedoval dokaj dobrega, očetovega.

S to opremo sva brez večjih težav dosegla vrh Ojstrice. Na vrhu je bila še stara triangulacija. Vsa prevzeta od občudovanja nad pravkar doseženim vzponom se nisva menila za lepo okolico pod nama.

Toda tako gladko tudi ni šlo tistikrat. Na povratku se je bilo treba spustiti preko strmega snežišča. Lotila sva se ga z velikim strahom. Toda kljub vsemu je Verovšek zdrsnil. Poskusil se je ujeti na cepin. Pozneje mi je pravil, da je pred dnevi prebiral očetove Planinske Vestnike. Tam je bral, da se je treba vreči na trebuh. Z rokami pa s cepinom zavirati. Vse je bilo v redu, pa je nesrečni Miha spustil cepin iz rok. Vrglo ga je na hrbet. K sreči se je snežišče položno končalo. Sam sem ob tem prizoru skoraj otrpnil od groze in potem skrajno previdno sestopil k Verovšku, ki se je med tem ustavil na položnejšem delu strmine. Tožil mi je o udarcu v zadnjo plat, katero je čutil potem še vse poletje. Čez leta pozneje smo se tu smučali in obujali spomine na te prve naše dneve v gorah.

Ko je razburjenje pošlo, sva se odpravila še na Planjavo preko Škarij in Babe. Do vrha ne pomnim večjih težav. Tu pa tam je bilo treba prečkati majhno snežišče, saj veste, kako je maja meseca v gorah. Tudi na vrhu Planjave sem bil tistikrat prvič v življenju. Sedaj naju je čakal najtežji del dneva: Sestop na Kamniško sedlo preko strme in zasnežene Wissiakove grape — pred katero sem že moral enkrat obrniti. Tu se ni smela ponoviti scena z Ojstrice. Skrajno previdno in z velikim strahom sva poglobljala že obstoječe stopinje v snegu. Grda je bila videti grapa. Kolikokrat sva pozneje videla ljudi, kako so se obotavljali preko takih mest. Vedno sem se takrat spomnil na naju. Čeprav alpinistično brezpomembna tura, je bila v takratnih razmerah zelo nevarna.

Na Kamniškem sedlu sva prenočila. Naslednjega dne naju je čakal najtežji del. Do Boštjance v Brani sem dobro poznal smer. Snega je bilo že mnogo manj, tako da se je dalo lepo priti do roba. Kmalu za robom se je izbočil prepad. Majhen žleb v strmi steni je pokrival sneg. Velika je bila izpostavljenost in tresoč se sva se z Verovškom splazila preko. Toda najtežje naju je



čakalo niže doli, kjer je bilo treba prečkati dokaj veliko snežno vesino. To je bilo do tedaj najtežje mesto. Dvakrat sem hotel že nazaj, pa sva se odločila za naprej. Tu sva se šele obirala. Če bi to videl leto pozneje, ne bi mogel verjeti.

Ko sva bila sredi snega, sta za nama prišli dve postavi. Neverjetno urno in spretno. Skoraj švignila sta mimo naju, da je srce zastalo od sramu, saj je bila ena od obeh ženska. Videč najino nerodnost se nista smejala. Moški nama je celo pomagal iz zagate s tem, da je poglobil stopinje. Tudi nama je odgovoril na vprašanje o turi. Pravil nama je, da je še eno nevarno mesto pod vrhom Skute. Nemo sva obsedela na koncu snežišča in opazovala oba drzneža. Kdaj bova midva tako hodila po gorah? Pozneje sva zvedela, da je bil to znani plezalec ing. Daro Dolar, ki se je s svojim dekletom sprehajal po Kamniških Alpah.

Do vrha Turske gore in dalje do podnožja Skute ni bilo večjih težav. Strmo snežišče na jugovzhodni strani Skute nama je zopet dalo precej opravka, vendar v vzponu nisva občutila take globine kot prej za Boštjanco. Pot naju je vodila dalje na Štrugo in preko Mlinarskega sedla na Grintovec. Toda nikjer ni bilo več tako nevarno. Pozno popoldne sva prišla na Cojzovo kočo na Kokrskem sedlu. Na Jamah naju je zalotilo še majsko neurje, pa sva jo ucvrla in prinesla suho kožo. Tako sva v teh dneh prvič stopila na šest glavnih vrhov osrednje rajde Grintovcev. V koči nisva imela več denarja za prenočnino. Nabrala sva dve butari drv in oskrbnik naju je zastonj spustil v zimsko sobo. Toda ko smo zakurili ogenj, je bilo kakor v prekaževalnici svinjskega mesa. Seveda sva potrpežljiva tudi to malenkost, samo da se je tura lepo končala. Bila sva zadovoljna in srečna kot malo kdaj.

Odslej naprej sem še raje hodil na Rožnik in nekoč fantastični vrhovi Grintovcev so postali že domači.

Zopet smo se dobili pred pošto v sredo ob šestih zvečer. Navdušeni nad opravljenimi vzponi smo kovali načrte. Želeli smo si vedno več in več. Hoja po navadnih poteh je bila sicer mikavna, toda sneg je kopnel in ni bilo več tistih problemov in napetosti. Tedaj smo se odločili, da preplezamo greben Rinka—Skuta. Namenili smo se, da preplezamo smer v troje. Zupan je vzel s seboj svojo »standardno vrv«. Pred odhodom pa smo morali še vse pripraviti. Dvakrat smo odšli na Veliki Turn, odkoder smo se tudi spuščali na vrvi (za perilo), razen tega smo odšli nekajkrat tudi na Ljubljanski grad in tam v splošno začudenje pasantov opravili nekaj akrobatičnih plezarij in spustov čez Šance. Ko smo to opravili, se nam je zdelo, da smo zreli za prvi plezalni poskus v skalah.

Začeli smo s Kamniškega sedla, odkoder smo se preko Turske gore povzpeli na Kranjsko Rinko. Plezali smo brez vrvi in zelo dobro napredovali. Vse bi bilo šlo lepo, ko sredi grebena ne bi bilo ostrega in gladko izpostavljenega stolpa. Edino preko njega se je dalo naprej. Tu je bilo precej obotavljanja. S svojim velikim nahrbtnikom, iz katerega je štrlel poldrugi meter dolg »strelodov«, nikakor nisem mogel z mirnim srcem preko. Zupan in Pogačar sta že preplezala to mesto. Šele ko sva s Pogačarjem spravila nahrbtnik preko stolpa, sem sam začel plezati. Tu sem prvič občutil zračnost v steni. Na obe strani je bil grozoten pogled. Na desno stran bi padel v ledenik pod Skuto kakih 300 metrov globoko. Tu je nekoč padel Petrič, ko je sam plezal ta greben. Na levo stran je sicer manj globine, toda tudi dovolj. Oster rob stolpa prehaja v tenko rez, kjer jahaš kakor na konju. Razumljivo, da ima vsak začetnik plezalec malo čudne občutke, ko prvokrat tako meri globino s svojimi

oči, zato ne smete zameriti, če vam tako opišem to mesto. Pozneje se mi je vse skupaj zdelo igrava, pa vendar še danes občudujem to mesto. Na vrhu stolpa sem našel dva klina. Pozneje smo zvedeli, da sta jih pustila Boris Režek in Rado Istenič, ko sta delala zimsko grebensko prečanje Savinjskih Alp. Sam sem občutil silno zadovoljstvo, ko smo to mesto premagali. Morda ni vredno ob njem izgubljeni toliko besed. Pa vseeno mi je silno drago in vtisov tistega dne ne bom pozabil nikoli. Tisti trenutek, ko sem sedel na vrhu stolpa, sem občutil rojstni dan svoje alpinistike. Brez tistega dne bi ne bilo nikoli toliko podvigov v skalah.

Nadaljnje plezanje se mi je potem zdelo pravi užitek. Šele na vrhu smo počivali. Nismo bili sami. Razen nekaterih planincev smo opazili tudi plezalce z vrvmi in klini. Bili so to Jeseničani, ki so napravili masovni pohod v Savinjske Alpe. Ravno takrat je ena naveza izstopila iz južnega raza Turske gore. Med njimi je bil tudi znani jeseniški plezalec Maks Medja.

Ta vzpon nas je tako navdušil za plezalstvo, da smo odtlej naprej začeli kovati resne načrte. Toda zadeli smo na nepremostljivo oviro. Rekvizitov nismo imeli, dobili pa so se le v planinskem društvu. Prvo, kar je bilo, je bil vpis v Planinsko društvo Ljubljana. Tako smo imeli popust pri prenočninah. Prvi pa je navezal stike z ljubljanskimi plezalci Zupan. Že 1. maja se je udeležil fizikalne parade. Takrat so korakali v njej tudi planinci. Spoznal se je z Vlastom Kopačem in Marjanom Keršičem. Tako so bila odprta vrata v alpinistično družino. Prvi uspeh je bil tudi v tem, da nam je Marjan Keršič posodil že rabljeno vrv in nekaj klinov. To je bilo za nas veliko veselje. Kladi pa smo vzeli iz domačega hišnega orodja.

Odšli smo na Turn in tam zabili prve kline, prihodnjo nedeljo pa na Kamniško sedlo. Zelo priljubljen izlet nam je bil na Maričkino ploščo v severozapadnem grebenu Planjave. Prve kline v gorah smo zabili tu. To je bilo edinstveno doživetje v tistih časih. Ravno takrat so nosili deske in tramove za novi bivač pod Skuto. Z velikim elanom in navdušenjem smo se udeleževali na strani ljubljanskih plezalcev tudi mi teh akcij.

V Ljubljani je takrat obstajalo Planinsko društvo Slovenije. V okviru društva je deloval alpinistični odsek, v katerem je bilo 25 članov. Po večini so bili to stari plezalci, člani TK Skale, in pa bivše akademske sekcije. Pozneje je odsek z mlajšimi močmi narasel še za 19 članov. Smernice povojnega alpinističnega delovanja so bile dane na prvi redni skupščini PDS v Ljubljani dne 24. II. 1946. Mi smo bili prvi plezalci, ki smo občutili prve sadove. Takrat je ing. Avčin dejal: »Planinstvo je ena onih redkih panog človeškega udejstvovanja z mnogimi odlikami vseh kvalit. Mirno smo se merili tudi z zapadnim svetom. V klasični deželi alpinizma — v Švici — nisem nikjer našel kaj boljšega, če pomislim na slovensko planinsko organizacijo. V vseh Alpah menda ni skupine, ki bi tako prišla, ki bi imela toliko in toliko čarov kot naše slovenske gore. To ni samo naše mnenje, temveč tudi mnenje mnogih svetovno znanih planincev.

V Alpah je razvoj zaključen, je le še trening. Naši novi cilji so drugje, na vzhodu, na Kavkazu, v Sovjetskem Pamiru, na Strehi sveta. Doseči jih moremo, ako bomo fizično in moralno pripravljeni. To je naloga Planinskega društva Slovenije. Prvi pogoj je dobra telesna vzgoja, dobra povezava z našimi telesno vzgojnimi društvi. Če že ne alpinizmu v ožjem pomenu, bomo morali dati planinstvu množični poudarek. Navajati moramo čim širše sloje, zlasti mladino v visoko kulturno šolo v gorah. Le tako bomo izurili kader pravih planincev, sposoben za samostojna in vrhunska dejanja. Važno je, kaj bomo delali in kako

bomo delali, da bomo dali zamrlemu planinstvu nov polet, podoben onemu, ki je kot plamen preletel naše gore po prvi svetovni vojni.«

Od drugih govornikov tedanje skupščine naj omenim še besede tedanjega predsednika Pretnarja: »Mislim, da lahko z optimizmom gledamo v prihodnost. Mladina, podprta od razumnega vodstva, bo poskrbela zato, da se bo zopet na široko razmahnilo življenje v naših gorah, ki bo služilo razvedrilu, telesni, duševni in etični okrepitvi ter osvežitvi našega delovnega ljudstva.«

Take so bile prve poveljne smernice našega alpinizma, skratka v skladu z novimi družbenimi načeli. Alpinistični odsek v Ljubljani se je ustanovil v mesecu maju. Najprej je bilo v njem 12 ljudi. Načeloval je odseku Vlasto Kopač. Pozneje je število ljudi naraščalo. V ta namen je bil prirejen plezalni tečaj na Kamniškem sedlu. Ker je bila večina tečajnikov brez opreme, je alpinistični odsek preskrbel nekaj plezalnikov in ostale opreme. Teh silno potrebnih rekvizitov smo bili deležni tudi mi. Spominjam se, kako sem po cele dneve ogledoval nove plezalnike. Dobil sem tudi dva plezalna klina, celo premoženje.

Plezalni tečaj alpinističnega odseka Ljubljana se je pričel 22. julija. Tečajnike in hrano so naložili na kamion in odpeljali v Kamniško Bistrico. Spominjam se, da nam je bila pri tem ukradena vreča riža. Vsakemu tečajniku so v Bistrici naložili nekaj hrane, razen tega pa še kako desko za bivač.

Ta tečaj nam je silno koristil. Na njem smo pridobili ogromno in ga mirno uvrščamo med najuspešnejše poveljne tečaje. Iz sedemnajstih tečajnikov je izšla vrsta dobrih plezalcev. Tu smo prejeli osnovo za naš nadaljnji razvoj, razen tega pa tudi spoznali starejše plezalce-instruktorje. Tečaj so vodili: Vinko Modec, Boris Režek, Vlasto Kopač, Tone Bučer, Dušan Lasič, Daro Dolar in delno France Avčin. Nas tečajnikov je bilo 17, in sicer: Božo Fakin, Stane Podgornik, Marko Breznik, Henrik Vadnou, Marjan Keršič (kot pomočnik), Boris Rozman, Draga Šušteršič, Mira Jug, Tone Jare, Staza Černič, Milena Hartman, Tone Ogorelec, Emil Frelih, Milan Hodalič, France Zupan, Dane Škerl in jaz.

Vodstvo tečaja je zahtevalo od prijavitelcev določeno število izvršenih vzponov po gorskih poteh, osnovne pojme o plezanju in predvsem veselje do plezanja. Ker je bilo dovolj vaditeljev, je bilo mogoče tečajnike individualno uriti. V nasprotju s prejšnjo prakso se je vodstvo tečaja odločilo za načelo, da je tečajniku bolj potrebna posebna plezalna tura kakor urjenje na enem samem mestu. Vadili smo na naslednjih plezalnih turah: 1. Severozapadni greben Planjave z vstopom v kaminih. 2. Jugova poč — Brinškov kamin. 3. Jugozapadni greben Planjave (Modec-Stupica). 4. Jugozapadni greben pri »Rdečem kupu«. 5. Modčeva smer skozi Okno. Vse našete smeri smo plezali tudi v sestopu. Razen tega smo v tečaju preplezali še južni raz Turske gore, Szalay-Gerinov greben v Turski gori, greben Rinka-Skuta, vzhodni steber Brane, severovzhodno steno Ojstrice in vzhodno steno Male Rinke. Sam sem preplezal severozapadni greben Planjave v družbi z ing. Lasičem — znanim plezalcem še izza predvojne odprave v Dauphinéjo. Po jugozapadnem grebenu, s sestopom skozi Brinškov kamin me je vodil Vlasto Kopač. Na obeh vzponih so me pohvalili, tako da so me dodelili sedaj za težjo turo preko Szalay-Gerinovega grebena v Turski gori. Greben sem preplezal v Dolarjevi družbi.

Zvečer smo imeli še razna predavanja in debato med drugim o razvoju plezalne tehnike in opreme, o zgodovini in razvoju alpinizma, o prvi pomoči itd. Na zaključku so nam svetovali, katere ture naj se kot začetniki lotimo. V glavnem so bili to vzponi II in III. Teh navodil smo se tudi držali.



Slovo na tečaju je bilo za nas težko in nepozabno. Midva z Zupanom sva se kmalu vrnila na sedlo s polnim nahrbtnikom konserv. Za deset dni sva se javila kot prostovoljna nosača za bivač pod Skuto. Prenašala sva vsak dan težak tovor na Pode. Marsikateri začuden obraz sva srečala med potjo; marsikomu ni šlo v glavo, da po težavnih in nevarnih stezah prostovoljno in udarniško prenašamo deske in tramove za nekakšen bivač in tavamo v megli po podeh. Dostikrat sva morala odgovarjati na radovedna vprašanja, ki jih je spremljal pomilovalen nasmešek, češ kdo bo pa hodil pozimi tja gor. Tako kakor tistikrat verjetno nikoli več v življenju ne bom udarniško delal.

Nekoč sva se z Zupanom spravila nad 6 metrov dolg tram. Bil je težak ca. 60 kg. Nerodnost je bila v tem, ker ga je bilo treba prenesti s Kamniškega sedla preko Kotličev in Turske gore na Male pode. Za kos bi bili potrebni najmanj trije nosači, dva za nošnjo, eden za zavarovanje z vrvjo. Ker ni bilo tovarišev, ki so obljubili pomoč, sva se ga sama lotila. Bala sva se edinole, da nama ne uide na Okreščlj. V tem primeru bi pobirala pod steno samo trske.

V oba konca tramu sva zabila kline. Oskrbnik Tone Gradišek naju je debelo gledal in si mislil svoje o ljudeh, ki si prostovoljno nakopavajo trud in delo. Prvi dan nisva prišla daleč. Na Boštjanci naju je zalotilo neurje in vrnila sva se urnih nog.

Naslednjega dne je bilo sončno jutro. Na robu, kjer se odpre pogled v Kotlič, sva v vponko na koncu grede vpela vrv. V presledkih sva ga spuščala do skrotja v Kotličih. Težko, a počasi sva se pomikala navzgor proti Turski gori. Paziti sva morala na vsak korak, previdno prenašati težo na ostrih ovinkih in počasi dvigati neokretni tovor v višino. Sključena nad skale in zatopljena v težko delo nisva gledala lepote gora, zasopla sva si brisala s čela potne srage in merila z očmi pot, ki je bila še pred nama. Tram je postajal vsako uro težji. Še škrbina in opotekajoča sva jemala zadnjo strmino pod vrhom.

Tistikrat sva prišla precej zbita do najinega skladišča na Malih podeh. Nekaj dni pozneje je večja družba nosila pločevino preko Žmavčarjev navzgor. Na vrhu se je začelo bliskati, da je »Enooki« bežal pred strelo kot splašen gams. Isti dan je vrglo Kopača, ki je nosil polno krošnjo z glavo navzdol — kakor na starih bakrorezih vidimo drseti ponesrečence z Matterhorna v strašno smrt. Pozneje sem nesel skozi Žmavčarje tudi velik lesen pograd. Turisti z vrha Brane so potem pripovedovali o veliki »živi« tabli, ki je hodila na Male pode.

Tako so naša imena tesno povezana z gradnjo tega prijaznega zavetišča, ki danes ponosno dominira v osrednji rajdi Grintovcev.

Sedaj se nismo več sestajali na ulici. Bili smo včlanjeni v planinsko društvo in alpinistični odsek. Ko smo se iz Kamniških Alp vrnili v Ljubljano, smo se dan za dnem sestajali v takratni društveni pisarni v Masarykovi ulici. Tu smo prejeli tudi prvo konopljeno vrv domače izdelave. Pri kovanju načrtov smo se odločili za Julijske Alpe. V družbi smo začasno izgubili Pogačarja in Verovška, ki sta odšla na delo na mladinsko progo Brčko-Banoviči. Priključil pa se nama je udeleženec plezalnega tečaja Dane Škerl, s katerim smo se domenili, da preplezamo severno steno Triglava. To je bilo zame veliko doživetje. Do sedaj sem prišel na Gorenjskem do Lesc. Zupan pa je že poznal Julijce, saj je bil že na Škrlatici in Mojstrovki.

Vlak na Gorenjsko je bil nabito poln. Toda ne zato, ker so odhajali na planinsko slavnost »Svobodni Triglav« v Vrata. V tistih letih so bile naše gore bolje obiskane kakor danes. Eden vzrokov je bil v tem, da so si ljudje po

strašni vojni zopet zaželeli gora. Na vlaku smo srečali tudi naša dva učitelja ing. Lasiča in ing. Dolarja, ravno tako namenjena v Vrata. V Vratih je bilo polno ljudstva. Spali smo pod smrekami.

Naslednjega dne smo se podali v slovensko smer. Vstopili smo v kaminih in do belih plošč hitro napredovali. Pri izstopu pa so se začele čudne stvari. Končno smo našli Frelihovo prečnico in po osmih urah izstopili iz stene. Preko ledenika do Kredarice ni bilo daleč. Še istega dne smo se povzpeli na Triglav. Ta dan mi ostane v trajnem spominu. 9. VIII. 1946. Prvič v življenju v Julijskih Alpah in Triglavu in to preko severne stene! Tehničnih težav se ne spominjam, pač pa smo bili tu prvič v zadregi glede orientacije, v kateri še nismo imeli nobenih izkušenj. Večji del ture je vodil Zupan, toda na enem mestu se je zalezal. Moral sem nekaj metrov desno sam preplezati to mesto in varovati Zupana od zgoraj. Dane je plezal zadaj, bal se je edinole padajočega kamenja, katerega sva od časa do časa zrušila z Zupanom.

Naslednjega dne smo se znova obrnili v steno. Med tem je prišel v Vrata še Vadnov, tečajnik s Kamniškega sedla, ki je tistikrat veliko obetal. V družbi z ing. Vinkom Modecom je preplezal južni raz Turske gore. Tu bi kmalu našel smrt, da ni v zadnjem trenutku skočil pred ogromnim padajočim skalnim blokom. Plezali smo potem skupaj v Szalay-Gerinovem grebenu v Turski gori. Na tečaju je bil eden najboljših. Kmalu potem je odšel na prakso v Sovjetsko zvezo, po povratku pa se je v gorah poškodoval tako, da je kmalu opustil plezalstvo.

Nemško smer smo plezali v dveh navezah. Midva z Vadnovom in Pirš Miro z Danetom. Pirš je smer poznal, zato smo zelo hitro prispeli do Nemškega turnca. Od tam pa smo po policah zavili v slovensko smer in preko Prevčevega izstopa izstopili iz stene. Vtisi so bili izredno lepi in nama z Vadnovom je bilo žal, da po smeri nismo plezali do vrha.

Zvečer smo se dobili zopet z Zupanom v Vratih. Med tem pa se je okoli doma nabralo toliko ljudi, da na travniku pred kočo nisi mogel skozi. Pričela se je planinska slovesnost »Svobodni Triglav«. Bili so postavljeni mlaji, na katerih so vihrale naše trobojnice. Ob 19. uri se je začelo in je trajalo pozno v noč. Bengalični ogenj in rakete so švigale okoli. Škerlu je padla goreča raketa na hrbet, da je tulil od bolečine. Vtis je ostal nepozaben že zaradi tega, ker že dolgo časa ni bilo toliko planincev skupaj (okoli 5000). Naslednjega dne se jih je 1000 povzpelo na vrh Triglava. Ta veliki tabor je obiskal tudi tedanji podpredsednik LRS dr. Marjan Brečelj, ki je naslednjega dne v družbi naših plezalcev plezal Zlatorogove steze v triglavski steni. Med vodilnimi planinskimi funkcionarji so govorili dr. France Avčin in drugi. Poslali pa so tudi brzojavke maršalu Titu in Edvardu Kardelju.

Naslednjega dne nam je zmanjkalo denarja in hrane. Morali smo domov. Za tisto leto smo se poslovili od Julijcev. Zelo radi bi se bili vrnili nazaj, pa kljub ceneni vožnji nismo imeli denarja. Tudi naša oprema je bila zelo borna. Na postaji v Mojstrani me je službujoči miličnik legitimiral. Moji čevlji, iz katerih so že gledali prsti, in pa hlače, ki jih je skupaj držal na zadnji plati le še konce tenke vrvi, so bile preveč sumljive.

Po vrnitvi v Ljubljano je bil nekaj časa mir. Popravni izpit iz matematike je zahteval štirinajst dni priprave in dela. Šele septembra sem se zopet podal v Savinjske Alpe. Dogradili smo bivak pod Skuto, razen tega pa sem obiskal tudi plezalni tečaj alpinističnega odseka Kamnik. Tečaj je vodil Lado Bučer. Plezali smo v Planjavi in Brani. Tu sem sodeloval že kot pomočnik učiteljev.

V tečaju ni bilo v bistvu nič posebnega, le neljubi dogodek se je tiste dni odigral v gorah.

Tiste dni se je namreč v severni steni Dolške Škrbine ponesrečil pobegli nemški vojni ujetnik. Obvestilo o nesreči je prejel Boris Režek, ki je bil takrat pri gradnji bivaka pod Skuto. Navedeni je preko Zupana poslal obvestilo in pozval po pomoč vodstvo tečaja na Kamniškem sedlu. Bučer in Benkovič se vabilu nista odzvala. Takrat sem prvič dobil sliko o rivalskih odnosih med Režkom in kamniškimi plezalci, ki so se vlekli še izpred vojne. Takrat je bil vodja reševanja Režek, pomagal pa mu je tudi Zupan. Reševanje je bilo precej naporno. Neljubi dogodek sem hotel pozabiti, pa je vedno visel nad menoj kakor mora. Nismo pričakovali, da se tudi v gorah morejo ljudje prerekati, včasih zaradi prav nesmiselnih stvari.

S plezalnimi tečajem sem bil zadovoljen. Spoznal sem zopet nekaj novih ljudi — bodočih kamniških plezalcev. Čeprav sem bil pod določenim vplivom ene plezalne družbe, pa sem vseno sovražil stari lokalni patriotizem v gorah, ki ga je potem nova generacija alpinistov skoraj popolnoma odstranila.

Ko se je začela šola, smo gore obiskovali le ob sobotah in nedeljah. Priljubljena točka je bil novozgrajeni bivač pod Skuto, katerega smo obiskovali vsako soboto. Pri tem sem s Črničevim Dragom preplezal Modčevo smer skozi Okno v zapadni steni Planjave. To je bil zadnji izmed osmih plezalnih vzponov v prvem letu mojega alpinističnega udejstvovanja v gorah.

V Ljubljani smo imeli vsak teden sestanke in alpinistična predavanja. 12. decembra je bila v Ljubljani II. skupščina Planinskega društva Slovenije pri FZS. Te skupščine smo se udeležili tudi mi. Med drugimi se je tu mnogo govorilo o slovenski odpravi na Kavkaz in v albanske Prokletije, dalje o povezavah s sovjetskimi alpinisti in strokovnem izpopolnjevanju kadra. Za načelnika alpinistične komisije je bil ponovno izvoljen ing. Vinko Modec, ki je sam neposredno odgovarjal za letno alpinistiko, razen njega so bili še ing. Avčin, ki je odgovarjal za zimsko alpinistiko, in Kopač za inozemske odprave in organizacije. Februarja meseca se je ta odbor razširil. Vanj so vstopili novi ljudje: Tone Bučer, Davorin Kremžar, Leo Beabler, Bleiweis, Janez Kveder, Tržan in Marjan Keršič. Aprila 1947 je Vinko Modec prepustil načelstvo alpinističnega odscka pri GO PDS Vlastu Kopaču. Ta je zaradi predsedniškega mesta v PDS predal vodstvo Milanu Begu, vendar pa se ta ni znašel ter z izjavo, da temu mestu ni kos, dal ostavko. Meseca septembra je načelstvo alpinistične komisije prevzel Tone Bučer, ki to funkcijo opravlja z uspehom do današnjih dni. Bučer je takoj uvedel redne seje in naše alpinistično življenje se je zopet premaknilo z mrtve točke. Mislim tu organizacijo celotne alpinistike pri nas, ki jo je ravno Bučer spravil v pravi tir.

Tako se je končalo leto 1946, ki je v mojem dnevniku zapisano kot rojstno leto moje alpinistike. To so bili prvi koraki v gore. Prvi stiki z gorskimi tovariši. To je bilo tudi najlepše leto v gorah. Vse, kar je sledilo potem, se je odvijalo po nekem načrtu in v skladu z razvojem. Vsak plezalec doživlja lastno pot v gore. Vsak mora nekje začeti. Ta začetek je pri vsakomer različen. Vendar pa je od njega odvisno vse poznejše udejstvovanje. Če je bil temelj hiše dober, bo tudi ostala stavba trdno stala. Kdor je resno začel hoditi v gore, jih bo še dosti dolgo časa obiskoval. Mi prvo leto nismo pretiravali, kakor so nam pozneje nekateri očitali, češ da se brez izkušenj podajamo v težke plezalne smeri. Pa vendar smo imeli prav!



## Zasedanje Komisije za vrvi Mednarodne unije alpskih asociacij (UIAA)

DR. FRANCE AVČIN

Dne 20. julija se je sestala že drugič v St. Gallenu v Švici, Komisija za plezalske vrvi UIAA pod predsedstvom prof. M. Dodéroja iz Grenobla. Zasedanje je bilo v Eidgenössische Materialprüfungsanstalt (Švicarski zavod za preiskavo materiala). Njegov direktor prof. dr. A. Engeler je zasedanje skrbno pripravil in hkrati tolmačil. Odprl pa je zasedanje dolgoletni predsednik UIAA, Egmond d'Arcis, ki ga poznamo s kongresa te institucije na Bledu julija 1. 1951, kjer je podpisani dal idejo za ustanovitev te komisije. Navzoča je bila zanimiva mešanica delegatov planinskih organizacij (francoske, nemške, avstrijske, švicarske in Planinske zveze Slovenije), zastopnikov vrvarskih industrij in kemične industrije umetnih vlaken istih dežel razen naše, dalje urednik švicarske revije »Die Alpen« dr. Max Oechslin in pa zastopnik Tehniške visoke šole v Stuttgartu Dr. Müller, ki se s problematiko vrvi posebej bavi. Zastopnikov Italije in Anglije žal ni bilo. Za bodočega zastopnika USA je bil določen na predlog podpisanega Dr. Arnold Wexler iz Washingtona, National Bureau of Standards, znan alpinist in strokovnjak za vrvi in dinamično varovanje z njimi.

Na zasedanju se je vrstila vrsta kratkih, a dragocenih referatov. Prof. Dodéro je prikazal primerjavo maksimalnih dosežkov na področju vrvi iz umetnih vlaken (perlon, najlon, grilon) v Franciji, Angliji, Nemčiji, Avstriji in Švici. Od teh so dandanes nedvomno vodilne vrvi z ravno dušo iz brezkrainih vlaken in križanim obpletom. Tako doseže n. pr. nemška »Edelrid« vrv premera 12 mm ogromno statično trdnost 3090 kg, raztezek pri tem pa le 17,5%, tako da v tem pogledu ni neprijetna kot dosedanje z raztezki do 40% ob trganju. Zdrži tri zapovrstne navpične padce 80 kg preko roba premera 3 mm. Kritična teža znaša iz statičnih podatkov ugotovljeno kljub nizki razteznjivosti še vedno 83 kg, iz dinamičnih pa je nedvomno višja. Kaže, da so vrvi iz sedanjih umetnih vlaken svoj višek razvoja že dosegle. Prišel je tedaj čas za izvedbo mednarodne normalizacije plezalskih vrvi preko Mednarodne organizacije za standardizacijo (ISO). V ta namen naj bi vsaka od držav udeleženk izboljševala svoje norme in jih preskrbela Uniji, tako da bi se ob letu lahko izdelal ustrezen predlog. Mnogo tehničnih nadrobnosti glede preizkušanja vrvi se je še izkristaliziralo, zlasti glede trdnosti ob vozlu in preko robov. Glede »dinamičnih« podatkov ob dejanskih padcih določene teže v vrv so težave večje, vendar je že na vidiku padalna aparatura, ki bi avtomatsko registrirala diagram sila F v vrvi v odvisnosti od specifičnega raztezka  $\epsilon$ . Planimetriran dá delo Wk, potrebno za porušitev dolžinske enote vrvi in s tem tako imenovano kritično težo Gk, ki je vrv največ lahko prenese ob najneugodnejšem (maksimalnem) padcu, t. j. navpično preko dvojne dolžine proste vrvi, privezane na togo oporišče. Zamisel podpisanega o kritični teži za označevanje vrvi, ki naj prestrezajo padce (»energijske« vrvi v opreki s »silskimi«, ki naj le zdrže mirne obremenitve) so po skoraj desetletnem prizadevanju končno sprejeli, predvsem Nemci (glej tudi PV 1951, str. 375).

Zastopnik švicarskih vrvarov Lenzburg R. Wobmann je prinesel primerjavo dobrih in slabih lastnosti obojih vrvi. Konopljene vrvi so se zelo »popravile«, saj švicarske vrvi »Mammut« prenesejo pri 11 mm premera kar 1800 kg ob raztezu 20%, kar dá kritično težo že 55 kg. Glede trganja na ostrih

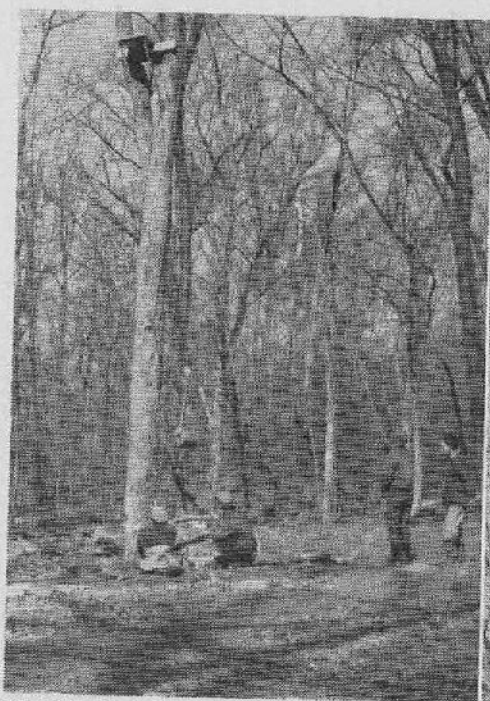


Foto Francè Avčín  
Varovališče na tleh in v rogovlji drevesa

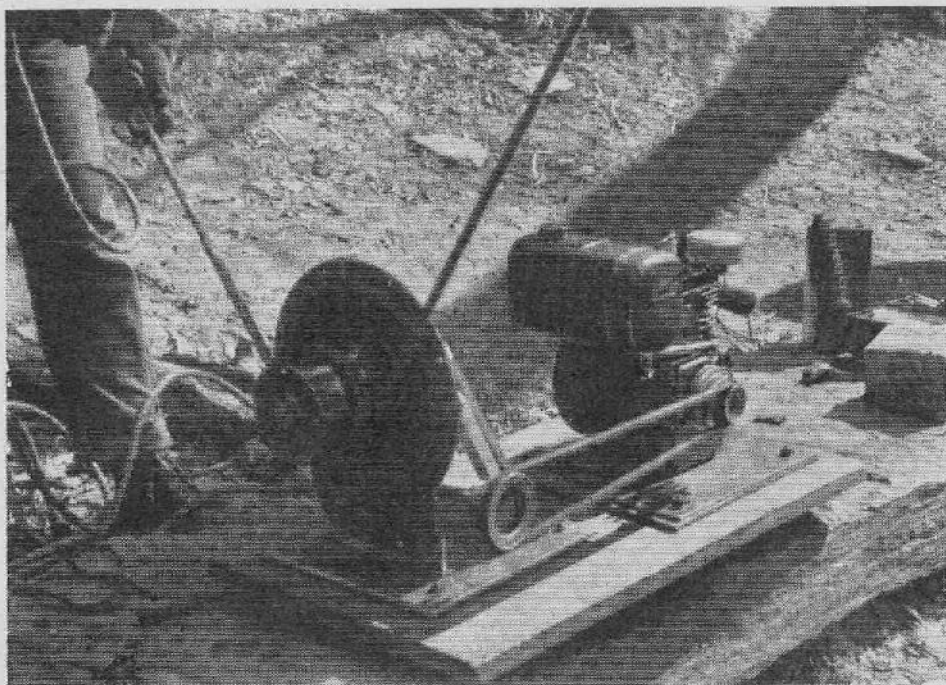


Ameriški plezalci se vežbajo v Modčevem škripčevem potegu z Avčinovim sedežem

robvih so pa konopljene vrvi poleg še drugih prednosti neprimerno boljše od takih iz umetnih vlaken. Kaže tudi, da jih bo uspelo popolnoma impregnirati proti ovlaženju in prhnjenju. Zanimivo je vedeti, da se je največji švicarski potrošnik vrvi, švicarska vojska, po dolgoletnih poizkusih odločila za — konopljeno vrv! Za ekstremne plezalce pa seveda ostane moderna najlonka brez konkurence. Seveda samo taka, ki je obstojna v ultravijoličasti svetlobi. Običajno najlon vrv so obesili na Jungfraujoču (ca. 3400 m) za nekaj mesecev na prosto. Po tem je bila njena trdnost le še — 15 odstotkov prvotne! Konopljene fiksne vrvi na Matterhornu pa zdrže po 20 let. Ne pa neposušene doma v vlažni omari, seveda.

Na predlog avstrijskega zastopnika, znanega dr. Prusika, je bilo sprejeto, da se naj komisija z ostalimi elementi varovalnega sistema (vponke, klini ipd.) bavi le toliko, kolikor so direktno v zvezi z vrvmi: N. pr. glede krivine na ležišču vrvi, glede oblike, ne pa glede materiala.

Podpisani je referiral z barvnimi diapozitivi o svojih opažanjih v washingtonski plezalni šoli v Potomac River Canyonu blizu Great Falls. Tam imajo namreč tudi napravo, na kateri se mora vsak organiziran alpinist naučiti tako imenovanega dinamičnega varovanja. O ustreznih principih je govoril že izčrpen članek v PV 1952, str. 30, 76 in 116. Kar na tem mestu naj bo opisana zadevna zanimiva ameriška naprava, ki je cenena in preprosta, da si jo lahko naredi vsak alpinski odsek. Ogledal sem si jo in se praktično vadil na njej pod prijaznim vodstvom Arnolda Wexlerja, s katerim sem po naključju delal pol leta v isti instituciji NBS, on na mehaničnih, jaz pa na električnih instrumentih.



Lahki dvodelni motorni vitel, prenosen na hrbtu

Foto Francè Avčín

Dinamično ali drseče varovanje je izven Amerike razen pri nas domala neznano. Pri nas smo napravili poizkuse na strmih snegu na tečajih GRS najprej na Kaninu, nato na Pogačnikovem domu. Tu smo pustili, da je tečajnik solidne teže zdrsnil po veliki strmini z blagim iztekom, najkrepkejši, v tem primeru Rado Koččvar, pa naj bi bil padec prestregel na klasični način, to je z ramenskim varovanjem, zasidran solidno na cepinu in na dogodek dobro pripravljen. Rezultat je bil prepričljiv: varujoči je s cepinom vred vsakič neusmiljeno zletel po strmini! Na dinamični način, kot je opisano in narisano v PV 1952, str. 77, pa so podpisani in za njim vrsta tečajnikov brez napora zavrli in prestregli poljuben padec.

Isto stvar, a potencirano na navpične padce, vadijo v USA takole: Za »teren« jim namesto skal služi visoko močno drevo. V primerni višini je v drevo pritrjena močna vponka. Skoznjo teče vrv, na eni strani k varujočemu, na drugi k valjastem betonskemu bloku, težkemu kakih 70 kg. Varujoči »varuje« sprva s tal, ko pa je že dobil potreben občutek, pa s klopce v rogovili drevesa tik poleg vponke. Betonski blok, ki mu pravijo »Oscar«, potegne na zeželeno višino sprva pod, pozneje nad vponko majhen dvodelni vitel z bencinskim motorčkom, oboje prenosno na hrbtu (GRS!!). Preje so vlekli ljudje in so imeli zaradi trenja štirje dela dovolj. Posebna izklopilna naprava, ki jo sprožijo s tal s pomočjo vrvic, odklopi Oskarja od dvigalne vrvi, da pade ob drevesu navpik v varovalno vrv. Le-tá teče varujočemu okrog pasu, ki je za trening zaščiten s široko usnjeno zaplato. Roka ob vrvi proti drevesu vrv le vodi, nasprotno orokavičena roka pa postopno pritisne ob telo, tako da steče okrog pasu s čim večjim trenjem. Če vrv stisneš preveč, je sila prevclika in te vrv





Foto Francè Avčín  
Zaradi preveč krčevitega varovanja je sila v vrvi varujočega privzdignila

dvigne s tal. Da te ne odnese, si še posebej privezan na kol za seboj. V precepu med obema silama, naprej in nazaj, se po nekaj poiskusih hočeš nočeš naučiš pravilnega ravnanja z vrvjo. Kar se je zdelo nemogoče, postane lahko: tudi najvišje padce zdržiš takorekoč z eno roko ob nekaj metrih zdrsele vrvi. Ko si trden na tleh, te naženejo na drevo in tam solidno privežejo. Na drevesu je aktivna dolžina zavirajoče vrvi mnogo manjša in od žive sile padajočega Oskarja gre mnogo manj v vrv, mnogo več pa v trenje ob tvoj pas. Ta vaja je resnično ne le koristna, temveč tudi sila poučna. Na zelo nazoren način te krepko pouči, kako nesmiselni so klasični togi načini prestrezanja padcev: sile pri togem varovanju so za človeka nevzdržne. Nekaj fotografij naj vso napravo ilustrira. Nihče ne sme tam v skale, dokler ne obvlada dinamičnega varovanja. Nihče tudi ne varuje drugače kot drseče, v poljubnem položaju. To sem videl na lastne oči v sosednji plezalni šoli. Tam sem tudi demonstriral washingtonskim in newyorškim plezalcem našo specialiteto, Modčev škripčev poteg s svojim sedežem, kar je za vsak tehnični napredek po naravi zavzete Američane resnično navdušilo, in urili so to stvar neprestano. Posledica je bilo povabilo na predavanje v American Alpine Club v New Yorku. Predavanje o »Lepotah naše zemlje« je izredno uspelo, kljub hudi »konkurenci«: sloviti Gaston Rébuffat je namreč malo preje predaval o Makalu-ju. O škripčevem potegu sem obljubil napisati članek v ameriško planinsko revijo. Tako so tam Julijske Alpe, Jadran in slovenski alpinizem postali pojem.

Referat o dinamičnem varovanju je zbudil zanimanje tudi v St. Gallenu. Nemci so že pričeli z vežbanjem, švicarska revija »Die Alpen« pa je vnaprej sprejela članek o dinamičnem varovanju, čeprav urednik misli, da pride v

poštev predvsem tam, kjer varujoči lahko sede in noge zagozdi (Die Alpen 1957, str. 171), kar pa ne ustreza resnici. Vrv namreč lahko teče tudi pod stegni, ne le okrog pasu. Učinek je enak. Vse kretnje pa morajo biti seveda avtomatizirane, torej temeljito uvežbane.

Omeniti je treba še izredno poljudni način, s katerim je prikazal fizikalna dogajanja v vrvi H. Engländer iz Salzburga.

Udeleženci so po skupni večerji tudi gledali lep barvni film o švicarskih jezerih. Izlet v področje Säntisa je zaradi nalivov žal odpadel. Za zaključek je vodniški šef Centralnega komiteja Švicarskega alpskega kluba Fritz Iseli poudaril veliko važnost teh sestankov ne le za strokovni napredek, temveč tudi za mednarodno zблиževanje. Prihodnje zasedanje bo julija 1958 v Stutgartu, kjer bo že delovala nova najmodernejša preizkuševalnica vrvi.

## Grintavci, Grintavec in grintavec<sup>1</sup>

Ing. DIMNIK STANKO

### 1. Grintava hribina<sup>2</sup>

»Preveč je grintav, kar kolje se, ne bo ga moč gladko obdelati,« mi je potožil star kamnar, ko je pripravljajl kamen za nov most. Ob klesanju in oblikovanju kamna so mu leta ukrivila hrbet. To je bilo l. 1926, ko smo zamenjavali trhli leseni most čez Savo Bohinjko pri cerkvi sv. Janeza z novim iz betona, železa in kamna. Tistikrat sem bil še mlad in prav rad sem poslušal mnenje izkušenega starine. Vendar je bilo kljub klesarjevi neugodni sodbi odločeno, da se prav tisti kamen uporabi za novi most, čeprav je grintav. Kajti obloga oboka ni smela biti iz gladko obdelanega kamna — ostati je morala surova — da je most soglašal s častitljivo cerkvico, z jezerom in s stenami Pršivca.

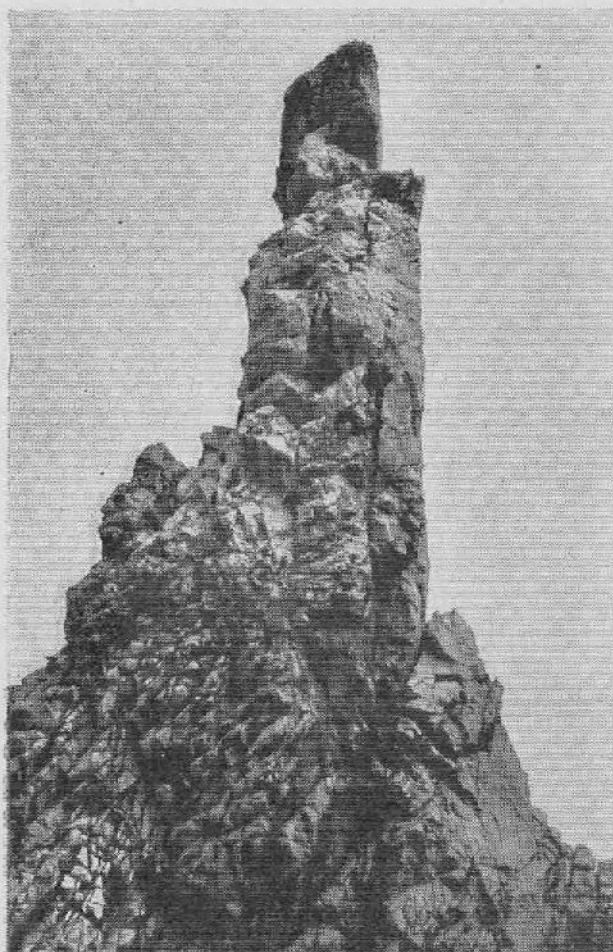
\*

»Grintav kamen« in »grintavec« sem ujel iz ljudskih ust še nekajkrat v poznejših letih v pomenu za dolomitno hribino. Vsakokrat pa, ko sem slišal to besedo kot petrografsko ali pa tehnološko označbo kamna, mi je samodejno zaneslo misli na ime očaka Grintavcev. Enak izraz za snov in za ime gorskih vrhov — pravim — gorskih vrhov, kajti cel kup jih imamo tega imena. Ista beseda se rabi kot lastno ime za mnogo gora in hkrati kot izraz za hribino. Kateri od obeh pomenov bi utegnil biti prvotni?

Leta so minevala. Z grintavim kamnom sva se mnogo srečavala. Moj poklic in veselje do sprehodov po naših gorah, po našem Krasu in po obalah našega morja, vse to mi je dalo mnogo priložnosti, da sem spoznaval domači dolomit. Videl sem, da ga je naša slovenska domovina zelo polna, da ga je skoro prav tako poln zapadni del naše širše domovine, da pa ga je na ozemlju sosednjih držav, posebno zapadnih, mnogo manj kot pri nas. Spoznaval sem čedalje bolj, da je dolomit — naš grintavec — tisto, kar daje obrazu

<sup>1</sup> Napisano v l. 1956-57, pri čemer sta mi pomagala pri zbiranju gradiva in z nasveti inšpektor Josip Wester in prof. Ivan Tominec.

<sup>2</sup> V terminološkem odseku Inž. društva — v katerem so sodelovali tudi poklicni jezikoslovci — je bilo pred nekako 25-timi leti odločeno, da naj se uporablja za nemški »Gestein« izraz »hribina« raje kot kamnina, ker je podoben izraz »kamenina« uporabljen že za nemški »Steingut«.



Dolomiti štrlek — Grintavi vrhovi, stene, grebeni so oškrbljeni, se koljejo, pokajo, razpadajo se drobijo in meljejo v robat grušč in oster drobni melišč

našega gorstva neko nepopisno, mamljivo, izredno lepoto prav tako, kot je taka hribina, edinstveno gradivo Tirolskih Dolomitov, vzrok, da so le-ti zaradi svoje lepote tako zasloveli.

Nisem bil mnogo v gorah izven domače zemlje. Kot študent sem pač kolikor toliko spoznal hribe in gore okrog takrat cesarskega Dunaja. V prvi svetovni vojni me je leta 1915 zaneslo na Karpatce, leta 1917 v Transilvanske Alpe, leta 1918 v alpsko prigorje ob zgornji Piavi v Benečiji. Isto leto in še naslednje sem moral spoznavati italijanske južne Apenine. Zaman sem iskal v vsem tem gorstvu tisto opojno lepoto, kot sem jo imel v spominu iz domačega gorskega sveta. Razmišljal sem: morda je bilo domotožje, morda vojno trpljenje vzrok, da nisem imel v gorah tujine takih toplih vtisov, kot sem jih bil vajen v domačem gorstvu. Morda bi moglo biti vzrok tudi dejstvo, da vidimo doma vse lepše, vse bolj rožnato. Ko pa sem se srečaval v naših Julijcih in Grintavcih s tujimi turisti in se z njimi razgovarjal, sem tudi od njih slišal, kako izredno jih je prevzelo čudovito obrazje slovenskih Alp.



To se ujema tudi z izjavami naših rojakov, ki žive v tujini. Neki naš rojak<sup>3</sup> v Angliji je napisal spomladi l. 1956 v pismu inšpektorju Westru, navdušen od njegove klčne besede v popisih planinskih pešačenj, objavljenih v Planinskem Vestniku, med drugim tudi tole: »Ni še tako dolgo, ko sem se spustil čez Komno do Zlatoroga, toda nisem se zavedal, da je bilo to takrat za leta in leta. Bilo je to pred tremi leti. Med tem časom sem spoznal Alpe New Sealanda, bil v znamenitem Nac. parku ZDA, občudoval sem Himalajo — sicer samo iz doline — toda lahko rečem, da jih ni lepota nad naše planine. Četudi sem delal ture po Švici, Italiji in Avstriji — nikoli nisem našel zadovoljstva; spomini in misli so mi bolj na turah, kakor jih Vi opisujete.«

Slovenski prirodoslovec in znanstveni pisatelj Ferdinand Seidl<sup>4</sup> (1856—1942) je zapisal v znamenitem svojem delu »Kamniške ali Savinjske Alpe« — delu, ki je pravi planinski slavonspev Grintavcem — tudi tole: »Kajti med vsemi kameninami, ki jih ima priroda na razpolago, da iz njih gradi čuda gorskega in zlasti visokogorskega sveta, je apnenec sam ali pa združen z dolomitom najodličnejša. Njemu pristaje, kar se tiče krajinske lepote, brez dvojbe prvenstvo. Nudi namreč gledalcu lepoto v oblikah in barvah v toliki meri kakor nobeno drugo gradivo. Od njega izvira velik del privlačnosti, ki z njo mamljivo vabijo Apnenske Alpe obiskovalce od blizu in daleč ter jih osrečujejo s trajnimi, veličastnimi vtiski.«

\*

Dobrih sto peldeset let je komaj preteklo, odkar je znano, da obstoji dolomit. Torej ni še tako dolgo, odkar so spoznali, da je poleg apnenca, kalcijevega karbonata ( $\text{CaCO}_3$ ), tudi še dolomit, zmes kalcijevega in magnezijevega karbonata ( $\text{CaCO}_3$ ,  $\text{Mg CO}_3$ ). Seveda vsebujeta obadva redno še nekaj drugih primesi, tako železov, manganov, cinkov karbonat, predvsem pa še delce glin, ogljik in še drugo. Francoski geolog, akademik Déodat de Dolomieu<sup>5</sup> (1750—1801) je prvi ugotovil, da dolomitna hribina in pa hribina dolomitnega apnenca ni isto kot apnenčeva, da ni ista samo po kemični sestavi, temveč tudi po vnanjosti in lastnostih. Po Dolomieuju so nanovo odkrito hribino imenovali.

Naše ljudstvo, naši predniki, bržčas že staroselci naših krajev, so pa dolgo, dolgo prej že ločili apnenec od dolomita in dolomitnega apnenca. Upravičeno moremo to sklepati po naši besedi »grintavec«, ki pomeni isto, kar je kulturno starejša Evropa spoznala mnogo kasneje — vsaj tisoč ali več let je tega — kot dolomit.

O starosti besede »grintav« zgovorno pričajo številna imena gora, krajev in voda<sup>6</sup> po Slovenskem — skoro izključno na ozemlju geoloških formacij:

<sup>3</sup> Pismo Borisa Šariča, D. ing. NMIED, London, ki mu je mati Slovenka iz Bohinja, napisano spomladi 1956.

<sup>4</sup> Prof. Ferdinand Seidl »Kamniške ali Savinjske Alpe, njih zgradba in njih lice«. Poljuden geološki in krajinski spis. Izdala »Matica Slovenska« 1. zvezek 1907, 2. zvezek 1908.

Delo je pisano v krasni besedi in lahko umljivo opisuje geološko zgradbo Grintavcev. Vsak prijatelj planin, ki je to knjigo predelal, ima pri obiskovanju Grintavcev neprimerno večji užitek, kot bi ga sicer imel.

Knjiga je danes že zelo redka in zasluži, da bi jo nanovo izdali — seveda — primerno izpopolnjeno po sodobnem stanju znanosti in s komentarjem kakenga izkušenega geologa.

<sup>5</sup> Po navedbi v »Herders Konversations Lexikon« III. Aufl. 1903, str. 1391.

<sup>6</sup> Glej: a) dr. Henrik Tuma »Imenoslovje Julijskih Alp« Lj. 1929. Slov. Plan. Dr.  
b) »Upravna razdelitev LRS na mesta, okraje in občine« (zakon z dne 19. IV. in 9. VI. 1952).

c) Rihard Svetlič »Kazalo krajev« na Zemljevidu slov. ozemlja Slov. M.  
č) Vojaške specialke.

trias, jura in kreda. To so geološke tvorbe, v katerih je po naših krajih nagrnjeno predvsem zelo mnogo dolomitne gmote. Ni mi znano, ali sega izraz grintav = dolomiten v živi govorici in imenih ljudi še dalje proti jugu na hrvatska in srbska kraška in planinska področja.

Z imenom »Grintavci« označuje naš narod alpsko pogorje okrog nekdanje štajersko-koroško-kranjske tromeje. To je pogorje, ki so mu po nemškem poimenovanju »Steiner Alpen« popačili pristno domače ime s prevedenkom »Kamniške Alpe«. Precejšnje je število vrhov z imenom Grintavec. Tako je najvišji vrh v Grintavcih Grintavec (2558 m), ob koroški meji je Virnikov Grintavec (1654 m) in blizu Storžiča Mali Grintavec (1812 m). V Julijcih imamo tudi več vrhov tega imena in sicer: Veliki Bavški Grintavec (2344 m), Mali Bavški Grintavec (2277 m) in nad Rabljem Predelski Grintavec (1944 m). Isti besedni koren je rabljen v Julijskih Alpah še za planino Grintavica<sup>7</sup> (Grintojca) in desni pritok Mostnice v Bohinju.<sup>7</sup> Pri Cerknem nad Idrijo pa imajo Grintavo grapo.<sup>7</sup>

Tudi nekaj vasic in zaselkov ima tako ime — značilno — vedno na kraških tleh. To sta dva na Kočevskem in sicer eden blizu Starega trga, drugi pa pri Osilnici. Tam se tako imenuje tudi potok, ki se izteka v Kolpo. Na Dolenjskem je blizu Zagradca kraj tega imena. Četrty kraj istega imena je južno od Kopra pri Šmarju.

Poleg naštetih imen poznamo še ledinska imena: Grintojca, Grinčca, Grintež, Grintar in Grintovške njive.<sup>7</sup>

Posebno zanimiva priča o starosti imen, narejenih iz pridevnika grintav, je vrh Grintwitz — danes Grimpitz v dolini Murice<sup>8</sup>, torej na ozemlju, ki gotovo že nad pet sto let in več slovensko.

O dolomitu vedo učbeniki in knjižna dela o geologiji ter tehniški geološki priročniki marsikaj povedati. Vse pa je mnogo premalo za tehnika in najbrže tudi za prirodoslovca. Obširna knjiga prirode ima še mnogo nenapisanih poglavij. Poglavje o dolomitu ima gotovo več praznih kot popisanih listov. Kakšen bi utegnil biti vzrok, da vemo o dolomitu tako malo? Morda dejstvo, da v državah, ki so v kulturnem razvoju pred nami, ni mnogo te hribine, vsaj ne tako izrazitega dolomita, kot ga je v izobilju pri nas. Našemu doraščajočemu rodu geologov, kemikov in tehnologov se odpira široko področje, kjer bodo morali še marsikaj razčistiti.

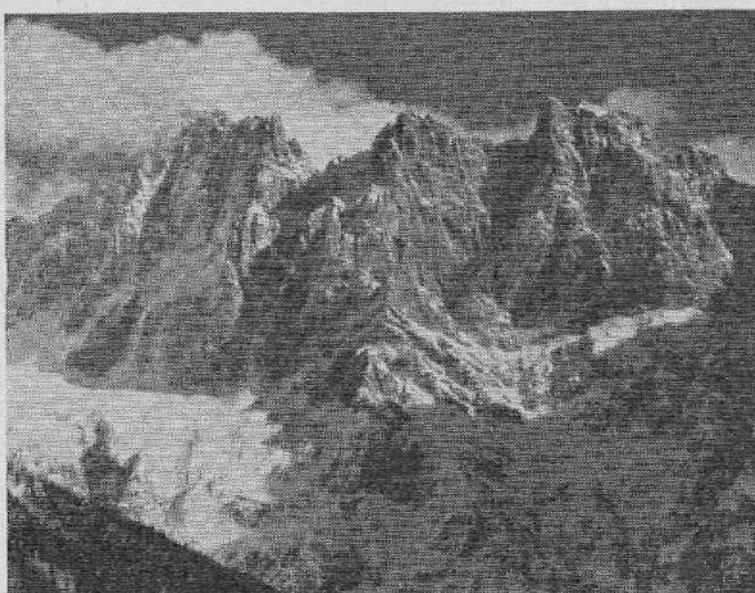
Lepo so označili dolomit naši davni slovenski predniki, ki so poimenovali gore, bregove, grebene, rebri in prehode po našem dolomitnem ozemlju in pri tem poudarili značilne oblike in tehnološke pojave dolomita. Razglejmo se samo po geografski karti našega gorstva in po imenih bomo spoznali, kje prevladuje grintav kamen.<sup>9</sup> Koničasti vrhovi — kajti koničasto je vrhovje dolomita — so poimenovani takole: Grintavec, Ojstrica, Ojstro, Ojstrnik, Ojstra, Ostrež, Ostri vrh, Ostrovec, Strelovec, Klek, Špik, Špičje, Rog, Rogatec itd. Grebenasti in planjasti vrhovi — najčese pod mejo drevesnega rasti, imajo imena: Grmada, Grmače, Oškrt, Peč, Pečina, Opčina, Pečice, Pečje. Prehode iz doline v dolino v dolomitnem gorstvu je ljudstvo, imenovalo: škrbina, škrbinj, škarje. Štrlinam ob stenah, vrhovih in grebenih je reklo: Štrlek, Kleč, Stolp, Stolpič, Zob itd. Grintavi vrhovi, stene, grebeni so oškrbljeni, se koljejo, pokajo, razpadajo, se drobijo in se meljejo v robat grušč in oster

<sup>7</sup> France Bezljaj »Slovenska vodna imena« I. del Slov. Akad. znanosti in umetnosti Lj. 1956.

<sup>8</sup> Anton Melik »Slovenski alpski svet« (1954).

<sup>9</sup> Rudolf Badiura: »Ljudska geografija« (1953).

Vrhovi dolomitne  
prepone:  
Škrlatica-Rakova  
Spica-Rogljica-  
Rdeča Škrbina-  
Dolkova Spica-  
Dovški Gamso-  
vec-Križki podi  
kažejo  
oškrljene, ostre  
peči z mnogimi  
štrclji, zobovi  
in stolpi, ob  
vznožju z melišči,  
sipci in virji



drobir melišč. Tam nastajajo sipci grobega peska, dobro označeni z imeni: Melci, Melje, Molnik, Melina, Melič, Sipci — in če razpada dolomitni drobir v zadnjo stopnjo svojih oblik, so to: Peski, Peščevnik, Peščenik, Peščevnica.

Virje, Virnik je tam, kjer leži dolomitna gmota na nepropustni škrljasti in glinasti podlagi in se pojavljajo ob njeni meji izvirk vode, ki jo zbira nagrmadena grintava hribina. Voda, ki izvira iz grintavega gruča, drobirja in peska, odnaša ob nalivih mnogo najfinejših peščenih drobcev, da dobi svetlo, včasih sinjemodro ali sivomodro barvo. Zato je tako vodo naš davni prednik imenoval: Bela, Belica, Motnica, Motnišnica in tudi Meljnica, Melja. Če čitamo danes na kartah ozemlja izven naših meja, na primer italijansko ime Fella ali nemško Fellach in Möll, vemo, da je te reke krstil davni slovenski prednik.

Staroselci na današnjih slovenskih tleh so nam zapustili takale imena značilnih vrhov po grintavem svetu: Kuk, Kum, Hum, Krn in morda spada sem tudi Kucelj in Cicelj. Verjetno so s temi imeni izražali v svojem jeziku značilnosti dolomita, ker nahajamo taka imena samo v dolomitnem gorstvu.

V novejši dobi poudarjajo opisovalci gorskih vzponov in gora radi posebnosti dolomitne hribine. Kugy<sup>10</sup> na primer pravi v opisu vzpona na Bavški Grintavec po dolomitni strmini v družbi gorskega vodnika Tožbarja takole: »...in einem engen Kamin, dann rechts hinauf zu schmalen Schuttbändern, alles entsetzlich brüchig. Jeder Griff, jeder Tritt drohte auszubrechen. »Grintovec, Grintovec!« rief Tožbar einmal über das andere und schlug dabei mit der flachen Hand auf das tückische Gestein. Grintovec heisst der »Runzelige«, der »Grindige«<sup>11</sup>, der »Brüchige«! Von seiner beispiellosen Brüchigkeit hat er seinen bezeichnenden Namen, (...po ozkem kaminu, zatem na desno navzgor k ozkim peščenim gredam, vse strašno krušljivo. Vsak oprimek, vsaka

<sup>10</sup> Dr. Julius Kugy: »Aus dem Leben eines Bergsteigers« 1925.

<sup>11</sup> a) Kluge: Etimol. Wörterbuch: Grind = grober Sand.

b) dr. Theodor Heinsius, Hannover 1835 Wörterbuch Grind = Grand = grober Kiessand (Kies, Gries, Grind).



stopnja je grozila, da odpove. »Grintovec, Grintovec!« je zaporedoma vzklikal Tožbar in udarjal pri tem z dlanjo po zahrbtni hribini. Grintovec pomeni »grbančasti«, »peskasti«, »krušljivi«! Od svoje brezprimerne krušljivosti je dobil svoje značilno ime«.).

V Planinskem Vestniku je bil nedavno<sup>12</sup> opisan vrh Korab (2764 m) v pogorju ob naši meji z Albanijo. Opisovalec je dolomitnemu obličju tal pesniško vzkliknil, ko se dolomita morda ni niti zavedal, takole: »Strme stene in kameniti špihi, katerih se kakor s kremplji oprijemajo korenine gorske vegetacije, ustvarjajo čudno in prijetno mešanico temne zelenice in rumeno-rdečega kamenitega plašča, kjer pa tega ni, je površje izrezljano z bogatimi rezbarijami, žlebi in stolpiči, kar je spet nasprotje neskončnemu zelenemu morju.«

\*

Grintavec v pomenu dolomit je prvi zapisal Henrik Freyer (1802 do 1866)<sup>13</sup>, kot je besedo slišal iz ljudskih ust. To je bilo verjetno komaj nekaj desetletij zatem, odkar je Francoz Dolomieu ugotovil, da je dolomit nekaj drugega kot apnenec.

V tisku je izraz »grintavec« prvi uporabil v petrografsko-tehnološkem pomenu pisatelj in prirodoslovec Fran Erjavec (1834—1887), ki v učbeniku prirodopisa in rudninstva za gimnazije in realke iz l. 1883 pravi: »Grintavec (Dolomit). Grintavec je na oko vapncencu jako podoben, ali je nekoliko trši in v kislinah se topi le polagoma in ne šumi skoro nič. Navadno je gabrnat ali grintav ali celo raskav in luknjičav. Zidarjem in kamnosekom daje dobro gradivo. V naših planinah nahaja se tu in tam poleg navadnega vapnenca.«

Mnogo več šolski učbeniki o dolomitu tudi kasneje niso navajali. Šele l. 1930 je v »Mineralogiji in geologiji za višje razrede srednjih šol« profesorja Dolžana Franca opis dolomita nekoliko razširjen: »Dolomitne gore kažejo bolj ostre, rogljate (grintave) oblike ko apnikove. Znani Tirolski Dolomiti so zgrajeni večinoma iz dolomitiziranega apnenca. Voda, ki ima CO<sub>2</sub>, laže topi apnenec kot dolomit (v 10 l vode se more stopiti 11,8 g apnenca, toda le 3,1 g dolomita). Gorovja, ki jih gradita apnik in dolomit skupno, dobivajo zato bolj in bolj rogljate, dolomitske oblike. Dolomit se uporablja v kiparstvu, iz njega se pridobiva CO<sub>2</sub> in žge apno«.

Se en opis dolomita zasluži, da si ga ogledamo. To je opis prirodoslovca Ferdinanda Seidla<sup>14</sup> iz l. 1907 v že omenjeni knjigi o Kamniških Grintavcih: »Dolomit ali grintavec je apnenec s primešano ogljikovo kislino magnezijo (CaCO<sub>3</sub> + MgCO<sub>3</sub>). Dolomit je dostikrat luknjičav; ravno kar odkrhnjen kos se na prelomnini v svetlobi leskeče kakor kos sladkorja. Tako ga že na prvi pogled ločimo od zelo podobnega apnika. Dolomit, navrhovačen v drobnih ali debelih plasteh, pa tudi neskladovit, gradi cela pogorja.«

V raznih strokovnih knjigah<sup>14</sup> nisem našel mnogo več o dolomitu. Poudarjajo njegovo svetlo sivino, ki da je včasih celo zelenkasta — kar preseneča — saj vendar poznamo pri nas dolomit predvsem svetlorumenkaste, rožnate do rjavkastordečkaste barve. Ugotavljajo, da more dolomit vsebovati največ 46% magnezijevega karbonata in da dolomitna hribina močno propušča vodo. Gli-

<sup>12</sup> Planinski Vestnik 1956, št. 9: Mirko Markovič, »Na Korabu«.

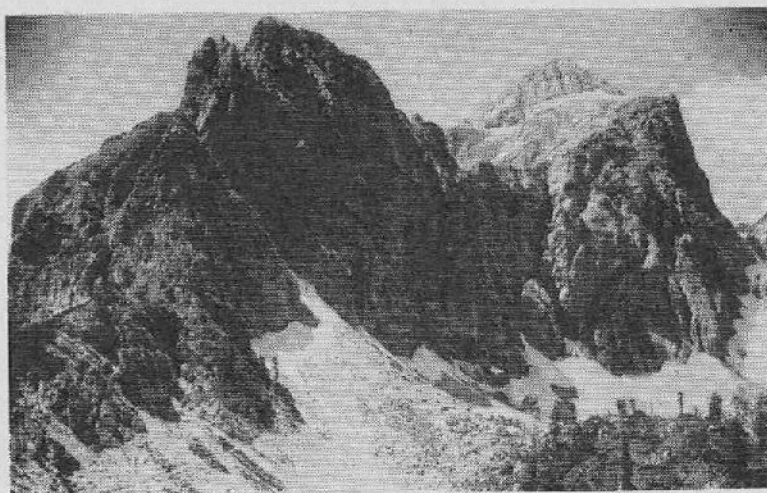
<sup>13</sup> Rokopis geologa H. Freyerja, prvega kustosa muzeja Kranjske, ki ga hrani Državni arhiv LRS v Ljubljani.

<sup>14</sup> Na pr.: a) Ing. Dr. phil. Josef Stiny: »Technische Gesteinskunde« 1919.

b) A. Moos u. F. Quervain: »Technische Gesteinskunde«, 1948.

c) Dr. L. Marič: »Sistematska petrografija«, 1945.

Grebeni  
Mojstrovke,  
polne škrbin,  
štrlekov  
in sipcev  
grintavca



nasto škrljaste plasti pod dolomitno gmoto — n. pr. werfenski skladi — silijo podtalnico, da privre na plan. Apno, žgano iz dolomitnega kamna, je pusto. Če pa vsebuje nad 25% magnezijevega karbonata, ga je treba žgati dlje in do višje temperature, sicer je prepusto za normalno uporabo. Omenjamo tudi, da še ni pojasnjen nastanek dolomita. Za mnogočem, kar bi tehnik želel vedeti o dolomitu, stikamo zaman tudi po tujih strokovnih knjigah.

Trditve o opisih dolomita si pogosto nasprotujejo. Razumljivo. Dolomitovanje, to je razmerje med magnezijevim in kalcijevim karbonatom, je namreč zelo različno. Če je majhno, samo nekaj procentno, se dolomit skoro ne loči od apnenca. Še danes ni določeno, kdaj neha apnenec in kdaj se pričanja dolomit. Od tod zmešnjava, da celo strokovnjaki označujejo včasih hribino, ki je v resnici že dolomitna, za apnenec. Pri večjem procentu magnezijevega karbonata se začne izrazitost dolomitne hribine, to je rožnatosiva barva, močnejša razpoklost in štrcljaste, škrbinaste oblike. Ko doseže dolomit največji procent magnezijevega karbonata, začne razpadati v grušč, drobir, grobi pesek in se polagoma pržiti v prah. Ker padavine mnogo hitreje topijo apnenec kot magnezijev karbonat, je na površju hribine — predvsem v vrhovih gora — sčasoma dolomitovanje čedalje močnejše — s tem pa narašča tudi vsrkavanje vode in zato hribina tudi čedalje hitreje razpada.

Vse to je vzrok, da je vnanost tal, ki jih tvori dolomitna hribina, jako različna — zato pestra in za oko prijetna, pestra v najožjem krajevnem, a tudi v pokrajinskem merilu. Od dolgočasne, puste, gladke dolomitne gmote vidimo prehode do največje razgibanosti oblik in pisanih barv.

\*

Popotnik, ki prihajaš s planine Ovčarija do škrbine Štapede, se moraš tam skloniti k steni in stopati po železnih klinih, da prideš na stezo, ki drži po drobirju melišča med pritlikavim ruševjem h koči pri petem in šestem Triglavskem jezeru. Pogled z višine po dolini jezer naslaja oko. Vkljub temu, ko stopaš naprej, ti pogled nehotе obstane pri klinih ob pečini. Presenečen si, da zagledaš na grapavem<sup>15</sup> površju sive stene polno pisanega rastja. Pravi alpski park. Nežnomodri, priščipnjeni kelihi Cojzove zvončnice, zvršeni ob komaj

<sup>15</sup> Grapav = rissig, po rokopisu Planinske terminologije dr. H. Tume.

vidni skalni reži, na enem koncu še v popkih, na drugem v odcvetevanju. Malo naprej so skupinice sinjemodrega svišča in za soncem obračajočega se živožoltga sončeca (*helianthemum*). Vmes sesajo hrano na pogled kot prilepljeni na golo skalo raznih vrst kamenokreči (saksifrage) in homulice (sedumi), beli petoprstniki (potentile), blazinice vesele, skalne zvončnice in druge.

Prav tako ali še lepše skalno cvetje moreš videti po mnogih drugih krajih oškrbljenih pečin Julijcev in Grintavcev. Posebno boš užival njih lepoto ob ozkih policah po stenah in pečinah Rodice, Kuka, Bogatina. Naletiš na tako mesto skoro na vrhu Ojstrice in izredno lepo ga vidiš, ko se naslanjaš ob steno Konja na stezi proti Presedljaju. Na lep planinski park naletiš tudi v nižjih gorah, na naših tisočakah, na primer po severozapadnem pečevju Polhograjske Grmade. Tu sicer ni Čojzovih zvončic, tudi ne kamenokrečev — so pa vedno zeleni netreski, homulice, dolgostebelna sončeca, volčini, bujno dehteči gorski klinčki in še drugo cvetje, ki krasi škrbine in stene.

Od kod pisanemu rastlinju hrana v sami skalni pušči? To nam pojasni sama grintava skala, če si jo pobliže ogledamo. Površje ji je grapavo,<sup>15</sup> križem prepreženo s prav tankimi, očem komaj spoznavnimi režami. Tu in tam je reža razširjena v razpoklinico, morda celo v zevasto špranjo. Vse so nam opazne, čeprav tako drobcene, samo zato, ker so poudarjene z žoltasto, rjavkasto ali rdečkasto izločino, pa tudi s prahom, ki se nabira ob njihovih robovih. Režavost in razpoklost ni samo privrška. Celó zelo globoko sega včasih v notranjost hribine in še nevzdržno napreduje. Reže, razpoklinice in zevi so vzrok, da površje grintave skale tako željno vsrkava vsakršno vlago bodisi od dežja, rose in celo kapljic megle. Z vpijanem vlage skala nabreka, dokler je sončna pripeka ali sušno vreme ne izsuši. Tako menjavanje vlažnosti je posebno izrazito tik pod površjem. Posledica je, da nastajajo v hribini neenakomerne molekularne napetosti — zato skalna gmota čedalje bolj poka in se drobi. Zimska zmrzal to še pospešuje. Pronicajoča podnebna voda pri tem željno žre in odnaša kalcijevo spojino, počasneje tudi magnezijevo. Po stenah razpoklinic ostaja manj topka ali sploh netopka ostalina gline, železovih spojin in drobcev magnezijevega karbonata. Železov jeklenec ( $\text{Fe CO}_3$ ) preperca v stiku z vodo in zrakom v rjavi železovec (limonit,  $2 \text{ Fe}_2\text{O}_3 + 3 \text{ H}_2\text{O}$ ) in še naprej v rudi železovec (hematit,  $\text{Fe}_2\text{O}_3$ ). Od njih dobiva glinasta izločina rumenkasto, rjavo ali rdečo barvo, da nastaja motno rumena okra in rjava ali rdeča ilovica.<sup>16</sup> To je tista ilovica, ki jo poznamo po bolj rabljenem imenu »terra rossa«. V planinskih strminah le težko obstaja na svojem mestu, izplakuje jo voda v doline, v reke. Po krasu ostaja in se nabira v kontah, vrtačah in dolinah ter daje tam zelo rodovitno zemljo.<sup>17</sup>

Tudi v notranjosti najožjih rež in razpoklinic je nadih barvaste izločine in od tam odseva skozi kamnito snov na površje. Od tod izvira rumenkasti, svetlorožnati ali rdečkasti soj te hribinc. Sveže oškrbljena mesta v stenah so včasih krvavo rdeča: od tod n. pr. Krvava peč. Take rdečkaste oškrbljenine v stenah krepijo barvitost grintavih planin.

V režah in razpoklinicah, polnih glinene preperine, ki ji v globini nikdar ne usahne vlaga, rijejo pajčevinasto tanke koreninice, da dovajajo vodo in hrano rastju na površju grapave skale. Tanke in debelejšše koreninice segajo meter globoko in še več in razganjajo razpoklo skalo.

<sup>16</sup> Ing. Hrovat Alojzij: »Kraška ilovica«. Lj. 1953.

<sup>17</sup> Preperina grintave hribine daje v splošnem prav rodovitna tla. Le v strminah, kjer preperino odnaša, ostaja pusto skalno skrotje brez preperine. In še tam se v režah in špranjah naseljuje lepo rastje. Toliko k trditvam Badjura »Ljudska geografija« str. 130 (1953).



Stalna vlažnost, dobra hrana in zaščita, ki jo imajo koreninice v globokem skalnem objemu, vabijo pestro alpsko rastlinje, da se naseljuje po golih stenah. To so jurišne čete gorskega rastja, ki kljubujejo neurjem, pripeki, suši in zimi, da prve utirajo pot drugemu rastlinstvu.

Grintava hribina nudi torej gorskemu rastlinstvu prav posebno ugodne pogoje za življenje. Pogoji so boljši kot pri samem apnencu ali katerikoli drugi skalni hribini. Zato ni naključje, da imamo prav v našem slovenskem alpskem svetu, ki je poln dolomita, toliko lepih in redkih rastlin. Samo pogledjmo, koliko jih ima pridevek *triglavensis*, *carniolicum*, *vochinensis*, *iliricum* ali po osebah iz naše domovine.<sup>18</sup> Navajam samo nekaj najznačilnejših med njimi:

*Gentiana triglavensis*, *Gentiana Froelichii*, *Arabis vochinensis*, *Erysinum carniolicum*, *Euphorbium carniolicum*, *Viola Paulini*, *Astrantia carniolica*, *Trinia carniolica*, *Viola Zoisii*, *Campanula Zoisii*, *Saxifraga carniolica*, *Potentilla carniolica*, *Alchemilla carniolica*, *Linum julicum*, *Polygala carniolica*, *Daphne Blagayana*, *Primula carniolica*, *Lilium carniolicum*, *Iris Cengialti* var *illyrica* in še druge.

Nadalje sem čital<sup>18</sup>, da sta po Hacquetu imenovani rastlini: *Hacquetia epipactis* (tevj) in *Pedicularis Hacqueti* (ušivec). Isti avtor navaja še: blažec ali grintavec — *Scabiosa*.

S tem bi bila podana približna slika grintave hribine, kolikor utegne zanimati planinca.

(Konec v prihodnji številki)

## Folklorni obraz Gornje Savinjske in Zadrebke doline

LOJZE ZUPANC

Gornja Savinjska in Zadrebka dolina sta v zadnjem času pričeli izvabljeni v svoje okrilje mnogo navdušenih planincev, ki zlasti v poletni sezoni prihajajo semkaj na oddih, navdušeni nad naravnimi lepotami, ki se skrivajo v teh predelih našega planinskega sveta. Dejstvo, da se mnogi od njih tudi živo zanimajo za materialno in duhovno kulturo preprostega, od šumnega sveta odmaknjene ljudstva, ki prebiva v teh krajih, me je napotilo k pisanju teh skromnih vrstic, s katerimi želim opozoriti na folklorne znamenitosti in redkosti, ki so jih domačini ohranili vse do današnjih dni, mimo katerih pa izobraženi planinec ne more več spoznavati duševnega obraza Gornjesavinčanov in Zadrebčanov, ki iz roda v rod ljubosumno čuvajo izročila dedov in pretoklosti. Izročila davnine, v katerih najdemo še dandanašnji pravi in neizmaljeni narodopisni prizvok, so med nešteti naravnimi krasotami teh dveh dolin vredna pozornosti vseh, ki jim lepota narave in preproste ljudske duše ni prazna beseda, ampak področje nadvse študija, ki odkriva žejnimi dušam vire, pri katerih se je skozi stoletja napajala ljudska domišljija. Planine s svojimi skrivnostnimi zijavkami, Savinja in Dreta, obe pogreznjeni v pravljčni svet, frate in osamele skaline, razmetane po slabo rodni zemlji, hudobni graščaki, ki so za časa fevdalizma tlačili naš rod, vse to je zaživelo v bogati domišljiji preprostih ljudi, ki so iz roda v rod povezovali dogodke v

<sup>18</sup> Po podatkih prof. Tominca Ivana. Dodatek iz knjižice: Josip Wester, Baltazar Hacquet 1954 str. 56 in 18.

pravljice in pripovedke, katerih vsaka ima svojo etiološko ozadje, ki še danes mika in opaja slehernega prijatelja narave in ljudstva v teh krajih, saj je v ljudskem pripovedništvu skrita prenekatera modrost in življenjska resnica.

Ljudske pripovedke, ki sem jih doslej že zbral in zapisal v teh krajih, so sicer različne po vsebini in motiviki, a eno je le vsem skupno: tesna vez z dogodki, ki jih je ljudstvo v teh krajih preživljalo v preteklosti. Pripovedi, ki v svojem zaplodku niso imele živega stika z resničnim življenjem, se sploh niso ohranile v spominu pripovedovalcev. Ščasoma pa so obledele tudi tiste, ki niso imele niti zgodovinskega niti etiološkega ozadja.

Zaradi različnih etioloških osnov, mišljenja in čustvovanja, kateremu naj pripovedka odgovarja v omenjenih predelih našega planinskega sveta, pa so se seveda ohranile med ljudstvom različne pripovedke; različne po svoji zgodbi in vzgojnem pomenu. Simbolika, ki diha iz teh pripovedk, katerih dejanje se odigrava v hostah, pečevju, na gorah in planinah, na fratah in v zijavkah, pa dokazuje, kako živo je pripovedka naslonjena na posebne življenjske pogoje v teh krajih. Med kakimi sto petdesetimi teksti, ki sem jih v treh letih zbral in zapisal v teh krajih, je značilnih zlasti pet še neobjavljenih, na katere naslanjam svojo trditve, da bi brez zgodovinskega oz. etiološkega ozadja že zdavnaj usahle v domišljiji ljudstva, če bi ne bile vzete iz življenja in bajke, ki je v preteklosti spremljala naše ljudstvo.

1. *Zmaj pod Raduho* je pripoved, ki vsebuje vse prvine ljudske domišljije, naslonjene na zijavko pod Raduho planino. V njej je skrita mržnja, ki so jo tlačani v davnih dneh pritajeno gojili do svojega fevdalnega gospoda, pa tudi bogastvo duše, ki zna odpuščati.

2. *Od kdaj v Gornjem gradu ne uspeva vinska trta* je značilna pripovedka z etiološkim ozadjem, saj so slabo rodne njive in trate še do današnjega dne ohranile ime »Na vinogradih«.

3. *Žalik žena in žanjice* je značilna zgodba, ki pojasnjuje, zakaj v Podvolvljeku ne uspeva pšenica.

4. *Škratelj v Novi Štifi* je v pravilčno preobleko skrita resnica, da so ljudje, ki žive v slabo rodnem svetu, sami siromaki, najbolj usmiljeni do revežev.

5. *Gozni mož v Novi Štifi* je pripoved, polna ljudske domišljije o bogastvu, ki je baje skrito v nedrih planinskega sveta okrog Nove Štife, kjer so baje ležišča premoga in železne rude.

V takih in podobnih etioloških (razlagalnih) pripovedkah ne smemo iskati torej samo bajanja, ampak drobec resnice, ob kateri se je napajala in bogatila ljudska domišljija. In kdor bo znal s tankim posluhom za stvarnost, ki je skrita v ljudskem pripovedništvu, prisluhniti pripovedkam in pravljicam, ki so zrasle v tem svetu, temu bo gotovo svet ob Savinji in Dreti mil in drag ne samo zaradi naravnih lepot, temveč tudi zaradi lepote, ki se skriva v »gorogranskih« ljudskih pripovedkah.

## ZMAJ POD RADUHO

Na vznožju Raduhe planine je stal mogočen grad. V tem gradu je živel graščak, ki je imel prelepo hčerko. Edino ona se očeta ni bala, vsi drugi ljudje pa so trepetali pred njim, kajti graščak izpod Raduhe je bil že takšen besnjak, da je tlačane za prazen nič pretepaval s pasjim bičem ali jih zapiral v grajsko ječo, kjer so, pozabljeni od vsega sveta, umirali od gladu.

Ubogi kmetje so jokali in prosili vilo z Raduhe planine, naj kaznuje krutega graščaka, da se bo spametoval in človeško ravnal z njimi. Dobra vila se jih je usmilila, pa se je nekega dne zares napotila v raduški grad. Na grajskem dvorišču jo je prestregel sam graščak, besniv ko vrag. Ker vile ni spoznal, je zakričal:

»Hej, deklina, kakšna pa prihajaš v grad? Le kako si upaš bosa v sami srajci in z razpletenimi lasmi prestopiti moj prag? Poberi se od tod, ali pa pokličem grajske hlapce, da ti bodo z biči pokazali pot iz gradu!«

Pogumna vila pa je rekla:

»Oj, graščak, prišla sem prosit milosti za tlačane, ki umirajo v grajski ječi od gladu. Izpusti jih, če nisi vrag!«

Takrat pa je hudobni graščak pobesnel. Izza štibale je potegnil pasji bič in z njim oplazil lepo vilo, da je zajokala in se opotekla z grajskega dvorišča. Pohitela je k Savinji in si v njej izprala krvavečo rano, potlej pa dvignila roko in preklela hudobnega graščaka:

»Oj, graščak, zares si hujši kakor vrag! Tvoj grad naj se pogrezne v zemljo, ti pa se spremeni v zmaja! In zmaj ostani vse dotlej, dokler ti lastna hči ne bo potolažila gladu z jetri rodnega otroka!«

In glej — komaj je bila izrekla kletev, že se je grad sesul v razvaline in se pogreznil v temno, globoko zijavko, a graščak se je spremenil v zmaja; le njegova hči je ostala takšna kakor prej. Le-ta je dan in noč posedala v zijavki pri očetu z maju ter dan in noč jokala nad nesrečo, ki je zadela grad in njenega očeta.

Zmaj pod Raduho pa je poslej vsak dan odšel na frate strme Raduhe, kjer so pastirji pasli ovce, in jim ukradel ovco, da je sebi in prelepi hčerki krotil glad. Ko pa je prestrašenim pastirjem odnesel v zijavko in požrl že vse ovce, se je najmlajši in najpogumnejši pastir odločil, da bo zmaja poiskal in pokončal. Vzel je ostro balto ter odšel na dolgo dolgo pot. Tretji dan je prišel pred zijavko, v kateri je drnjuhal nažrti zmaj, v kateri je jokala grajska hči. Pogumno je stopil v podzemsko jamo, a ko je zagledal ob z maju lepo deklico, je pozabil na maščevanje, prijel vekajočo pužo za roko in zbežal z njo v planino.

Ko se je zmaj prebudil in pogrešil hčerko, je zarjovel, da se je stresla Raduha. Zapustil je zijavko ter odšel po svetu iskat izgubljeno hčerko. Hodil je in hodil ter pretaknil vse hoste in zijavke v Savinjski in Zadrenski dolini, hčerke pa le ni našel. Nazadnje se je namahnil še na vrh Raduhe, kjer je na samem stala revna pastirska koča. Potrkal je na vrata.

»Kdo je zunaj?« je v kolibi vprašala mlada žena.

»Jaz sem! Tvoj oče zmaj!« je odgovoril.

»Kaj bi radi, ljubi oče?« je zajokala hčerka.

»Lačen sem!« je zastokal zmaj pred vrati. »Jesti mi daj, hčerka moja!«

»Kaj naj vam dam, ljubi oče, ko pa črede ni doma? Moj mož jo pase na daljnih fratah v Raduhi.«

»Oj, hčerka, ljuba hčerka, tri leta sem te iskal, tri leta gladoval. Umiram od gladu. Če nimaš drugega, pa mi daj jetra svojega sinčka in rešila me boš prekletstva raduške vile.«

Kaj je hotela uboga hči zakletega graščaka? Rodnemu sinčku je izrezala jetra ter jih dala očetu z maju.

Ko je stopil v kočo in je našel jokajočo hčerko ob mrtvem sinčku, mu je od žalosti nad tem, kar ji je nahudil, počilo srce. Padel je na zemljo in izdihnil.



Hčerka je še huje zajokala in pokopala mrtvega očeta.  
A kako se je razveselila, ko se je vrnila v bajto in v zibelki našla sinčka,  
ki je oživel v trenutku, ko je njenega očeta zagrnila črna zemlja.  
Tako je dobra vila z Raduhe poplačala hčerino ljubezen do zakletega očeta.

## OD KDAJ V GORNJEM GRADU NE USPEVA VINSKA TRTA

V davnih davnih dneh je gorogranski knez imel v grajskem trtju toliko vinik, da bi jih človek ne preštel v treh dneh. Trte so rodile obilno in dajale knezu vsako jesen toliko vina, da bi z njim lahko napojil vse ljudi v Zadrebki dolini.

Toda knez je bil skopuh in ni nikomur privoščil niti kaplje vina. Ker pa vsega vina tudi sam ni mogel popiti, so se v grajski kleti iz leta v leto množili sodi, napolnjeni s sladkim vinom.

Nekega dne pa je knez poklical v grajsko klet sodarja in mu dejal:

»Glej, preveč sodov se mi nabira v kleti! Napravi mi tolikšen sod, da bo šlo vanj vse vino, ki je v kleti!«

»Hoj, to bo pač velik sod!« je skrbelo sodarja. »Kakšno plačilo mi obljubite zanj?«

»Dokler boš živ, boš lahko vsak dan grajsko vino piti!« je obljubil knez.

In zadovoljni sodar se je lotil dela. Delal je in delal, tesal doge in nabijal nanje obroče, dokler ni bil narejen tolikšen sod, da je zavzel skoraj vso grajsko klet, saj je segal od tal do stropa, širok pa je bil že tako, da bi v njem lahko plesalo sedem parov, pa še za godca bi bilo prostora na pretek...

Potlej je gorogranski knez ukazal svojemu kletarju, naj vino iz vseh malih sodov pretoči v veliki sod. Ta je točil in točil dolgih sedem dni in noči in napolnil z vinom ogromni sod prav tjakaj do široke vehe, ki je bila tolikšna, da bi se skozi njo lahko odrasel človek spustil v notranjost sode.

Nekega dne pa je sodar le prišel po plačilo.

»Kaj bi rad?« ga je vprašal knez.

»Po obljubljenem vino sem prišel,« je odvrnil žejni sodar.

»Pa pojdiva v klet!« je dejal skopuški knez ter se napotil z njim k velikemu sodu, ob katerega je bila prislonjena visoka lestev.

»Oho, kje pa je pipa?« se je začudil sodar. »Kako naj se napijem vina, ko pa pipe ni v sodu?«

»Kar po lestvi splezaj do široke vehe in potisni skozi njo glavo v sod ter se nalokaj vina!« se je zasmejal knez.

In ko je žejni sodar storil, kakor mu je knez nasvetoval, ga je le-ta, ki mu je bilo žal za vino, porinil skozi veho v sod, da je utonil v vinu.

Ko je sodarjeva vdova s sedmimi otroki zvedela, kaj je storil knez, je jokala in jokala, da je v sedmih letih potočila več solz, kolikor je bilo v grajskem sodu vina. Čim bolj je jokala, tem bolj se je v sodu sušilo vino, dokler ni v njem ostalo drugega ko bele kosti utopljenega sodarja.

Dandanes gorogranskega kneza ni več, njegovega gradu tudi ne, a kje je sod s sodarjevimi kostmi, tega le nihče ne ve. Od grajskega vinograda je ostalo samo še ime Na Vinogradih, kjer pa so danes slabo rodne njive, vinska trta pa tamkaj ne uspeva več.

Gorogranci pripovedujejo, da bo Na vinogradih rasla vinska trta spet takrat, kadar bodo našli grajski sod in pokopali v zemljo kosti utopljenega sodarja. Ta sod Gorogranci že dolgo iščejo v razvalinah gorogranskega gradu, a doslej ga ni še nihče našel.

## ŽALIK ŽENA IN ŽANJICE

V zijavki strmega Rogatca je živela žalik žena, ki je ob žetvi odšla v dolino Podvolovljek, kjer so žanjice žele pšenico. Bilo je vroče, da so še ptice zevale z odprtimi kljuni. Žanjice so posedle v senco k malici, pa se jim je približala žalik žena in zaprosila:

»Hej, žanjice, če mi daste jesti, vam bom pomagala žeti!«

Žanjice pa, ki žalik žene niso prepoznale in so mislile, da je prišla k njim ciganka, so jo napodile:

»Kar poberi se, potepinka, če ne ti bomo s srpi porezale razkuzmane lasel!«

Naslednji dan je žalik žena spet obiskala ženske, ki so se v senci odpočivale od žetja ter pile tolkovce.

»Oj, žanjice, žejna sem!« je potožila. »Če mi daste piti, vam bom pomagala žeti!«

Žanjice pa so jo nagnale:

»Izgini, ciganica, če ne ti bomo s srpi porezale ušesa!«

Takrat je užaljena žalik žena odšla na vrh Rogatca in od vrška odtrgala velikansko skalo ter jo po rebri pahnila v dolino.

»Ha, žanjice, grde lakomnice, tukaj imate zdaj plačilo za požrešnost! Če mi niste dale jesti in piti, vam tudi žeti ne bo treba!« se je zakrohotala, da je odmevalo od Raduhe.

Skalina žalik žene je zagrnila vso dolino, kjer so žele lakomne žanjice. Komaj komaj so žanjice ušle, da jih ni pobila skala, ki jim jo je poslala žalik žena.

Od takrat v Podvolovljeku nič več ne plenja žito, saj je v dolini več kamenja kakor rodne zemlje.

## ŠKRATELJ V NOVI ŠTIFTI

K Novoštifčanom je nekoč prišel škrtelj z Menine planine in jih prosil, naj mu dajo jesti. Vaščani pa so bili skoporitci in so se mu posmehovali:

»A tako? Jedel bi, delal pa ne? Nič ti ne damo! Zasluži kruh, pa boš sit!«

»Pa kako naj si ga prislužim, ko pa sem majhen in slaboten?« je vprašal lačni škrtelj.

»Naše ovce pasi! Za pastirja si zadosti velik in močan!« so se mu režali v odgovor.

In škrtelj se jim je uдинjal za pastirja. Vsako jutro je že za vida odgnal čredo na obsežne pašnike Menine ter jih tamkaj pasel do vida, v vas pa se je vračal, ko je bil že pozni mrak.

Skopuški in lakomni kmetje pa so škrteljna slabo plačevali za njegovo delo. Vsako jutro so mu v pastirsko torbo nametali star, plesniv in presušen kruh, ki je bil trd kakor kamen sredi ceste. Škrtelj, ki je imel majhne in drobne zobe, takšnega pač ni mogel jesti, pa je na paši jokaj, dokler ni s solzami omehčal trde skorje, da so bile užitne.

Nekega dne pa je bilo Novoštifčanom žal celo trdih skorij kruha. Rajši so jih pričeli metati svinjam v korito, kakor da bi jih dajali škrteljnu. Ta je na paši gladoval in gladoval, ko pa se je naveličal hudobije skopuških kmetov, je nekega večera nagnal ovčjo čredo v prepad, kamor so popadale vse ovce, sam pa je izginil v hoste Menine planine.

Ko so naslednjega dne lakomni Novoštifčani našli mrtve ovce v breznu, so spoznali, da se je škrtelj maščeval.

Od takrat v tej vasi nimajo več ovac, kruha pa tudi ne, ker na njihovih njivah pšenica nikoli ne dozori. Kazen maščevalnega škrateljna pa je vaščane izmodrila, saj so danes Novoštifčani od vseh Zadrečanov najbolj usmiljeni do revežev, čeprav so revni tudi sami.

## GOZDNI MOŽ V NOVI ŠTIFTI

V zijavki Menine planine je blizu Nove Štife živel gozdni mož, ki je ponoči prihajal v vas, vlamljal v kašče in gospodinjam pojedel smetano iz latvic.

Novoštifčanke so ugibale in ugibale, kdo jim krade smetano, a nič pametnega niso domislile, dokler jih ni najstarejši dedej v vasi poučil:

»Namesto smetane nalijte žganja v latvice, pa boste ujele tatul!«

Rečeno — storjeno. In ko je naslednjo noč sladkosnedni hostnik spet prišel v vas in vlomil v neko kaščo, je pograbil latvico ter na dušek izpil žganje.

Žganica pa je gozdnega moža opijanila, da se ni mogel povrniti v zijavko. Legel je pred kaščo v mehko travo in zadrnjohal ko medved.

Zjutraj pa so ga našle vaščanke, ga spečega zvezale in čakale, da se je prebudil. Takrat pa je nastal že takšen direndaj, da je odmevalo od Menine planine: razburjene ženske so zvezanega hostnika teple s kuhačami in burklami, mu pulile razmršeno dolgo brado in kričale:

»Mrcina grda, pa smo te ujele! Seveda, smetano bi jedel, delal pa ne! Kar pripravi se! Zvezanega te bomo vrgle v deročo Drcto, kjer boš utonil.«

Hostnik je milo prosil, naj ga izpuste. Ženskam je obljubil, da jim bo pokazal kraj, kjer se nahaja premog.

»Ne bo vam treba več podirati dreves v hosti, ne žagati ne sekati, pa boste pozimi vseeno na toplem,« je zatrjeval. »Vem za takšen črni kamen, ki gori kot oglje. Nakopale si ga boste, kolikor boste hotele, pa še ostalim Zadrečanom ga boste lahko prodajale in zabogatele.«

»Takšne obljube niso od muh!« so si pomežiknile vaščanke, osvobodile hostnika in šle z možmi za njim na kraj, ki jim ga je pokazal. Potlej so možje kopali in kopali, dokler se niso prikopali do premoga. In res, ko so črno kamenje vrgli na ogenj, je gorelo bolj ko drva.

Hostnik pa je odšel v planino in se od daleč posmehovali ljudem:

»Zdaj imate črni kamen, pa bi lahko imeli zlatega, če bi zahtevali, naj vam pokažem, kje je skrit!«

Potlej so Novoštifčani kopali in kopali, a do zlata se le niso prikopali. Ker pa je tudi na tistem mestu, ki jim ga je bil pokazal gozdni mož, premalo premoga, še danes nimajo v Novi Štifti rudnika, vaščani pa v zimskih dneh v pečeh rajši kurijo z drvimi ko s premogom, ki ga ni dovolj za vse. Iz dneva v dan pa čakajo in čakajo, kdaj se bo gozdni mož spet pojavil v vasi, da bi jim povedal, kje je skrita zlata ruda. Toda hostnika je že prvo srečanje z ljudmi izmodrilo, da se nikoli več ne vrne v vas.



## Skalna postrv (S. trutta f. fario L.)

### METOD ŠIFRER

Med vrstami postrvi pri nas<sup>1</sup> je skalna postrv do sedaj doživela še najmanj pozornosti. Zato se mi zdi potrebno, da osvetlim problem skalne postrvi bolj na široko, četudi še vedno ne tako, da bi zajel vso problematiko, ki je v zvezi z njo, ker čaka to vprašanje še podrobnejših proučitev in opazovanj. Ker nima v praktičnem ribištvu nobene vrednosti, saj ne dosega lovilne mere, se zato sploh ne lovi.

Skalno postrv moramo šteti za čisto vrsto potočne postrvi (forma fario L.), četudi so naše reke, kot pravi Z. Taler, po letu 1758 sprejele toliko naseljenk, da se o pristni potočni postrvi ne more več govoriti. Ta Talerjeva trditev pa je premalo utemeljena. Po proučitvi Poljanščice in Selščice, kot najbolj gosto naseljeni reki s tujimi postrvmi, so pokazali rezultati, da je bilo širjenje in križanje naseljenk zelo omejeno.<sup>2</sup> Sicer pa tudi naseljenke niso vplivale na razvoj skalne postrvi. Življenje teh postrvi je v bistvu ločeno od ostalih rib, ker so se formirale ravno zaradi te izolacije. V konicah potokov v večjih višinah živi skalna postrv tam, kjer je strmec prevelik za vse druge ribe. V teh odsekih manjka tudi glavač (Cottus gibio L.), ki edini zelo dolgo časa spremlja postrv. Tudi talne hrane primanjkuje, ker jo deroča voda sproti odnaša. Temperatura vode je precej nižja od ostale v reki, kar se občutno pozna na rasti postrvi. Tudi prehod sam v ta višja, izolirana področja je bil za ribiče in opazovalce te postrvi problematičen. Tako so se vpraševali, kako so prišle skalne postrvi v izolirana področja in ali niso morda te majhne ribice mladice, ki potem, ko dorastejo, odpotujejo v reke in tam dorastejo do vrha. Nekateri so menili, da jih je tja zanesel človek, kar pa ni verjetno, ker ni imelo to delo nobene vrednosti in niti ni bilo upanja, da bi se uspešno razmnoževale. Proučitve so pokazale domnevo, da je prišla skalna postrv sama v te odseke. Upoštevati je treba zato trditev, da je bila preje skalna postrv večja in je zato zmogla premagovati zelo velike strmce, četudi jim danes ni več kos. Nastanek skalne postrvi pa je bil mogoč tudi po udorih ali pa zaradi spremenjenega strmca zaradi erozije potoka i. pd. Če vzamemo potok s povprečnim strmcem 50‰, je za postrvi zelo relativno naklonjen, če upoštevamo, da so lahko strmci na manjših odsekih pod 10‰. Strmec je tako v določenih odsekih manjši od 50‰. Taka mesta lahko potem postrv preide po vodi, medtem ko večje preskoči.<sup>3</sup> Če ima potok jezove, ta način dovoljuje postrvem prehod v precejšnji višini, četudi presoga splošni strmec potoka normalno mejo — 30‰. Na to pa lahko vpliva tudi množina prehodne vode, ki nekje zaradi določenih vzrokov pade ali se poveča; izpremeni se pa lahko tudi pot struge.

Skalna postrv je torej nova oblika, ki kaže razlike v morfologiji in fiziologiji. Skalna postrv kaže tudi lep primer nastajanja nove vrste.

Drugo vprašanje, ki je zanimalo ribiče je bilo, ali so te ribe mladice, ki odpotujejo, ko dorastejo. Proučitve so pokazale, da skalna postrv ne odpotuje v reko. Do tega spoznanja pa ni bilo težko priti. Pod mikroskopom se na luskinah lahko lepo vodijo koncentrični krogi, ki pomenijo leta oz. starost ribe in kažejo, da je hitrost rasti pri skalni postrvi počasna. Cone ozkih krogov t. j. zimskih, se le slabo ločijo od poletnih širokih.<sup>4</sup> Take razmestitve koncentričnih krogov pa tudi ni opaziti pri rečni postrvi, kjer so poletni krogi široki, če ima dovolj hrane, in zato

<sup>1</sup> Poleg potočnih postrvi (forma fario L.), ki živijo v porečju Donave, so v Jugoslaviji še druge vrste: bosanska potočna postrv (S. taleri), primorska potočna postrv (S. farioides), rečna postrv (S. dentex), makedonska p. (S. macedonicus), pelagonska p. (S. pelagicus), jezerska p. (S. trutta f. lacustris), neretvanska glavatica (S. marmoratus), visovačka jezerka p. (S. visovacensis) in ohridska postrv (S. lenticola forma typicus, acistivalus et balcanicus). Pri teh vrstah pa ne upoštevam še mehkostrne postrvi, živeče na južnem delu balkanskega polotoka, ki so pa v zvezi z vprašanjem sistematike še vedno problematične, četudi so jih Heckel, Karaman in Steindachner uvrstili v samostojne vrste.

<sup>2</sup> Take omejitve križanja prikazujejo posebno nazorno dr. Reinhard Demoll in dr. Paul Steinman v knjigi »Praxis der Aufzucht von Forellenbesetzmateriale«, kjer navajata procentne možnosti križanja med različnimi vrstami. Tako se na primer oplodi pri križanju kalifornijske postrvi s potočno samo 5% iker, podobno tudi pri križanju kanadske postrvi s kalifornijsko p. Upoštevati je pa tudi treba, da so nekateri bastardi nadalje neplodni, kot bastard med potočno postrvijo in kanadsko zlatovčico, imenovano Tigerfisch. Če upoštevamo majhne možnosti križanja in še druge momente, kot različni čas drestenja (glej »Proteus«, str. 111—113, leto XIX — 1956—57) itd., moramo spoznati, da ni nevarnosti, da bi se naše potočne postrvi, forma fario, že povsem križale. Bati pa se je, da križanke sčasoma povsem ne izumrjejo, posebno še, ker vlagajo sedaj v naše reke samo potočno postrv.

<sup>3</sup> Opazovanja v Selščici so pokazala pri elektrarni, Krevsovem jezu in Okornovem jezu, da delajo skoče preko 3—4 m višine. Migriranje postrvi se vidi v tej reki lepo ob drsti in poletji zaradi visoke vodne temperature.

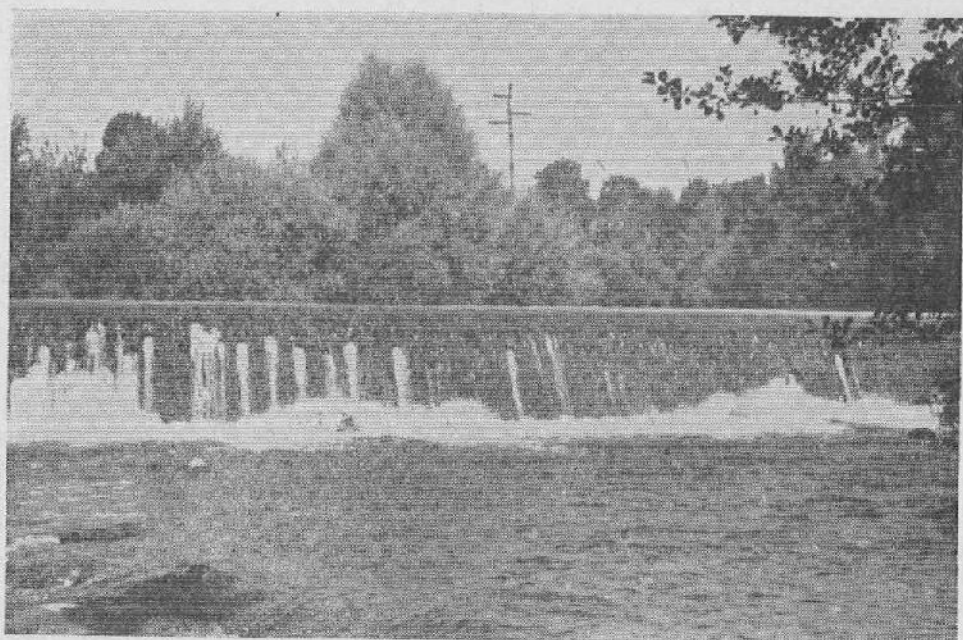


Foto Metod Šifrer  
Okornov jez (na Selščici) lahko postrv brez truda preskoči. Posebno poleti presenetljivo opazovalca postrvi, ki z očarljivim skokom zdrsi po vodnem loku navzgor v višjo strugo. Včasih postrvem skok ne uspe, zato potem skoje v presledkih ponavljajo ter končno le preskočijo jez

raste riba hitreje. Iz teh krogov se lahko celo do neke meje razbere, kakšna vodna temperatura je vladala v določenem letu. Za kontrolo starosti postrvi lahko poskusimo tudi na otolithih, kamenčkih, ki so v notranjem ušesu, sicer pa zunanjega riba sploh nima. S primerjanjem teže in starosti ribe se skalna postrv prav dobro loči od potočne postrvi, četudi bi zašla v reko. Skalna postrv zraste pri 5 letih do okrog 14 cm ali pa še manj. Rečna postrv, pri tem je mišljena taka, ki živi v reki, pa doseže v petih letih že do okroglo 0,4 m ali pa pod posebno dobrimi pogoji še več. Izredne starosti pri skalni postrvi tudi nisem opazil, kar je verjetno v zvezi s težkim življenjem in večjo množino roparjev, saj je voda, če je plitva, dostopnejša kopenskimi sovražnikom. Vzporedno z majhno rastjo je, pri njej manj razvita piscivornost t. j. da riba žre ribo in je zaradi tega omejena le na obrežno hrano. Opazne so razlike tudi na ralniku (vomer), kjer so zobje manjši. Opazimo tudi manjše število zob v vertikalni smeri.

Pigmentacija skalne postrvi se bistveno ne loči od potočne. Omembe vredno je predvsem, da rdeče in črne pik oz. madeži, ki so tako značilni za potočno postrv, skoraj ne pridejo do izraza. Opazna je le dorzalno-ventralna barvna pigmentacija, toda ne v takem barvnem kontrastu kot pri potočni postrvi. Dorzalno je svetlosiva ali svetlorjavkasta. Ventralno pa je skalna postrv srebrnobela. Sicer pa se dorzalno-ventralna barvna diferenciacija spreminja vzporedno z barvo okolice, medtem ko se bočna (lateralna) barvna pigmentacija ne spreminja in je dedno fiksirana.

Takšne so skalne postrvi v luči biologije. Toda tudi planinec se marsikdaj vprašuje, kako se obdrže, saj je njihov življenjski prostor, biotop, tako reven in izpostavljen raznim nevarnostim. Res je, nevede oko jih večkrat niti ne opazi. Ker je v teh odsekih potokov voda navadno zelo čista, so še posebno podobne okolici. Tu namreč voda še ne odlaga drobnejšega gradiva, tu so le večje, še neobrušene skale, ki so tako značilne za planinske potoke. Tudi prostor gibanja je manjši. Večji del dneva preživijo skalne postrvi pod skalami in jih po dnevi zelo težko opazimo. Naj izdam še eno skrivnost teh postrvi, seveda pod pogojem, da jo ohranite zase, namreč,

\* Rad bi poudaril, da je treba za določevanje starosti rib po luskinah strokovnjaka, ker laika le rado zamoti še mnogo drugih momentov.



Foto Metod Štířer  
Sotočje Poljansčice in Selščice ni znano samo po tem, da se tukaj zlijeta reki (v Soro) z različno ihtiofavno, četudi sta si geografsko podobni, temveč tudi zato, ker je na tem mestu rešil iz Sore brat J. Khallana nesrečno Agato, junakinjo iz Tavčarjeve »Visoške kronike«. Tako je sodil J. Franciscus v Skofji Loki zadnjo čarovnico. Selščica pa stoji še po tem, da ima v svojem koritu kar štiri vrste postrvi in to: soško, kalifornijsko, kanadsko in našo potočno postrv

da izredno rade zagrabiijo vabo, ker niso vajene lova. Čas drstenja je tudi nekoliko drugačen kot pri potočni postrvi.

Res je, da za praktično ribištvo nimajo pomena, toda zaščitene in varovane naj bodo zato, ker oživljajo mrtve gorske potoke. Lepo je, če je v vodi življenje, pa četudi v obliki tako majhnih postrvi. Poudarim naj, da predstavljajo za ihtiologa veliko vrednost, saj bodo nove proučitve še bolj razjasnile njihovo življenje in zanimiv razvoj. Posebno zanimivi bodo poskusi presajanja skalne postrvi v akvarije. Mogoče se bodo dale tudi presaditi v gorska jezera, saj so aklimatizirane na zelo nizke vodne temperature. Poskusi v tem smislu še niso bili izvršeni, ker se je do sedaj skalna postrv pokazala neprimerna za jezera. Sicer so pa dela v tem smislu še vedno na začetku.

Skalna postrv kraljuje sama v gorskih potokih tako kot orel v zraku ali gams v skalah. Ljubi trdo življenje gorskih potokov in zato naj jo planinec štiti. Lepa je skalna postrv in romantik bi morda o njej napisal več.

## Plešivec — Uršlja gora

FRANJO BAŠ

Zanimivo razpravljanje o imenu Uršlja gora in Plešivec v zadnjih zvezkih Planinskega Vestnika in Koroškega Fužinarja je pokazalo, da poznajo ljudje v Mežiški dolini za masiv le Goro in za vrh Uršljo goro, ne pa tudi Plešivca. Zaradi tega je prav, da vprašamo, kje v okolišju vidne Uršlje gore poznajo ljudje tudi ime Plešivec in kaj z njim imenujejo?

Na kmečkem ženitovanju na Javorniku, ki sem se ga udeležil pred drugo svetovno vojno skupaj z gozdarskim inženirjem Reboljem in njegovo soprogo, sem določno čul imenovati z Goro ves gorski masiv in z Uršljo goro njegov najvišji vrh,



to je koto 1696 m; ob teh dveh imenih pa sem čul tudi tretje ime Plešivec za vrh vzhodno od Uršlje gore s koto 1411 m, ki jo jugoslovanska vojaška karta imenuje Plešivčka Kopa. To imenovanje mi je udarilo v uho, ker ustreza imenovanju obeh vrhov v moji domovini, v Savinjski dolini pod Braslovčami in v domovini moje matere v St. Andražu pri Velenju. V obeh področjih rabijo ljudje ime Plešivec za koto 1411 m, medtem ko je koto 1696 m splošno poznana kot Sv. Uršula. Podobno imenovanje za koto 1411 m sem čul tudi v Mislinjski dolini pod Vodrežem in na zahodnem Pohorju pri Sv. Barbari, kjer pa rabijo za koto 1696 m le Uršlja gora.

Na jugu in vzhodu od Uršlje gore najdemo tako očitno ime Plešivec za koto 1411 m, ki je tod dobro vidna, dosti bolje kot v Mežiški dolini; nikjer pa za koto 1696 m. Iz tega izhaja, da so tod ljudje dali višini celotnega masiva, to je Gori, ime po njegovem najbližjem in zato tudi najznačilnejšem vrhu in pa, da je T. Hren v svojem dnevniku imenoval koto 1696 z imenom višinskega masiva, kot ga je rabila Mislinjska dolina. Ko pa je bila na koti 1696 m postavljena cerkev, so ljudje začeli različno imenovati oba vrha. Koto 1696 m je postala Uršlja gora, ime Plešivec pa se je omejilo na koto 1411 m. Nova kulturna stavba na koti 1696 m je v približno 300 letih določno opredelila položaj vrha, na katerem stoji, in podobno Plešivec koto 1411 m. Ker je danes oboje imenovanj tako splošnih, da jih moramo vrednotiti kot ljudski, bi bilo prisiljeno uvajati za eno kakor drugo koto nova imena. Z Goro je bližnja okolica prvotno imenovala ves gorski masiv, z Uršljo goro in Plešivcem pa ga je v razvoju nadrobno razčlenila in tako dala obema najznačilnejšema vrhovoma imena, ki jih ljudje resnično rabijo povsod, kjer in kakor sta vidna.

## Draga, pridi opoldne

Valentin Cundrič *Draga, pridi opoldne,  
ko je sonce v zenitu  
in zemlja nevesta  
v njegovem svitu!*

*Draga, pridi opoldne,  
da te povedem čez polje.  
Ne hodi zvečer,  
ko ugašajo sanje  
in nosimo prazno srce.*

*Ne hodi zvečer,  
ko noč na pragih stoji,  
draga, pridi opoldne  
po poljub na oči!*

*Ne hodi zvečer,  
ko sonce ugaša  
v kapljah svoje krvi,  
draga, pridi opoldne,  
ko ponosno in mlado gori!*

*Tedaj naju ne bo strah  
za najine dni  
in ljubezen,  
ko krog naju ne bo  
tihe in mračne noči!*

*Draga, pridi opoldne,  
da povem ti, da ljubim te,  
draga, pridi opoldne,  
draga, pridi opoldne  
po teh dvoje besedi!*

## Potomcu

Leopold Stanek

*Je čas pomladi —  
razkošen cvet drget  
skrivnosten preleti,  
ko se zave,  
da nekaj je nekje  
izgubil in pozabil.*

*Je čas mladosti —  
kipi in vre  
iz vseh strani,  
a v hipu glej, solze  
— zakaj, nikdar ne ve —  
med smeh natoči.*

*Je čas,  
ko kreneš sam na pot  
in je nihče za tebe  
ne stori.  
Ne kri ne duh preteklih dni  
ti ni v pomoč  
nositi breme.*

*Je čas,  
ko vsakdo sam  
odloča se živeti  
in znova razvozlati  
mora tisoč zank in klopč  
in sad postati  
iz cvetnih sanj.*

## Goram

TONČEK STROJIN

Večno ste gore in večno je moje hrepenenje po vas. Ob vašem spominu ožive pred menoj zeleni, po smolli dehteči smrekovi gozdovi, goličave vaših višav se kopljejo v safirju gorske sinjine. Tiha smaragdna očesca valove v bleščečih kotanjah, bistri studenčki žubore in pošumevajo. Visoko pod nebo se dvigajo silni vršaci. Od sončne Goriške pa do zelenega Pohorja kipe lesketajoči se venci gora. Vesel dah veje iz vas in v meni prepeva vsa duša. Ponosno se dvigate na obzorju in zrete v doline pod seboj. Vaše ponosno lice je in ostane večno mlado tudi, ko bomo mi že pozabljeni legli v grob. Prav tako bleščite v poletni dah, kot ste se bleščale v prvi uri zemeljskega rojstva in se boste bleščale v poslednji uri zemeljske zgodovine. Nejasne, lahne slutnje vstajajo v moji duši ob pogledu na vas. Mar mi ni v vaših stenah in belih meliščih, v rožnatih poljubih sončnih juter in škrlatnih zarij, v tihi in sladki skrivnosti vzcvetela roža moje ljubezni do vas? Kolikokrat, ko sem sladko spal v vašem naročju, ste k meni pristopile kot bele vile-rojenice in me odele v nežno tančico sladkih skrivnosti. Če se spomnim teh časov, med obdaja osvežujoči hlad minulih, srečnih dni. Njih rahli lesk se širi nad vami, zajame doline in višave, se dviga v vrtincu ter polaga na vse tiho tančico opoja in hrepenenja... Iz vas diha večna pomlad.

Kdo bi opisal vsa čustva, ki so vstajala v meni, ko sem prvič poromal v vaš objem? Kdo bi zajel vaš siloviti opoj, kdo naslikal vašo božansko lepoto? Nikjer ga ni. Tisoči in tisoči mladih fantov in deklet romajo leto za letom v gore, k srčnim prijateljem. Kolik up in hrepenenje, kolika ljubezen polje v srcu teh mladih ljudi? In koliko jih v silovitem opoju ljubezni do vas omahne za vedno! Res, čudovita in nerazumljiva je vaša moč do malih, neznatnih in nežnih človeških bitij.

Takrat, ko sem tudi jaz nastopil svojo prvo pot k vam, je tudi v meni žarko plalo srce. Se nikoli mi ni Bistrica tako ubrano žuborela, vitke smreke nikoli tako pošumevale in tišina tako dehtela kakor tisti večer, ko sem se s prijateljem vzpenjal k vam. Se nikoli poprej ni sonce tako lepo zamiralo za strmimi gorami, še nikoli poprej niso zvezdice tako čudovito trepetale in vetrce tako osvežujoče hladil čela. In na vrhu Sedla sem obstal. Nekje daleč tam za obzorjem je obstal večerni veter. V zraku se je prelivala tišina. Mir in pokoj se je razlil po gorah, spodaj pa mehka, zasanjana tišina mirno spečih gozdov. Daleč tam v daljavi, v meglici, je spalo moje mesto, moji dragi. Mrak vsopovsod, mrak v prepadih, mrak v stenah, same črne silhete, le na nebu mežikajo bele zvezde in vabijo, vabijo...

Nemo leže dol in gozdovi. Povsod je razlit veličasten mir, le na meliščih včasih zaročlja kamen. Potem pa je zopet tiho. Nad mano romajo zvezde svoja večna pota. Ljubi obrazi se utrnejo iz svetlih množic. Gledajo me in me pozdravljajo. Zasanjam v dežele zvezd. Mesec vzhaja. Ogromen leze izza črnih slemen gora. Srebrna luč se razlije po stenah. Pravilčno zablešče vrhovi. V dolgem snu splavam v čisti, gorski mesečini v božansko, mladostno lepoto prebujajočega se dne...

In zjutraj! Na vzhodu se pokaže rumena črta. Jelo se je svitati. Nad dremavimi dolinami leže meglice. Svetloba raste. Zdaj tu, zdaj tam se zasveti. Nadzemsko se svetijo gore. Vse je tiho. Samo zvonkljanje in blojanje ovc se čuje. Sveži jutranji vetrce prinese kdaj pa kdaj iz doline šumenje slapa v Okrešlju. Prsi se širijo v neznanem opoju in tovariš stoji ob strani. Po mehkem sinjem svodu hite zvoki večno neizpete himne gora. Zdi se, da jo izdihavajo cvetlice ob poti, pošumeva vetrce in poje sinje nebo. In s prijateljem stopiva dalje, naprej v bleščečo — opojno daljavo...

Tak je bil moj prvi izlet. Kasneje so sledili še drugi in čas je hitel... Ves čas sem mislil na vas, ki ste se dvigale na obzorju, kot na prelepo princesko iz pravljice. Bile ste tako dobrotljive z menoj. Mnogokrat ste me tiho vodile, včasih tolažile ter me dvigale iz težkih globin življenja. Bili so čudoviti dnevi, ki sem jih doživljal pri vas. Polni zvonkega smeha in sonca, viharjev in boja, truda in trpljenja. — Vedno ste svoje lice spreminjale, a vendar bile zmerom iste. Pokazale ste mi pot, ki drži kvišku, više... v življenje.



### TRIJE NA VRHU

Lansko jesen so prispeli na življenjski vršac, kakršnega pomeni 50-letnica, trije znani planinski delavci, v družbi četrtega, ki smo mu v oktobrski številki PV 1957 čestitali v imenu vse slovenske planinske javnosti, dr. Mihe Potočnika. Prav je, da se glasilo PZS spomni vseh članov družbe, ki se je tokrat zbrala na razglednem življenjskem špihu.

Rudolf Kavčič se je rodil v Ljubljani. Po absolvirani Trgovski akademiji si je izbral bančni poklic, ki ga vrši še danes v svojstvu direktorja računovodstva Centrale Narodne banke v Ljubljani.

Prvič je »zašel« v hribe kot petošolec, in sicer v družbi sedaj že pokojnega piparja Ivana Korencana in njegovega sina Janeza. Krenili so v Kamniške Alpe, kamor je potem še dolga leta rad zahajal, ker so mu bile pač najbližje in najlažje dosegljive, saj so takrat v glavnem — vsaj študentje — hodili iz Ljubljane peš. Seveda je zahajal — v kolikor mu je bilo omogočeno — tudi v Julijce in to poleti in pozimi, zlasti pa ob velikih šolskih počitnicah, ko se je po cele tedne klatil po hribih. Po drugi svetovni vojni je prišel gojiti tudi smučanje. Prva njegova pot po odpustu iz nemške internacije junija 1945. je bila zopet v Julijce, čeravno so bili tedaj še nekako vojno operacijsko področje. Za obisk gora ni potem več zamudil nobene priložnosti. Že tretje leto po osvoboditvi se je pričel aktivno udeleževati tudi v slovenski planinski organizaciji. Zanj najmikavnejše področje so bile finance in planinsko gospodarstvo. Na tem področju še danes marljivo dela kot načelnik gospodarske komisije in kot podpredsednik PZS. Njegovo strokovno znanje, ki si ga je pridobil skozi dolga leta s pregledi in študijem planinskega gospodarstva PD in njegovih postojank, veje iz vseh nešteti navodil in nasvetov finančnega značaja, ki jih je izdala PZS vsa ta leta za finančno gospodarsko poslovanje in PD. Njegova je tudi zasluga, da ima PZS danes tako vzorno urejeno knjigovodstvo ter gospodarstvo na solidni bazi, kakor tudi, da je večina PD vendarle uvidela, da je prvi pogoj vsakega zdravega gospodarskega poslovanja urejeno in ažurno knjigovodstvo. Tov. Kavčič je že več let tudi član nadzornega odbora Planinske zveze Jugoslavije, ki mu je za njegovo vzorno in vestno delo na svoji skupščini na Kosmaju leta 1955 podelila zlati častni znak.



Stanko Hribar se je rodil 16. X. 1907 v Ljubljani. S 14. letom je šel prvič iz Preddevora preko Bašeljkega sedla na Storžič. Bilo je v zgodnji pomladi, ko je bil Storžič še zasnežen. S 15. letom je šel prvič na Triglav. Gore je vzljubil, je pa bil samohodec in je ubiral smeri, ki niso bile markirane, tako da še danes mrzi rdečebelne madeže in domala vse markaciste. Sam trdi, da ni nikdar plezal do osvoboditve, razen kolikor je »plezarčil« po pečevju in skrotju. V hribe je hodil ves čas razen v času, ko je služil vojaški rok v Sarajevu in v času sovražnikove okupacije. Iz Sarajeva se je ob prostih nedeljah podajal v tedaj malo obljudeno hribovje okrog Trebeviča. Škofjeloško hribovje in Polhograjski dolomiti so se mu močno priljubili. Doma je bil povsod v Julijcih in v Savinjskih Alpah in je v Skuti in Ojstrici ubiral svoje smeri. Še kot mladenič je preplezal Brinškov kamin. V triglavski severni steni je preplezal smeri levo od nemške z nemško vred. Lepo špiče je prehodil s trentarske strani.



Najtežji vzpon je dosegel v Kanjavcu v avgustu 1950 v družbi s Francetom Ceklinom iz Zaplane.

Znano je, da je večino prostih dni preživel v gorah. Vendar o svojih poteh le malo govori.

Ko je pred leti uredil zgodovinski del planinske razstave v Ljubljani, je pokazal zanimanje za zgodovino slovenskega planinstva in so mu zato »obesili« pisanje zgodovine slovenskega planinstva. Sistematično se je začel baviti s tem v letu 1955. Zanima ga predvsem razvoj planinstva na njegovih klasičnih tleh, v Trenti.

Tov. Hribar je več let sodeloval v propagandni komisiji PZS, na skupščini v Kranju, dne 28. in 29. IV. 1956, pa mu je bilo zaupano zahtevno mesto načelnika Planinske založbe, ki ga z velikim uspehom vodi.

Rado Lavrič je prav tako Ljubljčan. Poznajo ga vsa društva, predvsem pa vsi delavni odborniki, saj že dolga leta vzorno vodi administracijo Planinske zveze Slovenije. Pri svojem delovanju pa je tudi sam spoznal delovno področje 90 društev, s katerimi vzdržuje poslovne stike, in se pri tem povzpel na marsikateri vrh ter obiskal večino planinskih koč in domov. Dobra administracija predstavlja trdno povezanost med osrednjo organizacijo in društvi, skrbi za izpolnjevanje smernic, za poročila o delu, za statistike, za celo vrsto nalog, ki jih nima smisla naštevati, ki pa jih je za normalno organizacijo življenje treba redno, disciplinirano izvrševati. To tov. Rado Lavrič vsa leta vrši z nezmanjšano vnemo, s smislom in občutkom za stvar in za ljudi, ki so pri njej.

Njegova je zasluga, da je Planinski Vestnik v resnici društveni novičar, saj redno polni rubriko o društvenih novicah. Čeprav mesečnik ne more biti ažuren, te novice vendarle pomenijo živo pobudo in trajen dokument o delu društev in PZS.



#### ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE NA JURJEVČEVI HIŠI NA KOPRIVNIKU

V nedeljo, 10. novembra 1957 je Planinsko društvo Bohinj-Srednja vas povabilo planince iz vse Slovenije k odkritju plošče v spomin Luke Korošca, ki je pred 179 leti prvi stopil na Triglav. Ob 11. uri dopoldne se je na bregu pod hišo zbralo blizu 200 ljudi, ki jih je v imenu Srenjanov pozdravil tov. Tine Arh in v jedrnatih besedah povedal, zakaj so se odločili vzdati ploščo v starodavni zid tega koprivniškega kmečkega doma. Za njim je spregovoril v imenu PZS tov. Stanko Hribar, čigar govor prinašamo v izveščku:

»Pred šestimi tedni je bila odkrita spominska plošča gorskim vodnikom v Trenti. Če danes zopet odkrivamo ploščo enemu prvih gorskih vodnikov iz bohinjskega kota, je to samo veselo znamenje, da se je naša planinska skupnost vendarle pričela zavedati svoje dolžnosti do preprostih mož iz ljudstva, ki so zrasli na vznožju naših gor. Njim gre velik del zaslug za razvoj planinske misli v Slovencih, čeprav niso govorili in pisali o svojih dejanjih in čeprav tudi tisti, katere so vodili, niso pisali o njih.

Vse preradi smo doslej pozabljali, da niso bili mestni gospodje tisti, ki so prvi stopili na naše vrhove, čeprav je tako popisano v knjigah in v planinskih spisih.

Prvi so bili kozarji in ovčarji, planšarji in gospodarji planin pod vrhovi, divji lovci, iskalcı kamnov in zelišč, v bohinjskih gorah pa še rudarji. Vsi ti so hodili na gore po svojih opravkih, pri tem pa jih je prignala na vrh lepota gorskega sveta in zdravemu človeku lastna želja po spoznanju in po preskušnji svojih moči. Prav je imel pokojni Aljaž, ko je napisal v svojih »Spominih«, da ne miruje srce ne lovcu in ne pastirju, dokler ne pride na najvišji vrh.

Čudno bi bilo, če ne bi bilo tako tudi s triglavskim vrhom. Domačini so stoletja planšarili okrog njega, rudarji so iskali vedno više železno rudo, bohinjski divji



Spominska  
plošča  
Luki Korošcu  
na Koprivniku

Foto F. Premru

lovci so ga spoznavali pri prehodih za gamsi od vseh strani. Izkušnje starih so se prenašale na mladi rod.

Dognano je sedaj, da je bil mož, kateremu je posvečena ta plošča — Luka Korošec, »ta veliki Jurjevec«, pred dobrimi 179 leti prvi na vrhu Triglava. To je zapisal že stari Balthasar Hacquet, pa doslej niso prav razlagali njegovih besed, morda ne najmanj zaradi podcenjevanja vloge vodnikov.

Edina možnost, katero je Hacquet še dovolil, je bila ta, da je bil morda kak neznanec — in kdo drugi zopet kakor domačin Bohinjec — že pred Luko Korošcem na vrhu Triglava.

Ta možnost je povsem, kar vemo o Triglavu, tako majhna, da je skoraj ni, prav gotovo pa je nihče ne bo mogel več dognati, nihče razkriti skrivnosti, ki so za vedno zakopane v triglavske strmine — skrivnosti, od katerih nas loči najmanj dve sto let, dolgih dve sto let.

Potrjuje pa nam ta domneva vendarle sedaj dognano resnico, da so domačini pripomogli s svojim pogumom in odločnostjo tujcem do slave, ki se je vse doslej širila v pisanjih o naših gorah.

Zato naj bo ta plošča spomin ne samo možu, ki je, »odkar svet stoji, prvi stopil na vrh Triglava«, ampak tudi drugim znanim in neznanim junakom, ki so zakopali v triglavske skale dober del svojega poštenega in korajžnega gorenskega srca.

S to mislijo v imenu PZS pozdravljam njihov spomin!

Za njim sta se k besedi oglasila še zastopnik PD Ljubljana-matica tov. Mrzel, zastopnik PD Gorje tov. Klinar in zastopnik PD Jesenice tov. Šavli, koprivniški šolarji pa so zapeli tri pesmi.

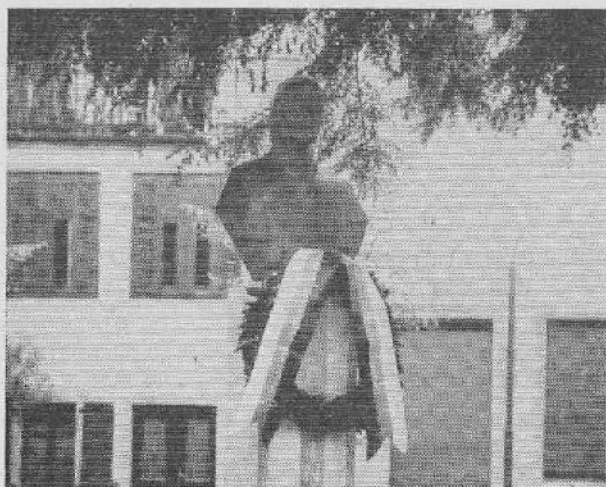
V dežju, ki je ves čas med otvoritvijo pršil, so se domačini in gostje razšli. Med gosti je bil tudi univ. prof. tov. Boris Ziherl, dalje podpredsednik PZS tov. Tone Bučar in načelnik markacijske komisije tov. Živojin Prosenc, zastopniki PD Ljubljana-matica, zastopniki PD Celje tov. Meštrov, Kopitar in Orel, zastopnik PD Jesenice tov. Jaka Čop, zastopnik PD Tolmin Franc Ceklin, ki se s posebno ljubeznijo bavi z bohinjsko planinsko zgodovino in starosvetnostjo, in še mnogo drugih. Med domačini se je slavnosti udeležil tudi pravnuk Luke Korošca, star 75 let.

Popoldne ob dveh je bila v Bohinjski Češnjici planinska veselica s pevskim programom, s kino-predstavo in z drugim pestrim sporedom. Čisti dobiček so Srenjani namenili za kritje stroškov za spominsko ploščo na Jurjevčevi hiši.

PD Bohinjska Srednja vas je slavilo lani 25-letnico svojega obstoja. Za to obletnico je zgradilo novo Vodnikovo kočjo na Velcem polju pod Triglavom (2005 m), ki so jo namravali odpreti že jeseni 1957, pa je bila otvoritev zaradi zadnjega snega preložena. Vsekakor to društvo častno nadaljuje lepa izročila bohinjskega planinstva, ki ima v »Triglavskih prijateljih« gotovo najstarejše korenine pri nas, saj segajo v čas nastanka prvih evropskih planinskih društev.

T. O

Valentin Stanič  
(spomenik na Kanalu ob Soči)



#### VALENTIN STANIČ IMA SPOMENIK

Končno je Valentin Stanič prejel kulturno zadoščenje. Kanal ob Soči je bil v lepi nedelji 22. septembra 1957 slovesna priča kulturno zgodovinskemu dogodku — odkritju spomenika Valentinu Staniču, domačinu, po rodu iz Bodreža pri Kanalu, goriškem prosvetitelju, vzgojitelju, pisatelju, tiskarju, prvemu slovenskemu alpinistu, velikemu dobrotniku svojega ljudstva (kakor dobesedno pove napis na znamenju). Na tem kulturnem znamenju je vklesano vidno priznanje možu, čigar sloves v evropskem merilu sega daleč preko naših meja in domačih gora v učeni svet. Planinska založba pri PZ mu je z lanskim samostojnim delom: Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah (v priredbi prof. Evgena Lovšin) že pred tem postavila časten književni spomenik. Valentin Stanič je to zaslužil — so izpovedali šolniki, znanstveniki, književniki, zlasti alpinisti in tudi politiki.

Na trgu ob spomeniku se je zgrnila množica domačinov, okoličanov (Bodrežanov), mnogih zastopnikov, gostov, pevskih zborov. V imenu prosvetnega društva »Soča«, ki je izvedlo načrte in uresničenje, in v imenu kanalskih rojakov, ki so ta spomenik postavili, je predsednik Miljutin Garlati izrekel pozdrave vsem. Ker je Balant Stanič posvetil svoje poklicno poslanstvo knjigi, vzgoji, šoli, je bilo prav, da sta dva mala, »šolar ino šolarca«, na Staničeve izvirne pesmi, odkrila velikemu prosvetitelju spomenik zahvale in hvaležnosti. Združeni pevci iz Kanala in Mosta na Soči so slavljencu zapeli: Mogočno pesem naj doni...

Slavnostno besedo o izrednem liku, o originalni podobi nenavadnega moža, o univerzalnem duhu, o kulturni in socialni dejavnosti, o alpinistu, je podal Ludvik Zorzut. Za okrajno zvezo Svobod in prosvetnih društev v Gorici je čestital tov. Hönn, za Študijsko knjižnico upravnik Ivan Bidovec, v imenu slovenskih planincev je prinesel pozdrave slovenskih gora predsednik Planinske zveze Slovenije Fedor Košir s sekretarjem Lavričem in je položil zlat lovorjev venec, za SPD Gorica (Italija) in slovenske zgodovinarje je prof. Rado Bednařik izrekel pozdrave zamejcev, za tolminski muzej tov. Marija Rutarjeva. Navzoči so bili še zastopniki PD iz Tolmina, Bovca, Jesenic. Pisatelj France Bevk, Zgodovinsko društvo Slovenije, Društvo slovenskih skladateljev so brzojavno čestitali.

Mešani pevski zbor iz Kanala (pod vodstvom Kazimira Nanuta) in mešani pevski zbor iz Mosta na Soči (pevovodja Zdravko Munih) sta vpletala primerne narodne speve in udarjala planinske budnice. Na koncu so vsi pevci zaorili pesem o svobodi, brez katere gotovo ne bi mogli proslaviti velikega Staniča.

Na svojem znamenju nam goriški prosvetitelj kleše svojo oporoko:

Letne dela dopolnili  
spravili smo bogato vse,  
kar na njivah smo pustili,  
tudi upa polno je.



Bila je pristréna, intimna slovesnost, ljudski praznik, ki bo poznejšim rodovom pomnik ob spomeniku.

Na ta dan je bila odprta kulturna zgodovinska razstava iz Kanala, na kateri so bila poleg drugih kanalskih znamenitih mož razstavljena vsa glavna Staničeva izvirna dela in preštevili spisi, zapiski, zgodbe o Valentinu Staniču.

Njegov lepi lik je izdelal mladi kipar Janez Pirnat iz Ljubljane, ki mu tudi čestitam.

Ludvik Zorzut

## DOBROVLJE — NOV PLANINSKI SVET

Dobrovlje, Braslovško in Nazarsko, je postalo v narodnoosvobodilni vojni zgodovinska tla. Takrat so naši ljudje spoznali ta svet in pred nekaj leti se je v spomin padlim borcem začela delati iz Braslovč na Dobrovlje Partizanska cesta, ki so jo izdelali doslej samo 2 km in čaka na nadaljevanje. Naj se nikar ne odlašá z nadaljnjim delom in naj vendar ostane pri prvotnem načrtu, da bo ta cesta v širini 4 m ostala na celotni progi avtomobilska cesta.

Dobrovlje imajo tako lego in take terenske razmere, da lahko postanejo izredno važna turistična postojanka. Strokovnjaki, ki so se mudili večkrat v zadnjem času na Dobrovljah, imajo v načrtu veliko okrevališče v tem prelepem področju Savinjske doline, planinci pa bi naj čim prej zgradili na Dobrovljah planinski dom.

Ta tla so zgodovinska in o tem pričajo obnovljeni, po nemških razbojnikih v zadnji svetovni vojni požgani domovi naših zavednih, pridnih kmetov, v skoro vsaki hiši osivele vdove s kupom otrok, ker so okupatorji odpeljali može oziroma očete in jih ustrelili.

Planinsko društvo Celje si je lansko leto po nekaj propagandnih člankih v našem časopisju nadelo nalogo napraviti te planine dostopne delovnemu človeku.

Požrtvovalni odbornik društva markacist tov. Kegú je s pomočjo dveh sodelavcev sredi aprila 1957 markiral pot, ki poteka iz Braslovč do nove Partizanske ceste in nato po tej cesti mimo kmeta Krajncá. Cesta se dviguje v okljukah in se konča pri kmetu Kramarju. Od tu naprej poteka markirana pot po gozdovih in dobroveljskih planinah mimo Ramšaka, Destovnika in Kogovnika, od koder je do Črete samo še 10 minut.

Na Čreti stojita dve cerkvici, daleč naokrog vidni, ena večja, prav na vrhu Črete, in ena manjša, nekaj minut oddaljena od večje cerkvice. Z vrha Črete se odpira lep razgled po vsej Zgornji Savinjski dolini, tja na Savinjske planine, pa nazaj proti Uršlji gori in Pohorju.

Od Črete se pot obrne v levo mimo kmeta Ropasa, p. d. Špana, kjer bo našel vsak izletnik gostoljubno streho in tudi prenočišče, če mu bo to potrebno. Prijazna gospodarica, seveda tudi vojna vdova, zna pripovedovati težke dogodke iz okupacije.

Od Ropasa se spušča pot nato strmo navzdol proti Vranskemu mimo nadaljnjih kmetij. Ta pot je sedaj še posuta na več krajih s porušnim drevjem, kamenjem in zemljo, ki zadržuje izletnika pri hoji. Na levo v jarku ležijo cele grmade od znanega lanskega majskega katastrofalnega snega podrtéga drevja.

Na glavno cesto pridemo v trgu Vransko.

Vsa pot ni naporna, večji del drží po grebenu skozi gozdove, pašnike in sadovnjake. Z zmerno hojo pridemo iz Braslovč preko Črete na Vransko v 5 urah.

Pot je vseskozi odlično markirana, nameščenih je 8 kašipotov in 4 smerne puščice, markacije so goste in dobro premišljene.

Zaželeno bi bilo, da se v bližnji prihodnosti markira tudi varianta, t. j. pot Braslovče — grad Žovnek — Grmada — Čreta.

Tudi bi bilo primerno, da se markira pot od kmeta Rovnika na Končki križ in odtod dol v Nazarje. Na ta način bi imeli planinci več poti na izbiro.

Malo so obiskane te dobroveljske planine, nihče ne vznemirja ptic in divjačine, narava je tu skoroda še »nedolžna«.

Geologi, botaniki, zoologi in ornitologi najdejo v Dobrovljah hvaležno polje za svoja znanstvena raziskovanja, lovci in planinci pa mnogo novega razvedrila, fotografi pa priložnost za lepe, še neznane slike.

V Dobrovljah se ljubiteljem narave odpira nov, še skoro nepoznan kos naše lepe slovenske domovine.

Pričakovati je, da se bodo planinci sedaj, ko je pot dobro markirana, v velikem številu podali na izlet v ta svet in s tem odprli to področje našemu delovnemu človeku.

Dr. E. Mejak

**PLANINSKO DRUŠTVO LUČE.** PD Luče je po svoji formalni ustanovitvi resda eno najmlajših planinskih društev med devetdesetimi, ki jih združuje Planinska zveza Slovenije, po svoji delavnosti pa prekaša marsikatero starejše društvo.

V soboto 2. novembra je društvo imelo slavnostno sejo v svoji Koči na Loki pod Raduho. Koča je bila prej last Gozdnega gospodarstva, l. 1951 do l. 1954 jo je upravljalo Planinsko društvo Celje, na kar jo je prevzelo PD Solčava, nato pa lučko društvo. V dveh letih je to društvo kočo preuredilo in obnovilo. Napeljan je bil vodovod, ki ga je PD Celje zgradilo l. 1954, v kuhinjo, urejeno je bilo skupno ležišče, izboljšana oprema v sobah in podstrešju, postavljena depandansa s štirimi posteljami, poslopje je bilo prebarvano in zgrajena je bila klet, povečana kuhinja in preurejena jedilnica. Društvo je v ta dela vložilo 700 000 din, ki jih je dobilo deloma od Planinske zveze Slovenije in od drugih dobrotnikov, ki so razumeli planinsko-turistični pomen te planinske postojanke.

O vsem tem je na slavnostni seji govoril agilni predsednik PD Luče tov. Peter Jež. Slavnostne seje so se udeležili tudi predsednik OZZ tov. Lubej, podpredsednik OZZ tov. Jeraj, direktor banke OZZ tov. Hudnik, predsednik moziške občine tov. Zupan, zastopnik PD Solčava tov. Zupan, in zastopnika PD Celje tov. Meštrov in Orel. Tov. Lubej, Jeraj, Zupan (predsednik občine Mozirje) in Orel so sejo pozdravili in v svojih nagovorih poudarjali pomen planinsko-turistične dejavnosti, ki tako posrečeno združuje na tej prelepi točki naše domovine razne družbene plasti: kmetijec, ki tu okoli izboljšuje planinske pašnike in urejajo napredno pašništvo na Javorju, Arti, Loki in drugod, gozdarje, ki prodirajo s smotno eksploatacijo v širne gozdove okoli Raduhe, Bele peči, Mrčišča in Travnika, gozdne in cestne delavce, lovce, pastirje in seveda tudi mestne turiste, planince in izletnike, ki tam okoli Raduhe najdejo vse najlepše, kar le more nuditi gorski svet modernemu, naravi malce odtujenemu človeku. Govorilo se je tudi o perspektivnem turističnem planu, ki naj da Zgornji Savinjski dolini prvo etapo tehničnih turističnih pogojev, kajti prirodnih ji spričo raznih pokrajinskih in folklornih vrednot ne manjka, ne manjka pa ji tudi ne psiholoških, saj je Zg. Savinjska dolina navajena sprejemati tujce in turiste že 100 let.

Sprožila se je tudi misel, naj bi planinska društva celjskega okraja prav

tako organizirala svojo okrajno organizacijo, kakor jo imajo druga podobna društva.

T. O.

**VII. PLANINSKI TABOR PRI RIBNIŠKI KOČI.** Planinsko društvo Maribor je priredilo v nedeljo dne 15. septembra svoj tradicionalni Planinski tabor pri Ribniški koči. Kljub slabim vremenskim napovedim — saj je na predvečer v tem predelu Pohorja divjal pravcat snežni metež — so številni »fanatiki« Ribniške koče krenili proti vrhu in ni jim bilo žal. Ze preko noči se je zjasnilo in jutranje toplo sonce je posijalo po idiličnem zasneženem Pohorju. Gostom se je nudil edinstveno lep razgled na zasnežene Alpe — od Velikega kleka pa do Savinjskih planin. Ribniška koča se je tokrat odela v snežno obleko, ki sta jo krasili slovenska trobojka in planinska zastava, lično izdelani sneženi mož — za tak čas še nekam »zgoden«, pa je privabljal k plesišču številne izletnike, da so se v njegovi družbi fotografirali.

Prekrasna nedelja je zvalila iz doline stotine omahljivcev, ki so zvesti svoji tradiciji hoteli vendarle biti navzoči pri planinskem taboru. Pa jim ni bilo žal. Ob 10. uri dopoldne je tabor odprl tajnik društva in gospodar RK Ciril Verstovšek. V kratkem govoru je orisal pomen in zgodovino taborov pri Ribniški koči, ki so postali že vsakoletna tradicionalna prireditve in na kateri se vsako leto zberejo planinci, da se v sproščenem pomenku veselijo uspehov naše dosežke izgradnje, toda vedno pripravljene odzvati se novim skupnim nalogam, ki jih družba postavlja pred planinsko organizacijo. Govoru je sledilo več planinskih pesmi, ki jih je ubrano zapel planinski oktet iz Maribora. V veselem ritmu se je nato zavrtelo mlado in staro ob zvokih »pohorskega Avsenika«, ljubitelji prelepe slovenske narodne pesmi pa so tokrat tudi prišli na svoj račun, saj je za to prav pridno skrbel planinski oktet.

C.

**SEMINAR OSKRBNIKOV PLANINSKIH KOČ PD MARIBOR.** Društvo je že dalj časa čutilo potrebo po skupnem sestanku z oskrbniki vseh svojih postojank, na katerem naj bi se oskrbniki med seboj bolje spoznali in izmenjali svoje izkušnje, hkrati pa tudi navedli težkoče, na katere so doslej naleteli pri upravljanju svojih postojank, društvu pa naj bi bila s tem dana priložnost, da tudi s svoje strani opozori oskrbnike na razne pomanjkljivosti, ki jih je ugotovilo v tej ali oni postojanki. Skratka, to naj bi bil sestanek, na katerem bi se prijateljsko med seboj pogovorili o vsem potreb-

nem v zvezi z upravljanjem planinskih postojank z namenom, da bi se oskrba njim zaupanih planinskih postojank še bolj izpopolnila in izboljšala.

Tak sestanek v obliki obveznega enodnevnega seminarja je PD Maribor organiziralo dne 9. nov. 1957 na Ribniški koči. Udeležili so se ga oskrbniki in oskrbnice Mariborske koče, Zavetišča na Urbanu, koče na Zavarjevem vrhu, koče na Pesniku in Ribniške koče, poleg teh pa tudi predstavniki PZS.

Društvo je v organizacijo tega seminarja vložilo mnogo truda in se na seminar res skrbno pripravilo. Seminar je otvoril društveni predsednik tov. ing. Friderik Degen, ki je zbranim oskrbnikom pojasnil namen seminarja, nato pa v svojem zanimivem referatu podal v glavnih obrisih najprej zgodovino slovenskega planinstva, nato pa jih seznanil z delom matičnega društva vse od njegove ustanovitve dalje do danes. V ilustracijo je navedel tudi nekaj letnic in statističnih podatkov, značilnih za posamezna obdobja društvenega dela. O redu in oskrbi v naših kočah je govoril društveni tajnik tov. Verstovšek Ciril. V izčrpnem referatu je obdelal vse osnovne naloge oskrbovanja planinskih postojank in podal tudi napotke za izboljšanje dela. Zlasti je poudaril, da naj oskrbniki ne teže predvsem za finančnim efektom postojanke na račun mladine, ki navadno ne razpolaga z večjimi denarnimi sredstvi. Dolžnost oskrbnikov je, da se bore proti pijančevanju v planinskih postojankah in da njihove postojanke ohranijo planinski značaj. Ta naloga ni lahka, saj se ravno na Pohorju kar najbolj prepleta planinstvo s turizmom. Tov. Breda Voglar je nato razpravljala o računski in obračunski službi in dala tudi nekaj predlogov, ki naj bi pripomogli do boljšega in elastičnejšega poslovanja. Kaj vse mora oskrbnik koče vedeti o markacijah na splošno, je prav lepo in na prijeten način podal društveni markacist tov. prof. Ivan Sumljak. Podčrtal je važnost markacij, zlasti na Pohorju kot gozdnatem predelu, nakazal pa tudi niz nalog, ki jih mora obvladati oskrbnik, da bo lahko kot dober poznavalec svojega kraja in bližnje okolice mogel dati obiskovalcem postojanke vse podatke.

Vsaki točki dnevnega reda je sledila živahna diskusija, v kateri so sodelovali oskrbniki in društveni funkcionarji. Tako so sklenili predlagati društvu, naj prične pisati društveno kroniko — zaradi vojne je bila večina društvene arhive uničena, podatke pa bi lahko zbrali od še živečih društvenih delavcev, zlasti od

bivših društvenih predsednikov, ki še vsi žive — naj bi društvo izdalo za pomoč pri delu oskrbnikov primerna skripta, morda tudi koledarček, ki naj bi med drugim vseboval vse zanimivosti njihovega področja, naj bi s 1. I. 1958 vsaka njihova postojanka pričela voditi »dnevnik značilnih dogodkov« za postojanko, naj bi se za spominsko vpisno knjigo namestil v vsaki koči na primernem kraju pult. S tem naj bi bil vsak obiskovalec že pri vstopu v postojanko opozorjen na dolžnost vpisa v spominsko knjigo, hkrati pa bi bilo nekaterim otežkočeno pisanje neokusnih opazk v knjigo. Oskrbnika, kateremu bi uspelo najbolje ohraniti spominsko knjigo, naj bi društvo primerno nagradilo. Dalje so sklenili, da je vsak oskrbnik dolžan, ne da bi bil na to še posebej opozorjen od društva, organizirati v svoji postojanki novoletno jelko.

Za vzorno organiziran seminar se je v imenu oskrbnikov zahvalil oskrbnik Mariborske koče tov. Julček Jesenšek. Zlasti je podčrtal veliko skrb, ki jo kaže matično društvo vedno in ob vsaki priložnosti za svoje oskrbnike in uspeh svojih postojank, pri tem pa tudi izrazil željo, da bi se taki seminarji organizirali večkrat, vsakokrat pa na drugi njihovi postojanki.

Oficielnemu zaključku seminarja je ob prijetnih zvokih »pohorskega Avsenika« — oskrbnika zavetišča na Urhu, sledil družabni večer, ki ga je priredilo društvo vsem oskrbnikom. Prijetno razpoloženje je zelo poživil obisk planincev iz Kranja, ki so s svojim prihodom na Ribniško kočo vrnili obisk mariborskih planincev na Krvavcu. Da pa je bilo res vse zadovoljno in da je potekalo v najlepšem redu, je poskrbela naša vedno nasmejana tov. Julčka, ki že več let z veliko ljubeznijo v splošno zadovoljstvo planincev in društva upravlja Ribniško kočo.

Ker bo referat tov. Cirila Verstovška nedvomno zanimal ostala društva in naše obiskovalce planinskih postojank, ga bomo zaradi njegove aktualnosti objavili v eni od prihodnjih števil.

**PROSLAVA 10-LETNICE PD JEZER-SKO.** Dne 25. VIII. 1957 okrog 12. ure se je zbralo pri Čiški koči na Ravnah nad 200 planincev, da proslavijo 10-letnico obstoja tega društva. Proslavo je začel tov. Andrej Vole, ki je pozdravil zastopnike PD ter predstavnike političnih oblasti, nakar je povzel besedo soustanovitelj tega društva tov. Pavel Kemperle iz Kamnika. Podal je historiat društva, pri tem pa orisal tudi planinsko delo



Spominska plošča  
padlim borcem-  
planincem



domačinov še izza dobe prve in druge svetovne vojne. Ugotovil je, da je na Jezerskem že od davna zasidrana planinska tradicija, saj na Jezerskem še danes živi gorski vodnik Vincenc Tepina, katerega velika zasluga je, da je planinstvo na Jezerskem doseglo današnji nivo. Društvo si je že par let po svojem obstoju priborilo Češko kočo, ki jo oskrbuje še danes v splošno zadovoljstvo vseh planincev.

Nato so se vsi zbrani podali pod skalo nasproti koče, kjer je društveni predsednik in najstarejši planinec tov. Tone Ekar odkril spominsko ploščo padlim planincem-borcem Viktorju Krču, Ljubu Grabnarju in Ferdu Majniku. Ko je tov. Ludvik Virnik zbranim planincem govoril o delu in zaslugah teh gornikov, ki so dali temelj alpinističnemu delu na Jezerskem — izkazali pa so se tudi v narodnoosvobodilni borbi, in so Rokovi fantje zapeli partizansko žalostinko, so prispele na slavnostni prostor iz Gornjih Ravni smučarska, iz Zrela planinska, iz Vrate partizanska in iz Štularjeve planine pionirska štafeta, častni vod JLA pa je oddal častno salvo. Na proslavi je sodelovala tudi tržiška godba na pihala, ki je že na predvečer tega slavlja igrala v prostorih Doma na Jezerskem.

OB PETDESETLETNICI RUŠKE KOČE NA POHORJU. V juliju t. l. je preteklo 50 let od otvoritve prve slovenske planinske postojanke na Pohorju — Ruške koče pri Arehu. To pomembno obletnico je PD Ruše praznovalo — kljub deževnemu dnevu, ki je preprečil pla-

ninski tabor — ob obilni soudeležbi planincev iz Maribora in Ljubljane s tem, da je prižgalo električno luč v renovirani in elektrificirani postojanki, pri kateri so obenem tudi smiselno uredili celotno okolje in dokončno odstranili ostanke ruševin.

Ruško planinsko društvo spada med najstarejša planinska društva v Sloveniji, saj je bilo ustanovljeno že pred 56 leti, ko je bil 8. aprila 1901 »ustanovni shod« v Rušah. Že na prvem občnem zboru pa so razpravljali o postavitvi slovenske planinske koče pri Arehu, pri čemer ni bil odločilen le namen zgraditi postojanko na enem od najlepših pohorskih predelov, temveč tudi to, da se pridobe slovenska oporišča v Podravju, ki bi lahko kljubovala potujočevanju. Sedmi društveni občni zbor, 10. marca 1907, je sklenil, naj se takoj prične z gradnjo Ruške koče. Samo pol leta kasneje, 8. septembra istega leta, je že bila otvoritev nove koče, prve slovenske planinske postojanke na Pohorju, ki jo je zgradila »Podravska podružnica SPD v Rušah« in ji dala ime »Ruška koča«. Otvoritvena slavnost se je ob navzočnosti preko 500 planincev pretvorila v pravcato slovensko narodno slavnost.

Naslednje leto so zgradili in otvorili pri Ruški koči studenec. Krstili so ga »Romanov studenec«, po članu podružnice in velikem ljubitelju Pohorja, sodniku Romanu Trstenjaku iz Lenarta. Odslej je Podravska podružnica beležila iz leta v leto večje uspehe in delovne zmage. Ko so Nemci postavili leta 1912

na Pohorju konkurenčno postojanko »Marburger Hütte«, je imela Ruška kočja od tega celo korist. Tu so se v vse večjem številu zbirali slovenski narodnjaki navkljub sosednim Nemcem in Podravska podružnica je odprla pri Ruški koči še isto leto novo dependanso »Planinko« z desetimi sobami.

Od leta 1914 do 1918 je delovanje Podravske podružnice zaradi izbruha prve svetovne vojne zamrlo, kajti skoraj vsi odborniki in vsi ostali člani društva s predsednikom Tinom Lesjakom na čelu so bili aretirani in prepeljeni v zapore.

Leta 1919 je zopet prineslo novo življenje v podružnico. Na občnem zboru je predlagal dr. Gorišek, da se naj zaradi velikega dela, ki čaka podružnico, ustanovi v Mariboru samostojna podružnica slovenskega planinskega društva. Tako je Maribor dobil svojo podružnico 18 let kasneje, kot so jo imele Ruše. Ko so mariborski slovenski planinci prevzeli Mariborsko kočjo, so ruški planinci še bolj pospešili svoje notranje delo, še bolje opremili svoje kočje in doživeli tak razvoj, da so leta 1922 otvorili pri Ruški koči zopet novo — tretje zavetišče, »Čandrovo kočjo«, imenovano po zavedni pohorski družini, ki je podružnici tudi materialno mnogo pomagala.

Zaradi naglega razvoja turizma na Pohorju in zaradi vedno bolj obiskovanih koč je podružnica še povečala prvotno zgrajeno Ruško kočjo ter dogradila tudi dve gospodarski stavbi.

Podružnici je predsedoval in jo vodil vse od njene ustanovitve leta 1901 do leta 1938, torej polnih 37 let, isti predsednik — nestor in vzornik slovenskih planincev, Davorin Lesjak. Predsednik je sam vedno prednjačil s svojim vzgledom in z ustvarjajočim in nesebičnim delom. Imel pa je vsa ta dolga leta ob sebi izborna četa prav tako delavnih, navdušenih in discipliniranih pomočnikov-planincev. Še ko je prepustil leta 1938 svojo predsedniško funkcijo mlajšemu nasledniku — je kot častni predsednik še nadalje spremljal razvoj društva, svetoval in sodeloval z odborom pri vseh važnih odločitvah. In ko se je po štirih letih izgnanstva vrnil izmučen nazaj na svoj dom, mu je bila prva pot na planine — k razvalinam kočje, ki jo je gradil s toliko ljubeznijo.

V času narodnoosvobodilne vojne so služile naše planinske postojanke kot močna oporišča narodnoosvobodilnim četam. Ko so jih zavzeli okupatorji, je partizanski petelin opravil svojo dolžnost. Na ruševinah starih postojank so se takoj po zmagi znašli stari zavedni planinci — pomlajeni z novo borbena generacija in

nadaljevali zgodovino ruškega planinskega društva. Otvoritev sedanje Ruške kočje ali »Tinotovega doma«, kot smo imenovali našo postojanko v spomin na pokojnega Tina Lesjaka leta 1946, je pomenila ponovno zmago v vrstah ruških planincev.

V počastitev 50. obletnice otvoritve prve slovenske planinske postojanke na Pohorju je Planinsko društvo v Rušah elektrificiralo obnovljeno kočjo. Predvsem gre zahvala za vso moralno in materialno podporo kolektivu Tovarne dušika Ruše, Elektran Fala, TOBI Bistrica, Elektro-Maribor-okolica in Maribor-mesto, Gozdnega gospodarstva Maribor z Gozdno upravo Ruše ter sindikalni podružnici podjetja »Metalna«, Maribor kakor tudi vsem požrtvovalnim planincem, ki so s svojimi osebnimi prizadevanjem pripomogli k uspehom.

KOMISIJA ZA ALPINIZEM je v času od 1. do 6. avgusta 1957 organizirala začetniški alpinistični tečaj. Bila je namreč mnenja, da zaradi enotne vzgoje mladih alpinistov poveže vse začetniške alpinističnih odsekov Slovenije v skupen začetniški tečaj. Na ta način nudi onim odsekom, ki pošljejo začetnike v tečaj, tudi finančno pomoč, ker je cena celodnevne bivanja v tečaju za posameznika le 120 din. V vodstvu tečaja so bili poleg instruktorjev, ki so jih dali posamezni odseki, tudi tov. Jože Čop, Rado Kočvar in Igor Levstek. Tečajniki so pripadali alpinističnim odsekom: Kamnik, Litostroj, Medvode, Ravne, Tržič in Zelenižar. Prirejanje takih začetniških tečajev, ki pa bodo morali trajati najmanj 10 dni, bo odslej vsakoletna naloga komisije za alpinizem.

ALPINISTIČNI TABOR je leta 1957 trajal le od 10. do 31. avgusta. Šlajmerjev dom v Vratih je bil namreč v letošnjem juliju zaseden, ker so v njem planinci PD Gučevo iz Beograda preživljali svoje počitnice. Vendar je alpinistični tabor vkljub kratkemu trajanju in slabemu vremenu uspel, saj je 45 udeležencev preplezalo 46 smeri v Triglavu, Škrlatic, Stenarju, Dolkovi špiči, Pihavcu in Gamzovcu. Omembe vredna je peta ponovitev Kočvarjeve smeri v Stenarju in težki letni vzpon po Jugovi grapi v severni Triglavski steni. Tabora v Vratih so se udeležili alpinisti iz naslednjih odsekov: Celje, Jesenice, Koper, Kranj, Litostroj, Ljubljana-matica, Maribor, Prevalje, Ravne, Tržič in Univerza. Poleg teh pa še alpinisti iz Trsta. Tudi vodstvu tabora tov. Čopu in Kočvarju gre zasluga, da se ni pripetila nobena nesreča.

## Iz planinske literature

**APPALACHIA** — Boston, USA — junij 1957. — Letošnji zbornik istoimenskega planinskega kluba se od prejšnjih ne razlikuje. Prinaša članke planinske vsebine, tiče se nam neznanih domačih gora in druge, drobšč, literarno rubriko in se spominja svojih umrlih članov. Sir A. Lunn, sir od leta 1952 zaradi zaslug za smučarski šport in za pospeševanje anglo-švicarskih odnosov, prijetno pripoveduje z modrostjo starca svoje spomine na Scheidegg in na svojo prvo turo na Eiger 1. I. 1911 in se z resignacijo spominja tistih dni, ko je kot šestletni deček hodil spomladi skozi Tschuggenske jase in travnike pri Grindelwaldu. Ralph H. Wales piše o Gosaukundu, svetem jezeru v višini 16800 č., tam nekje v Nepal. Pot ga je vodila iz New-Delhija preko Patme v Katmandu, glavno mesto Nepala. Hotel Royal, ki ga upravlja Belorus Boris Litvanovič, pa je bil takrat zaradi kronanja popolnoma zaseden, kar je bila prva neprijetnost. Nadaljnje so sledile zaradi prenočevanja v zapuščenih planinskih pastirskih kolibah, a tistega, kar naslov obljublja, pisec ne pove: Zakaj in komu naj bi bilo jezero sveto. Samo to pove, da so šli mimo njega v večnem navkreber in navzdol. Hiše po vaseh so sicer razmehrome čiste, ampak bolj je povsod dovolj. — C. W. Blood daje navodila za gradnjo planinskih potov in steza glede na vpliv vode. Priporoča zajezitve s pomočjo kanalov z vprčnimi lesenimi brunci, prav tako, kakor je pri nas že od nekdaj običaj. — Pod naslovom Vodnik in jaz si Edward Cushing zelo pikro privoščil svojega vodnika, ki ga kot reprezentanta avstrijskih vodnikov predstavi z imenom Fritz. Krvavo se norčuje iz tega vodnika, ki se mu je izkazal z vodniško diplomom, ki se je pa obenem izkazal kot popolnega neznanca v pokrajini okrog Grossglocknerja. Svojega »gospoda« ima za popolnega zelenca, a se končno le izkaže, da je ta bolj izkušen od vodnika samega.

Dr. Pr.

**SIERRA CLUB BULLETIN** — San Francisco, januar-maj 1957. — List je skromen po vsebini in obsegu, ne pa po opremljenosti. Peča se v prvi vrsti, kolikor ima pač planinskih člankov, z domačo Sierru Nevado, drugače pa vse navedene številke obravnavajo programe za po-

letne izlete in campinge z natančnimi programi, vodniki in seveda tudi s cenami. — »Naši outingi«, tako pravi list, »nimajo samo namena, da vzgajajo člane, temveč jih prepričujejo o važnosti in potrebi, za vedno zavarovati nepopravljive vrednosti naše divjine, v prvi vrsti Sierru Nevade. Ne samo, da jih raziskujejo in se jih veselijo, temveč tudi, da ohranjujejo divjino.« — To so pokrajine daleč od kulturnih središč. Obisk teh pokrajin je za posameznika brez organizacije, posebno, ker tam ni planinskih postojank v našem smislu, predrag in skoraj nemogoč. Transport se torej vrši za skupine z avtomobili, konji do točke, od koder so mogoče tudi plezalne ture v snegu in ledu. — Anita M. Johnson pod naslovom Camping na evropski način daje nasvete Američanom za taborjenje v Evropi. Upošteva v prvi vrsti Zermatt in Cortina, brez katerih za Američana Evrope menda sploh ni. Bivala je tam z možem 50 dni pod šotorom, kar je stalo za dve osebi po 5.65 dolarjev dnevno. Ne priporoča menjavanja krajev. Vseh mogočih ameriških konserv ni dobiti, pač pa se povsod dobe golaževe. Oprema naj se kupi v Evropi, ker je tam cenejša, saj velja šotor za dve osebi v Salzburgu 45 dolarjev, v Ameriki pa 80—90. Plezalni čevlji so evropska posebnost in jih jima je napravil v Kitzbühlu Herr Herdener. Po cepin sta se peljala naravnost v slovit Fulpmes, a sta ugotovila, da jih je v Innsbrucku lažje dobiti. Tudi volkswagen sta kupila v Evropi v Parizu in ga pri odhodu prodala brez izgube. Z njim sta prevozila 7500 milj in izdala za bencin 134 dolarjev.

Take vrste campingi za nas Evropejce, ki smo kar doma v Evropi, seveda niso dosegljivi.

Dr. Pr.

**MOUNTAIN CRAFT** — London, Pomladna in polletna št. 1957. Kot smo že poročali, posveča ta revija veliko pozornost alpinizmu in tudi v teh številkah nadaljuje s tozadevnimi navodili. Čeprav obsega vsaka številka samo 20—30 strani sicer večjega formata, je vsebina zelo raznovrstna in zanimiva. John Lewell piše o raziskavanjih v Andih. Iz Lime skozi Arequino, drugo največje mesto Peruja, skozi Puno ob jezeru Titicaca, skozi Cuzco, nekdanje glavno mesto velike države Inkov, gre odprava še 70 milj dalje do Sienamija v Cordillero Vilcanoti. Preko prelaza Chimboye vrši znanstvena raziskavanja v krajih, ki so



še popolnoma neznani. Avtor toži nad tem, da je v Peruju zelo težko najti nosače. — Drugi avtorji nas popeljejo na Aiguille du Chardonet (C. M. Dixon) in v skupino Ortler, a so ti prispevki zgolj informativnega značaja. Italijanske planinske postojanke v skupini Ortler pisec Thompson zelo hvali zaradi opreme in oskrbe, kar se zelo prijetno razlikuje od francoskih in švicarskih koč. Britansko ameriška odprava, namenjena prvotno na Mustangh Tower, je našla na ledeniku Baltoro tako »gnečo«, da se je odločila za Rakapoši, a vrha ni dosegla. — Na oddaljenih Lofotih je mesto Reine na otoku Maskenesöy, kakor da je vzeto iz Grimmovih pravljic, pravi pisec, ker se vrhovi dvigajo naravnost iz morja. Več deviških vrhov je še tam. — Drugi avtor trdi, da je pri naših antipodih na Tasmaniji skoraj tako kakor v Angliji. V središču otoka je narodni park s koč Waldheim in Pellin, ne manjka pa se kač in pijavk. — Da se povzpne na Kibo v Kilimanđaru v Afriki, se je zbrala od vseh vetrov v hotelu Kibo v Marangu v Tanganyiki: Eden je prišel iz belgijskega Konga, drugi iz Dar-es-Salama, tretji od jezera Tanganyika in četrti iz Nairobija v Keniji. Namen družbe je bil edino ta, da doseže preko Bismarkove koč (8500 č.), Petersenove koč (12 000 č.) najvišjo koč Kibo (15 600 č.), ki pa ima prostora samo za štiri osebe. Skupina je dosegla Kaiser Wilhelms Spitze (19 505 č.) in s tem svoj cilj. Dr. Pr.

THE AMERICAN ALPINE JOURNAL 1957, New York 1957. — Letošnji zbornik Ameriškega alpskega kluba, ki šteje 476 navadnih in 12 častnih članov, obsega nad 200 strani odličnega tiska in ravno takih ilustracij. Po svoji vsebini je zelo pester, sega po vseh kontinentih razven Afrike, tako da je v vsakem oziru, tudi po načinu urejevanja, zelo resen konkurent londonskega Alpine Journala tostran Atlantika. Kako more izdajati tako maloštevilni klub tako revijo — koliko znaša članarina, iz letnega poročila ni razvidno — iz tega poročila ni mogoče posneti.

Vprašanje, ali je Ojos de Salado ali Aconcagua najvišji vrh zapadne poloble, je danes definitivno rešeno. O rešitvi poroča H. A. Carter, ki se je udeležil končne meritve, prirejene od že imenovanega kluba.

Avtentično poročilo o švicarski odpravi na Lhotse in Everest podaja ude-

leženec Jürg Marmet v angleškem prevodu. Znano je, da je dosegla 1956 vrh Lhotseja, četrte najvišje gore na svetu, in v dveh zaporednih dneh vrh Everesta. Ne kaže, da bi ponavljali podrobnosti teh potov, dovolj je, če ponovimo avtorjevo poročilo, »da je vrh Lhotseja tako tenak in strm, da sta mogla videti impozantno razsežnost gore samo iz izkopane platforme. Morala sta biti zadovoljna, da sta se dotaknila najvišje točke samo z rokami.« — Nad vse uspešno in važno vlogo je igral pri tem kisik, katerem je pripisati, da je bil v drugič in tretjič dosežen vrh Everesta. Na Južnem sedlu so našli še dovolj kisika, hrane in kuriva, ki ga je pustila angleška odprava iz leta 1953. Doživetje na vrhu opisuje avtor takole: »Najino strmenje je segalo v brezoblačni Tibet, ob neskončnem toku Bramaputre in v modro nebo nad horizontom 300—500 milj daleč. Tu pa tam se je dvigal snežen vrh nad rjavim morjem gričevja. Ne steze, ne vasi, nobenega življenja nisva videla. Bila je mrtva dežela. Nedostopnost te strašne pokrajine nama je dajala občutek nerealnosti; bil je pogled v prepovedano deželo. Na jugu so vreli monsumski oblaki. Na vzhodu sva mogla videti slavne osemstisočake Lhotse, Makalu in Kanč, na zahodu ponosno piramido Dhaulagirija. Mudila sva se skoraj eno uro, gledala okrog sebe, fotografirala in se čudila.« To je bil drugi vzpon na Everest (8848 m) dne 24. V. 1956 (Marmet, Schmied), tretji pa naslednjega dne 25. V. 1956 (von Gunten, Reist). Šest ljudi je bilo do danes na tem vrhu.

»Skoraj da — Rakapoši« je naslov članku znanega R. J. Irvineja o britansko ameriški odpravi na ta vrh v Karakorumu. Potovala je do Gilgita po zraku, rabila od tam 4 dni do temeljnega taborišča. Pisec podaja pregled dosedanjih poskusov. Dosegli so: Conway 1892 — 19 700 č., Tilman in Gyr 1947 — isto višino s pripombo, da je prehod čez Opičjo glavo nemogoč. Rebitsch 1954 — sploh nemogoče, univ. odprava Cambridge 1954 — 20 500 č., predmetna odprava pa je po več neuspešnih poskusih dosegla 23 500 č. in se je morala vrniti skoraj pod vrhom.

Prijetno kramlja R. M. Mayer o svojem izletu z bolniškega stola na Anko-gel v Visokih Turah kot lahko goro. Bolj od Bad Gasteina mu je všeč Mallnitz na južni strani, kjer najde 70-letnega vodnika, ki zahteva dvojno tarifo glede na to, da je sredi košnje. Izlet je zahteval skromen napor, nobenih težav

ni bilo in tudi ne nobene slave. Bili so edinstveni užitki med visokimi pašniki z drobnim cvetjem, topel večer v koči, zjutraj pa med mirmimi trenutki sončni vzhod na vrhu z lepim razgledom, »kjer se je na jugu javljal Triglav v Jugoslaviji iz jutranje tmine.«

Drugi članki segajo daleč po svetu. Islandijo, ki je zanimiva dežela z geološkega in ledeniškega vidika, ljudstvo prijetno in uslužno, opisuje K. A. Henderson ob težkem vzponu na ognjenik Heklo, čigar višina je po erupciji 1947 zrasla za 180 č. na 4931 č. — Nevada v Sev. Ameriki velja kot najbolj suha in pusta pokrajina, a je tudi ena izmed najbolj goratih pokrajin z vrhovi do 13000 č. Sledijo opisi tur po Novi Zelandiji in na Pumasillo v Cordilleri Vilcambambi sev. zah. od Cusca. Kot kaže njegova slika, je to prav »čeden« snežen zob.

Na druga področja planinstva sega članek Ledeniške študije v mednarodnem geofizičnem letu. R. C. Hubley pravi, da vemo, da je led pokrival nekoč več zemlje ko sedaj, ni pa znano, kaj je povzročalo ledene dobe, znano je, da so se v zadnjih letih ledeniki znatno skrčili, ni pa znano, če povsod in zakaj, zlasti na Grönlandu in v Antarktiki, kjer leži 95 % vsega ledu na svetu in v kaki zvezi more to biti s klimatskimi razmerami sploh. V sev. zahodnem delu ZD ledeniki napredujejo, v Evropi pa nazadujejo.

L. B. Meyer se peča z medicino v gorah, zlasti v velikih višavah. Preobširno bi bilo, če bi navajali vsa njegova zdravila od aspirina do antibiotikov in njegove nasvete, ki utegnejo zanimati pred vsem zdravnike. Samo zaradi zanimivosti navajamo, da je za dopotovanje v Indijo in Nepal potrebna izkazana imunizacija zoper koze, tifus, paratifus, tetanus, kolero, rumeno mrzlico in kugo. Kdor hoče potovati tja, mora prenesti veliko vbovov.

V literarni rubriki pade v oči, da se ta zbornik rad peča z nemško literaturo in to še z očitveno reklamno: Zillertal und Alpachtal, ein Bildwerk; Winterland Tirol; Eine Erinnerung in Bildern an das schöne Stubai, Tirol. Stvari, ki po nekih potih najdejo prostora v tej tako stvarni reviji. Poleg osmrtnic obstoji posebna rubrika o izvršenih vzponih in turah ameriških planincev širom po svetu, pri čemer seveda ne gre za prvenstvene vzpone.

Dr. Pr.

THE JOURNAL OF THE MOUNTAIN CLUB OF SOUTH AFRICA, Cape Town, maj 1957. — Južnoafriški planinski klub je bil ustanovljen 1891 in njegovo, zgoraj navedeno letno poročilo v obliki zbornika, ima lepo starost 59 let. Planinstva pa kljub svojemu dolgemu obstoju ni mogel popularizirati, čeprav je starejši od našega PD. Poročilo za leto 1956 izkazuje namreč 983 članov, sekcije pa v svojih poročilih število članov ne povedo vedno. Centrala oskrbuje dve koči: Table Mountain Hut z obiskom 1772 in Du Toits' Hut z obiskom 1630.

Sekcija v Transvaalu ima 226 članov in je kočo Indumeni zaradi večnih vlovov opustila. Sekcija v Natalu ima 167 članov in v načrtu gradnjo dveh koč. Poročilo pravi, da je zveza sekcij s središčem kljub ogromnim razdaljam dobra in živahna. Klub je že leta 1895 vpeljal častne zlate znake in jih je do danes razdelil 27. To je bežna slika planinstva v Južni Afriki.

Zbornik je pisan v glavnem v angleščini, ima pa dva članka in poročilo ene sekcije v afriški holandsčini (afrikaan). Bralec bi se skoraj oddahnil, ko ne najde nobenega članka o Himalaji ali Andih. Ampak kaj pomaga, če berete opise tur in vzponov ter pokrajin z imeni Richtersveld, Kaokoveld, Chimanimani Mountains v Južni Rodeziji, Morro Maluco v portugalski Angoli, imena gor Sneekoop, Winterhoek, Tuivelskloof, Cedarberg? Seveda bi si tako vprašanje stavil tudi član afriškega kluba, če bi bral naš PV, ki ga dobiva klub v zameno. Izjemo bi tvoril morda edinole opis različnih smeri na Ruvenzori, o katerem bo morda kak naš bralec vedel, da je to mogočen masiv sredi Afrike.

Revija se odločno zavzema za zaščito narave. Prijetna poteza modernega življenja, ena izmed redkih, ki se res lahko imenuje »napredek«, je stremljenje za sebnikov in oblasti, da se ohranijo naravna bogastva bodočim rodovom, tako pravi urednik. Drug avtor pa zahteva še posebno zaščito Mize — Table Mountain, kajti obstoji neka zaščita izza 25 let, ki je pa pomanjkljiva, kajti so ljudje, ki hočejo zmaličiti veličastnost narave z lišpom naše moderne kulture. — Drug članek se peča z nosili sistema Thomas in eden z varnostjo metod povojnega plezanja v skalah. Pri tem poudarja, da je nylonka vrv izpodrinila vse druge in da so karabinerji tipa D postali življenjski členi v varnostnih ukrepih.

Sledijo literarne ocene in poročila članov o izvršenih turah. Med njimi se naj-

dejo pogosto težavnostne plezalne stopnje G, kar bi menda odgovarjalo naši 6+.

Končno čestita revija londonskemu Alpine Clubu k njegovi stoletnici.

Dr. Pr.

SIERRA CLUB BULLETIN, s. Francisco, junij 1957, zbornik: Wildlands in our Civilization (divjina v naši civilizaciji). — Navedeni klub izdaja poleg mesečnih poročil tudi vsako leto svoj zbornik. Letošnji je posvečen Divjini v naši civilizaciji. Priliko za to je dal peti biennial Conference o divjini v S. Franciscu 15. in 16. marca 1957. Zbor je obravnaval vsa vprašanja, ki se tičejo ohranitve nedotaknjene narave, dajal je po obširnih debatah svoje predloge, kar daje vtis, da je onstran oceana zanimanje za to stvar zelo veliko. Saj je poleg svetovno znanega Yellowstone Parka še nebroj drugih širom po ZDA, a splošna tendenca gre še dalje za tem, da se ohranijo še nadalje predeli, kamor človek in civilizacija sploh še nista prodrla.

V članku Divjina-konflikt in vest pravi avtor D. R. Brower, da to še ni divjina, če je nekaj korakov od ceste napis »Ne trgaj cvetja!«, če je za hotelom divji vrt ali gozd za klic daleč od ceste. Prava divjina da je dovolj velik prostor, da se moreš ogniti brnenju, pokom, vrišču, cviljenju in rjoenju. Bodoče generacije imajo isto pravico do divjine, pravico najti neke samote, mi pa nimamo pravice, da jemljemo to pravico svojim otrokom, ki jo mi moremo še uživati. — Konflikti: Človek proti številkam — človeštvo narašča, zmanjkalo bo prostora — dovolj bo, če rešimo 10% današnje divjine. Razvoj vode: Čas, ko bodo nastopili drugi viri energije, pride kmalu — začasna ohranitev je najboljša rešitev. Gozdni pridelki: Ni treba segati še v pragozde. Sredstva za rešitev konfliktov: Zbiranje dejstev in izvajanje zaključkov, informacija javnosti, zakonodaja, uprava in vzgoja.

Da doseže varnost in komfort, pravi A. S. Leopold v svojem članku Divjina in kultura, se je človek v zadnjih tisočletjih trudil, da si osvoji in civilizira divjino. Ko je tako ravnal in užival dobrote fizičnega dobro počutja, je razvil čut za dejanja, da zadosti duši in telesu. Temu udeležtvovanju nadevamo kolektivni terminus »kultura«. Razmerje med kulturo in izvirno divjino je bilo sprva nasprotujoče, a je presenetljivo, da prav do zadnjih časov ni bilo videti kekega

trajnega napora, da bi obvaroval rodno pokrajino zaradi nje same, dokler ni naš (t. j. ameriški) sistem narodnih parkov začel dobivati svoje oblike šele v 19. stoletju. Bili so pač že prej neki elementi za ohranitev flore in favne, ampak samo v korist človeka. Kublei Khan je vzdrževal polja za jerebice za lov s sokoli, sledovi živalskih in botaničnih vrtov se najdejo v zgodovini Aztekov in Taraskanov (Mexico). Vendar obstoji razlika med zoom, botaničnim vrtom in divjino. V prvih človek aranžira in jih vzdržuje zaradi nje same in zabave. V divjini pa ostaja narava taka, kakor je bila od začetka. Kdor ni imel divjine doma, jo je zavaroval pod netočnim imenom narodnih parkov v kolonijah. V tem so se odlikovali Nemci, Belgijci, Holandci, ne pa Britanci. Zgodovina parkov se začne z Yellowstone Parkom 1872. V tem primeru je bil prvotno namen, da se ohranijo javnosti gejzirji, topli vrelci, posebne gore in kanjoni. Flora in favna sta sledili šele kasneje. Ideja, da se ohrani resnično stanje nedotaknjene divjine, je prišla šele potem, ko so parki že obstajali.

Kot v ilustracijo tega poroča o stanju divjine onstran oceanov obširno L. M. Talbot, ki trdi, da je moderna filozofija o divjini ameriškega izvora (narodni parki tam). Narodni parki v belgijskem Kongu imajo samo to ime, kajti v resnici so popolni rezervati v površini 6 500 000 juter z nedotaknjeno divjino in ohranjajo floro, favno in topografijo centralne Afrike s Pigmeji in gorilo. Nadaljnji rezervati so v Tanganjiki v Serengetskih planjavah, kjer je verjetno največja koncentracija živali. Njene selitve iz grmičevja na pašnike so naravnost veličasten pojav, ki ga lahko opazuješ iz avtomobila. Od Holandcev leta 1915 ustanovljena Udjun Kulon Reserve na otoku Javi je polotok, dostopen samo s čolnom od morske strani, je resnična divjina. Hrani še štiri tucate javanskega nosoroga, več vrst redkih jelenov, divjih oslov, leopardov, tigrov in redkih ptic. Indija ima že 2300 let staro tozadevno tradicijo, ena izmed najlepših divjin leži v Kazirangi ob vznožju Himalaje. Dostopna je samo s čolnom ali na slonovem hrbtu. Že 50 let uživa tam zavetje indijski nosorog.

V Sloveniji nedotaknjene divjine seveda davno več ni, a je morda še kje na jugu. Ideja narodnih parkov sicer obstoji tudi pri nas, a meso še ni postala.

Dr. Pr.



## Razgled po svetu

DR. HERBERT TICHY pripoveduje, da je himalajski sneg prvič zagledal 1. 1933 iz daljave in v kombinaciji z budističnim templjem, ki mu je stal na poti. L. 1956 se je temu cilju že približal. Študiral je geologijo na eni indijskih univerz in je zaprosil za vizum v Tibet. Ni mu bil dovoljen. Ker je znal jezik hindustani, je počrnil svoje lase in kot romar odpoval v Tibet. Takrat je bilo še vse prvobitno, pravi Tichy. Šerpa Kitar, ki je spremljal Merkla na Nanga Parbat, mu je tedaj dejal: »Bogovi nočejo.«

Pobožni vaščani so mu poljubljali noge, ko je prišel iz Tibeta, ker je imel za seboj veliko romanje okoli Kailasa. Še danes mu indijski carinarji spregledajo marsikaj, posebno fotoaparate in filme, če jim pove, da je opravil to veliko romanje. Kitar se je ponesrečil na Nanda Devi, indijski študent, ki ga je spremljal v Tibet, pa še živi in če pride dr. Tichy v Delhi, sta si brata in njegovi otroci pravijo dr. Tichyju stric.

Na Kitajskem je v provinci Čing Hai videl iz daljave sneg Amne Machin, gore, ki pravijo, da je višja od Everesta. Do danes še ni bil noben na njej, bojevit Tibetanci so jo ogradili, in še danes ni znana njena višina.

Po drugi svetovni vojni je bil dr. Tichy nekaj časa reporter v Indiji. Tri mesece na leto je imel dopust in ga je preživel med »svetniki« in romarji. Med njimi je bilo mnogo šarlatanov pa tudi nekaj čudovitih ljudi. Pogovore z njimi si je zapomnil in ga vežejo na Himalajo.

KAKARDAG (3960 m) je najvišji vrh v vzhodno-pontskem pogorju. Poleti 1956 se je vdal Nemcem, ki so osvojili 13 vrhov, od teh 12 deviških. Bili so člani dunajske Hg Bergland, po imenu: Knafl, Hansen, Egger in Köllensperger.

EKSPEDICIJO V CORDILLERE je 1. 1957 organiziral OAV. To je že peta ekspedicija Alpenvereina v južnoameriške velikane. V 1. 1957 so vzeli na piko »južnoameriški Matterhorn«, 6126 m visoki Nevado Jirishanca v Cordilleri Huayhuas. Dalje Yerupaja Chico (6000 metrov), El Trapecio, Garnicero in Rondoy (vsi trije čez 5000 m), vse v Peruju. Nadaljnji cilj je južni Peru, gorovje okoli jezera Titicaca, Cordillera Apolobamba. Tu so delali tudi glaciologi, da

bi kontrolirali meritve prof. Kinzla na ledeniku San Francisco. Vodil je ekspedicijo dr. Heinrich Klier, ki je bil v Andih že 1. 1954. Spremljali so ga Toni Egger iz Bozena, Herbert Raditschnigg iz Beljaka, ing. Karl Blach z Dunaja in Siegfried Jungmeier iz Marchtrenka.

AKADEMSKI SLIKAR L. WANKO se zadnja leta močno uveljavlja in razstavlja same gorske pejsaže, največ na Dunaju in Švici. Največ slik je doslej prodal v Švici in v Nemčiji, eno celo v Kanado. Večji del leta preživi na terenu, v gorah, in kakor govore poročila, mu dobro gre.

MEDVEDJE NA KOROSKEM so se poleti 1957 še pojavili. Videli so jih pod Vrtačo (2179 m) v Podnu, v Medjem dolu pod Stolom, na Kozjaku in na Belščici. L. 1955 je v Podnu medved raztrgal 30 ovac. L. 1956 so medveda videli tudi v Rožu. Vprašanje je seveda, če niso ti medvedi brez vizuma preko-račili Karavanke iz naših krajev.

80-LETNICO je praznovala sekcija Mödling avstrijskega Naturfreunda. Vsekakor častitljiva obletnica dclavcev — ljubiteljev narave!

IIUNZE IN BALTI se med seboj radi sporečejo, zato ekspedicije ne ravnaajo prav, če posegajo po obeh plemenih. No, nam ta nasvet najbrž ne bo še tako kmalu koristen, zabeležimo ga pa vendarle. Pakistanski balti — pleme bo sčasoma doseglo šerpe, posebno če bo pakistanska vlada zares ustanovila zanje himalajsko šolo. Dobro je, če ekspedicija že v Evropi zve za vse tarife pravilnike nosačev, da ne doživi nepotrebnih presenečenj. Najmanj 6 mesecev, preden ekspedicija krene, je dobro stopiti v zvezo z zveznimi oficirji pakistanske armade. Vsak tak oficir govori angleško in jezik urdu in je seveda za ekspedicijo izredno važna osebnost. Ker je obenem tudi politični zastopnik, ni zmerom na strani ekspedicije, marveč brani pravice ljudstva.

KISIKOVI APARATI niso nujno potrebni za vzpon, pač pa za medicinske namene, posebno če kdo v višjih taboriščih zboli za pljučnico.

VELIK ŠOTOR BREZ DNA je v himalajskih ekspedicijah potreben za kuhinjo in za zborni prostor.

**KRATKE SMUČI** nima smisla vlačiti na Himalajo. Transport stane preveč (400 šilingov), priložnosti za uporabo pa skoraj ni. Kvečjemu pridejo prav samo deske brez stremen in vezi kot vizivorne sani.

**TEODOLIT** je dobro vzeti v Himalajo, da z njim izmerimo naglbe, daljave in tako lažje ocenjujemo delo pred nami. Na »oceno od oka« se ni zanesti. Vse, kar je kovinskega, naj bo iz duraluminja: klini, vponke, embalaža. Važni so ročni UKW aparati, ki rabijo le suhe baterije. Ne smemo pozabiti sond, kajti z njimi bomo lažje našli od plazov zasuto opremo in hrano. Še boljše pa je Geigerjev števec najbolj preproste konstrukcije: (z dvema transistorjema in s števnico cevjo tehta Geiger-Müllerjev števec komaj 300 g). Z njim brez truda najdemo v plazju zasute stvari. Male, vojaške lopate se ne obnesejo, boljše so velike, navadne lopate.

**ERICH WASCHAK** je eden od avstrijskih alpinistov, čigar ime smo na teh straneh že večkrat omenili. Lani je izdal knjigo »Sence nad Cordillerami«, s katero je postavil spomenik Kasparku, ki je v Cordillerah komaj pet metrov pred njim obenem s soplezalcem zdrsnil preko 1500 m visoke stene. Značilno za knjigo je, da opisuje tri ekspedicije v Cordillere, ki se niso končale uspešno. Tisto na Salcantay so prekinili zaradi nesreče, na Huayhuas in Rauro pa zaradi Ambichlove bolezni.

**TAKAYOŠHI YODA** je izdal knjigo o vzponu na Manaslu s fotografijami (angleški naslov: Ascent of Manaslu and photographs, 1952—1956). Stiri leta so Japonci, ki alpinistično gotovo mnogo manj pomenijo kot Slovenci, rabili, da so se prigrizli na vrh Manasluja, na vrh, ki smo si ga izbrali tudi Jugoslovani. 63 let stari Yuko Maki je vodil ekspedicijo iz taborišča II v višini 5600 m.

**LEO MADUSCHKA** je v neki pesmi imenoval gorniško doživetje »življenje polno dejanja in hotenja, naporov in nevarnosti, prežeto s hrepenenjem in boleznimi občutkom za preteklost. To življenje je pesem o prijateljih, zvestih goram, o ljudeh in o vroči bolezni, je sen o vrhovih in policah, o hladnem, lesketajočem se snegu«. Kdo mu ne bi dal prav! Kak filister, tehnokrat ali kak »športnik«, ki alpinizmu odreka globljo kulturno vsebino kot odraz duhovnega sveta evropskega človeka zadnjih 80 let!

**HELLMUT SCHÖNER** je znan mnogim našim alpinistom in planinskim aktivistom. Zadnja leta pridno množi že tako bogati nemški repertoar planinske literature, posebno s predavanjem ruske planinske literature. Leta 1956 je pri Rotherju v Münchenu izdal knjigo »Julische Alpen, die wichtigsten und schönsten Bergfahrten jeden Schwierigkeitsgrades mit 40 Bildtafeln und einer Karte«. V junjski številki ÖAZ je knjigo ocenil Paul Kaltenegger. Priznava, da je Schöner imel večje težave kakor nekdanji nemški pisatelji vodnikov po Julijskih Alpah. Schönerjev vodnik je po 25 letih prvi! Schöner se je opiral na Botterija, na starejše avstrijske viro in na knjigo »V naših stenah«. Iz njegovega dela se vidi, da je odvisen od tujih informacij, ne pa od lastnega dela. V našem delu Julijskih Alp pogreša Kaltenegger izvirno Zimmer-Jahrovo smer, severne pristope na Kukovo špico in Veliko Ponco, Greinitzevo in Schulzejevo pot na Prisojnik, Grünwald-Schmittov pristop na Stenar (Steiner ga imenuje Kaltenegger), na Škrnatarico in Mlinarico (piše Mlinarico). Tudi Cmira ne bi bil smel izpustiti. Niso mu všeč ocene smeri, češ, da potekajo od jugoslovanskih in italijanskih alpinistov. Razvrednotenje starih smeri od V na III ali III+ se mu zdi problematično. Tudi ocena Šit se mu zdi problematična (VI+). Tu se nagiba na francosko klasifikacijo, ki loči pristo plezanje in stopnje glede na uporabo tehničnih pripomočkov (A<sub>1</sub>, A<sub>2</sub>). K tej diferenciaciji težav glede na prsto plezanje in umetno se nagibljejo tudi Švicarji, Angleži, zadnje čase tudi Nemci.

Hornova pot na Poliški Spik (Montaž) se zdi ocenjevalcu prenizka (II), prav tako severna stena Škrlatice (Kugy, II—III). Kaže, da Kalteneggerju marsikakšna ocena v knjigi »V naših stenah« ne prija, ugotavlja pa tudi protislovja med tekstom in slikami. Ne strinja se s trditvijo, da v stenah Velike Dnine ni nobenih tehničnih težav.

Tudi ocene za navadne planince se mu ne zdi objektivne. Najlažja pot na Triglav ni Kugyjeva čez Bovško Škrbino, marveč čez Planiko na Mali Triglav. Kalteneggerju se zdi odveč slovarček na strani 24—25, češ da bi bil Schöner naredil bolje, če bi bil pridejal nomenklaturu v treh jezikih, slovenskem, nemškem in italijanskem. Kaltenegger je prepričan, da to ni nacionalni šovinizem in da ni v tem nobene tendence po germaniziranju. Odveč se mu zdi slovarček tudi zato, ker da so Slo-

venci itak pretirano gostoljubni in da radi z Nemci govorijo nemško, da tudi današnji izobraženi Slovenci spet znajo nemško, pa tudi preprosti hribovci. Poleg tega se mu zdi, da takle trijezični teritorij ni povsem jasna stvar, kar zadeva nomenklaturu. Kaltenegger glede na te stvari z očmi starejše generacije in z očmi planinskega praktika, ki se mu zde nove meje odveč. V dobro mu štejemo lahko to, da odklanja umetno nomenklaturu na italijanski strani, ki nedvomno skuša dati pokrajini romanski značaj, čeprav ga nikoli ni imela. Tudi karta mu ni všeč, češ da je nepregledna.

PROF. DYHRENFURTH je bil spet sprejet v ÖAC. Dyhrenfurth je emigriral iz Avstrije kot nasprotnik nacistov. Tu je najbrž vzrok, da je izstopil tudi iz ÖAC ali pa so ga izpisali.

JUŽNO GRÖNLANDIJO so raziskovali francoski alpinisti leta 1956. Med njimi so bile tri dame: Barbezatova, Dubostova in Koganova, moža prvih dveh, sicer pa ne ravno ljudje prve garniture. Klima je tu subarktično ocean-ska, termometer junija in julija redko pade pod 0° C, avgusta pa se že zmrazi. Ledeniki sežejo prav do morja in pošiljajo ledene gore v ocean, žene jih seveda veter. Sem in tja piha tu veter, ki je podoben alpskemu fenu in povzroča hudo odjugo. Seraki in razpoke so tu večji kot v Alpah, kvaliteta snega in ledu pa za vzpon boljša. Alpinisti morajo tu imeti motorni čoln in kajake, da z njimi premagujejo fjorde, ki segajo globoko v celino. Brodjenje pa je nevarno zaradi nenadnih silovitih sunkov vetra. Bazo taborišče so postavili 50 m nad morjem, nedaleč od hudournika. Muko so pomenili roji mušic, tolažba pa je bila, da jih nad 500 m nad morjem ni več. Francozi so stopili na 16 deviških vrhov. Danski geodetski inštitut (Geodætisk Institut Danois) še ni izdal karte, zato so se posluževali samo mornarske ameriške karte 1:125 000. Na tej pa so višine samo približne, mnogo je napak tudi v nomenklaturi. Francoze je obiskala tudi huda nevihta, ki je odnesla šotore, raznesla opremo in odtrgala s sidra motoriko ter jo vrgla na suho. Tri dni so rabili, da so jo popravili za silo. Odkrili so tudi Veliko iglo (Grande Aiguille), nepristopno, po dimenzijah in lepoti nad Drujem v Mont Blancu.

JEAN COUZY je simpatično poročal o Schönerjevi knjigi »Julische Alpen«.

Priznava, da Francozi nimajo pravega pojma o njih, da leže v tujem kraju, da pa so po svojih lepotah in stenah vredne, da jih obiščejo plezalci, ki so vajeni Zapadnih Alp.

GORE SO ŠOLA ZNAČAJEV, a tudi šola previdnosti, pravi Maurice Herzog v članku »Alpinizem v tugi«, v katerem razmišlja o nesreči Vincendona in Henryja. Alpinist napreže samo samega sebe, kadar se loti kake ture. Ob tem se mora zavedati odgovornosti, ko prevzame tveganje, podrediti se mora moralni disciplini. Herzog govori dalje o reorganizaciji GRS, o elitni ekipi v Parizu, vendar naj sleherni alpinist, ki se loti ekstremnih tur, pomisli, da ni upravičen upati na pomoč, v kateri bi se reševalci do konca žrtvovali. Mladina je prekosila starejše, vendar naj ne preskače etap. Največja odlika alpinista je zmaga nad samim seboj, samoobvladovanje. Ne precenjujte svojih moči! Iskustveno spoznavanje gora se očituje v pravi izbiri ture. Če si nalagaš preveč, gora ne poznaš. Glejte za velikimi cilji, vendar za sebi primernimi. Pravemu planinskemu duhu se upira domišljavost, malomarnost, slaba pripravljenost, preziranje naravnih zakonov, ki vladajo v gorah. Razume se, da alpinist tudi tvega svoje življenje. V tem tveganju najde motiv za razmišljanje in vir tiste vneme, s katero odkriva plemenitost svojega športa. Vendar moralna človeška osebnost ne daje svojega življenja naprodaj lahkomišlno. Tudi alpinizem ima v tveganju svoje meje, če jih alpinist prekorači, spreminja alpinizem iz resne stvari v perversno igro. Alpinist ni samomorilec, ampak človek, ki najbolje pozna ceno svojega življenja. Taka so načela pametnega alpinizma, to je moralna meja, preko katere CAF ne more iti. Maurice Herzog je govoril o nesreči na Mt. Blancu na splošno, v konkretne stvari se ni spuščal. Zdelo se mu je potrebno, da je spregovoril, kajti žurnalpinizem je mnoga dejstva okrutno in nesmiselno popačil.

SEVERNO STENO TOUR DU MAR-BORÉ je opisal Claude Dufourmantelle. Stena ni ravno visoka, vendar terja ves čas umetna plezalna sredstva in zato je terjala tudi eksponiran bivak konec prve tretjine stene.

CORDILLERE so najdaljša gorska veriga na svetu, saj potekajo 7000 km od Paname do cap Horna. Niso tako visoke kakor Himalaja, imajo pa celo



vrsto 6000 m visokih vrhov. Med njimi je nekaj fenomenalno lepih gorskih subjektov, na primer Fitz Roy. Večina vrhov ni težko dosegljivih. Največ lepih vrhov je v Boliviji in v Peruju, ti so tudi alpinistično najbolj zanimivi. Čeprav blizu ekvatorja, je snega vendarle precej, pa tudi ledu, ki zaradi posebnih klimatskih razmer tvori najčudovitejše oblike. Pristopi niso tako dolgotrajni kakor v Himalaji, vendar so andinisti večkrat prisiljeni, da svoje tovore sami nosijo, ker ni dobiti domačinov. Stene so strme do 70°, vendar kljub temu zasnežene in zaledenele. Zato je plezanje po njih zahtevno. Lionel Terray, ki se je predlanski dolgo mudil okoli Čakrarahu (Chacaraju), priobčuje plezalske slike iz cordillerskih sten, ki tehnično prav nič ne zaostajajo za najboljšimi alpskimi tehničnimi posnetki. Je pa treba manj taborišč, manjši pratež, skratka dimenzije so manjše kakor v Aziji.

**DOLINA ČUDEŽEV** (Le Vallon des Merveilles) leži nedaleč od Azurne obale (Côte d'Azur). Na pečinah okoli te doline so našli čudne napise in slike, stare 3000—4000 let. Bajе potekajo od predligurskih prebivalcev. 38 000 risb je razsejanih na daljavo 10 km v višini 2000 do 2700 m. Človek, ki je te stvari zmož, je imel preprosto bronasto, morda še kameno orodje. Težko si je misliti, koliko truda ga je stalo, da je tu materializiral svojo misel. Številne so risbe goveje vprežne živine, voza in kmetovalca, kmečkega orodja pa seveda tudi orožja. Človeških figur je najmanj. Sodeč po obliki kopja, spadajo te risbe v bronasto dobo. Francozi imenujejo te risbe »le message de Mont Bégo« (sporočilo gore Bégo). 75 let ga že proučujejo učenjaki, med njimi najbolj Anglež Bicknell, Italijan Conti, Francoz Benoit. No, za 18 milijonov gostov, kolikor jih gre skozi Côte d'Azur na leto, so te prazgodovinske najdbe gotovo tudi turistična atrakcija. CAF, sekcija Alpes-Maritimes, je izdal za to poseben vodnik, ki ga je napisal dr. Vincent Paschetta.

V PROVENCI ni visokih gora, vendar alpinisti niso brez plezalskega vrta. To je Saint-Victoire, skalni greben, ki so ga občudovali in študirali geografi, slikarji pa tudi literati: Walter Scott, Victor de Laprade, R. Molinier, Paul Cézanne, Maurras... Alpinistična zgodovina pa se je za Saint-Victoire začela šele pred nekaj leti. Gorski hrbet se vleče od Aix en Provence in

doseže višino nekaj čez 1000 m (1009, 1011). Plezalci pridejo na račun samo v t. im. tretji coni, kjer so »stene« visoke od 80 do 150 m. V tej coni je pečina trdna in razpolaga s takimi oblikami, da nudi plezalcu vse možnosti za učinkovit trening. Posebno znana mesta so Epeeron de la Vierge, la Grande Face, Balcon de la Reine, Puits itd. Primerjajo te stene plezalskemu vrtcu Calanques ob morju, vendar je razloček, ker Saint-Victoire ne namaka svojega vznožja v morju. Smer se drži smeri, 23 smeri tako rekoč na kupu, in seveda vmes še polno variant. Kakor pri Marseillu les Calanques tako tudi Saint-Victoire razpolaga z vsemi stopnjami težavnosti. Poseben mik je v tem, ker ni v bližini nobene kože ali gostišča, tako da je za resnega obiskovalca najbolj priporočljiv bivak. Eno samo zavetišče Paul Cézanne je postavila Provenčalska izletniška družba (Association des Excursionnistes Provençaux) l. 1953 za 20 oseb, če se razmeste v spalnico in jedilnico. Vendar je zavetišče precej oddaljeno od vstopov v glavne smeri, vsaj relativno, eno celo uro od la Grande Face. Plezalcem pa svetujejo, naj se provensalskemu soncu tu ne nastavljajo poleti, marveč le jeseni, pozimi in spomladi, od septembra do maja. Pozimi nudi Saint-Victoire zanimiva doživetja, ker stoji na meji med mediteranskim in celinskim podnebjem. Severna stran ima večkrat sneg, južna pa nikoli ali zelo redko.

**SLIKE NA TEMO »ŠPORT«** so v Parizu leta 1957 razstavili nekateri slikarji z geslom, da mora slikar ohraniti pričevanje o človeku in času. Skupina slikarjev si je zato nadela oznako »Slikarji, priče svoje dobe« (Les peintres, témoins de leur temps). Svojo razstavo so imeli odprto v Parizu od marca do maja v muzeju Galliera. Gérard Singer je razstavil sliko na temo alpinizma, z navpičnimi stenami. Na desni strani slike je upodobil navezo treh plezalcev z dvojno vrvjo in z akrobatskimi pripomočki. — Imajo prav, alpinizem je šport, ki nima arčne, ima pa vendarle široko publiko in je močan element v kulturni zavesti sodobnega človeštva.

ING. WILLIAM SHOCKLEY je lani dobil Nobelovo nagrado za dosežke v fiziki (transistor). Je tudi izvrsten alpinist. Z Lionelom Terrayem je bil na Grands Chamois in je v petih dneh z istim vodnikom prečil Grands Chamois, Aiguilles Mummery in Ravanel, južni

greben Moine in oba Dru. V štirih dneh pa sta opravila Dent du Géant, Mali Capucin po vzhodni steni in Mont Blanc preko Col du Midi.

MARIE - LOUISE PLOVIER - CHAPELLE je bila prva Francozinja, ki se je upala v Himalajo l. 1952, in sicer na goro Caughambo v Garhvalske Himalaji. Gora je visoka 7188 m, ni daleč od tibetske meje in ni ravno težka, pač pa zanimiva. Pristop do vznožja ima še posebno mikavnost, množice romarjev, ki romajo k izvirom svete reke Ganges. Ploverova je o ekspediciji izdala knjigo pod naslovom »Prepovedano romanje« (Pèlerinage interdit) s podnaslovom »Nezgodne nčke ženske v deželi snežnega človeka«.

FINSKI PREDSEDNIK DRŽAVE Urho Kekkonen je dober smučar. Lani je obiskal finsko pokrajino Lappmark in obmejne straže, ki so, kakor pravijo, bogu za hrbtom. Presmučal je 300 km v štirih dneh, star pa je 56 let. Njegova osebna straža se je morala kar potruditi, da ji ni ušel. Prijavil se je tudi za tekme v smuškem teku na 40 km. To pač ni slaba propaganda za predsednika smučarskega naroda, kakor je finski. Ni čuda, če so šolske smučarske tekme l. 1956 štele na Finskem kar 316 000 mladih udeležencev.

TONI SAILER je zašel k filmu. Apetit za to mu je dalo potovanje v Ameriko, vdinjal se je pri »Bavariji«, naredil tu tečaj, porabili pa ga bodo v velikih filmih, vendar ne kot smučarja, ker bi mu to spodneslo amaterski značaj. Leta 1958 namerava braniti svoja štiri svetovna prvenstva.

KARL GREITBAUER, dunajski psiholog, o katerem smo že poročali, je izdal knjigo o psihologiji alpinista. Ni čudno, če je do tega znanstvenega dela prišlo ravno v Avstriji, saj je tu alpinizem že stvar širših krogov, ima že daljša izročila (svojih 80 let), poleg tega pa se množe nesreče, pri katerih psiholog ugotavlja, da gre v prvi vrsti za subjektivne vzroke. Za psihologa vsekakor hvaležno področje, ki bi mu bilo želeli tudi vzgojni uspeh. Greitbauer ima seveda svoje predhodnike, čeprav se niso držali znanstvene psihologije, marveč so se zatekali k simbolizmu in k zbirkam izpovedi. Taki so bili Heinrich Steinitzer (1907), Lammer, Meyer in Hess. Zanimivo je poglavje »Gornštvo in romantika«, ki je nekaka po-

splošitev Maduschkinega doživljanja gora in alpinizma. V predgovoru pa se Greitbauer zavaruje, češ da psihologijo gornika ni mogoče spraviti v tog in en sam sistem, niti je ni mogoče po eni sami metodi raziskati. Med gorniki obstoje velike razlike glede na sposobnost, izobrazbo, socialni izvor in gorniški razvoj, poleg tega pa se razvijajo pod različnimi vplivi in imajo vsak svoj osebni razvoj. Greitbauer je mnenja, da ni mogoče ugotoviti psihološko strukturo gornika brez proučevanja podzvesti in brez psihoanalize. Gornštvo mu je življenjski pojav brez teoretične podlage, pojav, ki ima kot doživetje svojo vrednost, presoja ga eksistencialistično, kakor terja visoka moda sodobne misli. Greitbauerja smo citirali iz razprave o strahu, ki je prinesla marsikaj novega. Tudi ta knjiga je ugotovila znanstveno marsikaj, kar smo doslej samo slutili (vlogo podzvestnega romantiziranja, močnejše v spominu in vrednotenju težavnosti, motivi, ki ženo mladega človeka v gore). »Zavestno izzivanje nevarnosti je nebiološko in si ga lahko razložimo z drugimi najmočnejšimi goni«. Greitbauer našteva predvsem manjvrednostne komplekse, bolezen, masturbacijo, pomanjkanje osebnega poguma, socialno zapostavljenost. »Kar je fizičnega v gornštvu, je določeno po psihičnih doživetjih v življenju pred vstopom v gornštvo«. Tu misli na tako imenovana insuficientna doživetja, v katerih se človek nenadoma zave svoje slabosti. Nadaljevanje tega poglavja je poglavje o zrelem plezalcu (Greitbauer se omejuje predvsem na to planinsko sorto), ki je po svoji filozofiji najbolj eksistencialistično in se naslanja na Jaspersa in Gabriela. Po Greitbauerju bi utegnil biti eksistencializem svetovnazorska osnova gornškega življenja, kajti plezalec je v stanovitnem spopadu s smrtjo tudi stanovitno pred eksistencialnim ničem. Pred ničem doživlja svojo lastno eksistenco toliko intenzivneje. Plezanje je polno doživetij tako imenovanih skrajnih situacij, ki so pravzaprav eksistencialne situacije. Plezalec se giblje v nekaki »ničiji zemlji« (Niemandslund) med bivanjem in nebivanjem in tu sebe polno doživlja. To je metafizično doživetje gornika, pravi Greitbauer, plezalec je »filozof s kladivom«, ki ve več o relativnosti življenja kakor povprečen človek. Tu Greitbauerju uhaja noga na steze Nietzschejevega nadčloveka. Tudi bi bilo težko dokazati, da je prerezni, povprečni plezalec več vreden, boljši človek, ki štrli iz povprečne člo-

veške množice. Lahko bi rekli, da je Greitbauer zašel v metafiziko. Bolje bi bil naredil, če bi eksperimentalno pregedal vrste plezalcev, pa bi bil videl, da med njimi ni nadjudi in da je apoteza plezilstva v socialno nadvrednost nesmiselno početje. Vedeli je treba, da Lammer, Meyer in Maduschka niso povedali vsega, kar človek vidi, išče in najde v gorah. Tudi Kugy je sila, čeprav nima z onimi tremi ničesar skupnega.

ERNST KRETSCHMER je velika avtoriteta zadnjih desetletij za psihologa, psihoanalitika in tudi psihotecnika. Ni čuda, če se je tudi Greitbauer naslonil nanj, ko je razmišljal o konstituciji in značaju gornika. Pravi, da je med gorniki največ shizotimnih tipov, medtem ko ciklotimni skoraj ne pridejo v poštev. Tudi to je zelo teoretična trditev. Kretschmer je zgradil svojo tipologijo na tipih telesne konstitucije. Težko pa je dokazati, da gre med gornike samo en tip.

PSIHOPATOLOGIJA ALPINIZMA je prav tako pojem, ki ga je Greitbauer skušal natančneje določiti. Pri nesrečah v gorah igra največkrat glavno vlogo vegetativno živčevje, če ne glavno, pa vsaj veliko. Najčešči vzrok gorskih nesreč, posebno plezalskih je tako imenovana parasimpatična depresija, na drugi strani pa tudi njeno nasprotje simpatocotonus in euforija, po domače povedano, obup in brezčutnost na eni strani, pretiran pogum in navdušenje na drugi. Stare stvari so dobile svoje znanstveno ime. Greitbauer je z vsem tem odprl novo pot, tisti, ki se bodo dela oprijeli, na bodo imeli priložnost marsikaj popraviti, predvsem pa razširiti poglede, s tem pa tudi objektivneje ugotoviti resnico.

SPRIČO ŠTEVILNIH SMRTNIH NESREČ v plazovih je spomladi 1. 1957 navetoval W. R. Rickmers, naj bi vsakemu smučarju obenem z vozno karto vročili tudi svarilni letak z mrtvaško glavo. Ne zadoščajo splošna svarila, treba je mladim ljudem dopovedati, da je smrtnonevaren že plaz (zasip), ki se spusti z višine nekaj metrov v grapi kakega potoka.

MED DAV IN CAF je prišlo v 1. 1957 spet do recipročne pogodbe glede koč in domov. Francozi bodo lahko uporabljali s popustom vse koč DAV, tudi tiste, ki stoje v Avstriji. Nemci so pogodbo izkoristili tudi politično, češ da je to

dokaz, da vodilni močje CAF in DAV delajo v smislu »evropske naveze«. Ob enem snubijo Švicarje, ki se za sodelovanje z DAV še niso odločili. Nemci seveda tudi groze, češ če nočete vi zaslužiti, bodo pa Francozi in Italijani, nemške marke pa pridejo prav. Nemško poročilo je polno hvale na CAF, na ekstremiste in na francoski alpinizem sploh.

NA MONT BLANC sta dr. Paccard in Balmet stopila 1. 1786, eno leto prej, preden je imel prvi obisk naš Triglav. Do 1. 1886 je bilo na vrhu Mt. Blanca 1200 oseb. L. 1876 je ženska Miss Stratton peljala prvo zimsko ekspedicijo na vrh. L. 1887 sta brata Sella izvedla prvo zimsko turo iz Courmayeur v Chamonix. Kronika Mt. Blanca pa ve poročati tudi o mnogih nesrečah. L. 1870 je v snežnem viharju podleglo 11 ljudi na en sam dan, 1. 1880 na en sam dan 12 (3 Angleži in 9 vodnikov), 1. 1891 se je v družbi 11 turistov smrtno ponesrečilo pet.

3 NOČI V VZHODNI STENI WATZ-MANNA sta preživela 17 in 18-letna študenta iz Traunsteina. Le po naključju so ju rešili berchtesgadenski reševalci. Eden od njiju je imel ozeblino tretje stopnje, kar je zelo resna stvar.

JAPONSKA REŠEVALNA EKIPA je iskala lani pogrešanega smučarja na gori Hašikoda. Vseh devet reševalcev pa je našlo smrt v snežnem metežu.

TONI SCHMID se je smrtno ponesrečil pred 25 leti. Danes bi bil star 48 let. Če bi bil živel, bi bil naredil blestečo alpinistično kariero. Plezati je začel s 13 leti v münchenskem plezalnem vrtcu. Bil je drzen in temperamenten plezalec in je s 16, 17 leti ponavljal dotlej najtežje smeri v Wilder Kaiser, Karwendlu. 20 let star je ponovil severozapadno steno Civette in naredil prvenstveno smer v severni steni Lallender. Igraje je obvladal najtežje smeri v Gesäuse in v Dolomitih. Bil je tudi dober smučar, vztrajen tekač, tekmovallec v slalomu in smuku ter skakalec, ki je z lahkoto dosegel znamko 60 m. L. 1931 je postal junak Matterhorna, z bratom Francem je zmagal njegovo severno steno. Njegovo ime je prišlo med gesla svetovnega tiska. Bivakirala sta v višini 4150 m na ozki polici. Zajel ju je snežni vihar. Vendar sta zmagala. Dve noči in en dan sta morala nato zdržati brez hrane v koči Solvay, ka-



mor sta se v novem snegu zatekla. Leta 1932 je šel z Ernstom Krebsom v severozahodno steno Wiesbachhorna. »Cepin mi vpije po ledu« je dejal, preden je šel. V steni Wiesbachhorna sta ga našla več kot preveč. Schmid je zabil že poslednji klin in ko ga je preizkusil, se mu je utrgal obnem z ledeno kložo. Ker je klin lovil, je izgubil ravnotežje in omahnil po strmem ledenem pobočju. Krebs je sicer varoval, toda sunek mu je iztrgal varujoči cepin, vrv mu je stekla skozi roke, potem pa je potegnilo tudi njega. Zgrmela sta 500 m globoko, Schmid je bil mrtev, Krebs pa težko ranjen. Na olimpiadi v Los Angeles je bila zmagovalcu severne stene Matterhorna prisojena zlata medalja.

**SEVERNO STENO SCHÖNANGERJA** sta marca 1957 preplezala Georg Maier in Hannes Niederberger v enajstih urah. Držala sta se smeri, ki sta jo l. 1925 potegnili Paul Bauer in Willo Welzenbach.

**NEKAJ ŠTEVILK O RAZVOJU ALPINIZMA:** Guglia di Brenta je v začetku 20. stol. pomenila eno najtežjih tur v Vzhodnih Alpah. Do l. 1950 jo je preplezalo 1450 navez, skupaj 3419 alpinistov. L. 1933 je bila severna stena Velike Zinne stvar Comicija in bratov Dimai. Vzeli so s seboj 400 m vrvi, 150 m pomožne vrvi, 90 klinov in 40 vponk. Danes je Velika Zinna velika moda. Comici je smer sam ponovil v treh urah in pol. Doslej ga je posnemalo šest samohodcev! Vendar nima smisla obupavati in govoriti o hiperkulturi alpinizma in o tem, da ni več problemov. Gore so tu in bodo zmeraj ostale, ni govora o tem, da bi mlajšim rodovom ne mogle nuditi tisto, kar ogromna večina išče.

**ALPINISTIČNE SOLE** (Bergschule) v Svisci in v Avstriji redno delujejo v letnih in zimskih tečajih. Ena takih šol je »Bergschule-Tirol« v Innsbrucku, druga »Rosenlauri« v Berner Oberland.

**POIMENOVANJE V KARAKORUMU** je leta 1956 povzročilo obzirno polemiko med ÖHG (Österr. Himalayagesellschaft) in prof. G. O. Dyhrenfurthom. ÖHG je izjavila, da je bil edini cilj ÖHKE 1956 (Österr. Himalaya-Karakorum — Expedition 1956) Gašerbrum II. Kart ekspedicija po pogodbi s pakistansko vlado ni smela jemati s seboj; Baltoro leži v politično spornem ozemlju; ekspedicija je prezrla, da je drugi cilj ekspedicije že l. 1934 dosegel G. O. Dyhrenfurth. Tudi ta je nek vrh krstil za Vrh Queen Mary.

Karakorumska konferenca l. 1957 tega imena ni priznala in imenovala isti vrh Sia Kangri, nek sosedni vrh, ki se je dotlej imenoval Sia Kangri, pa preimenovala v Baltoro Kangri. Pri tem vselej utegne priti do napak, ki pa niso tako tragične, saj o imenih konec koncev le odloča vlada dežele, v kateri stoji še neimenovani vrh. Tudi o zapadnem vrhu Sia Kangri, ki so ga Avstrijci na ustno privolitev pakistanskega ministrskega predsednika imenovali »Austria Peak«, bo odločala pakistanska vlada.

Na to pojasnilo ÖHG, v kateri pa ni zastopan ÖAV, je G. O. Dyhrenfurth odgovoril, da prisoja ÖHG avstrijski karakorumski ekspediciji dve napaki: Sia Kangri = Austria Peak, Dunajsko sedlo = Conway — sedlo. Pri tem je ÖHG naredila nove napake, in sicer: Karte Survey of India (1:253440) so za Himalajo neuporabne, pa tudi v dolini jih je treba rabiti z vso previdnostjo. Vse ekspedicije v Karakorum uporabljajo za to specialke. V Dyhrenfurthovi knjigi »Baltoro« (Basel 1939) je priložena grebenska karta Baltora (1:150 000), ki jo pozna tudi ÖHG in jo je imela s seboj ÖHKE, kar potrjuje geolog dr. Gattinger. Ime Queen Mary Peak ne poteka od GO Dyhrenfurtha, marveč od Amerikancev, ki so l. 1911—1912 preiskovali ledenike Baltoro, Konduš, Siahen, Urdok (zakonski par Fanny in William dr. Workmann). Dyhrenfurth izjavlja, da je zoper poimenovanja po osebah, zato mu je preimenovanje v Sia Kangri nadvse po godu, saj drži že od 1938. Pakistanski minister je privolil v Austria Peak, ker je mislil, da gre za nov, doslej neobiskan vrh, ki ga je prva dosegla ÖHKE 1956.

Jugozahodnega sosedu Sia Kangri je l. 1892 odkril Martin Conway, ga izmeril in prišel do višine 6970 m ter ga imenoval »Zlati prestol«. Karakorumska konferenca iz l. 1937 je predlagala Baltoro Kangri (Ledena gora v Baltoru). Ta petovršni vrh (7312 m) se nikdar ni imenoval Sia Kangri, kakor zatrjuje ÖHG in pripoveduje v ÖAZ.

Področje zgornjega Baltora je l. 1929 preiskal prof. Ardito Desio, redni profesor za geologijo na milanski univerzi, l. 1934 pa Dyhrenfurth. Oba sta Baltoro geološko obdelala. Dr. Gattinger torej ni bil prvi geolog, ki je zgornji Baltoro raziskoval.

Dyhrenfurth očita avstrijski ekspediciji, da se je slabo pripravila in slabo razpoznala. Tudi Moravčeva ekspedicija ima torej svojo majhno afero, ki je poučna za slehernega, ki se podaja v himalajsko nevarnost.

CROSBY FOX, angleški kapetan, član himalajske ekspedicije, ki jo je priredil »Yorkshire Rambling Club«, se je 30. aprila 1957 smrtno ponesrečil, ko je hotel stopiti na 7000 m visoki Jugal Himal. Vzel ga je plaz, z njim pa še dve šerpi. Ud ekspedicije George Spenceley je prinesel novico o nesreči v Kathmandu. George je bil v navezi s Foxom. Ekspedicija je prišla 1. aprila v Katmandu in s 120 nosači odrinila proti Jugal Himal. Ko se je nesreča zgodila, so sklenili prenehati z delom, ker je bilo preveč tvegano. Stališče vodstva ekspedicije so ocenjevalci dogajanj v Himalaji ocenili kot zrelo in možato.

ING. HANS REINL je znan našim plezalcem po tem, ker je 1. 1906 z dr. Königom in K. Domenigom plezal znamenito nemško smer v Triglavski steni, danes ponavadi imenovano dolgo nemško smer. Tisto plezanje je izzvenelo tudi v velenemškem šovinističnem duhu. V začetku aprila 1957 je ing. Reinl v Innsbrucku umrl, poslednji pomembni ud plezalske družbe »Gilde vom groben Kletterschuh« (Wolf Glanvelli in Günther v. Saar), ki je delovala od 1. 1900 do prve svetovne vojne. Bil je doma na Češkem, pa je že zgodaj začel z materjo hoditi v Alpe, še bolj pa kasneje, ko je

študiral v Leobnu montanistiko. Plezal je v Dolomitih, Dachsteinu v Berchtesgadenskih gorah, v Hochschwabu in naredil skupno 40 prvenstvenih smeri. L. 1914 je izdal prvi smučarski vodnik po Salzkammerguttu. Kot smučar je prvi prečil Dachstein in Totengebirge. Pri delavcih v Salzkammerguttu je uvedel smuške tekme. Med prvo svetovno vojno je vzgajal vojaške gorske vodnike.

NACIONALNI PARKI in zaščita prirode so važna kulturna skrb sodobnega sveta. Tako ima Velika Britanija (brez Škotske) 10 nacionalnih parkov, katerih površina znaša 13 000 km<sup>2</sup>, Nizozemska 4 s 450 km<sup>2</sup>, Švedska 15 s 4000 km<sup>2</sup>, Japonska 17 s 17 500 km<sup>2</sup>, ZDA 175 s 91 400 km<sup>2</sup>. Zapadna Nemčija pa ima komaj enega z 200 km<sup>2</sup> površine.

DR. H. SATTEK je ocenil Schönerjev vodnik po Julijskih Alpah in ugotovil neizenačenost slovenskih in italijanskih ocen pri težavnostnih stopnjah. Pravi, da Italijani strožje ocenjujejo, Slovenci manj, da pa bi bil moral Schöner to nekako uglasiti. Sicer pa naj bi prinesla knjiga tudi moralne sadove in naj bi doprinesla tudi k prijateljstvu med tremi narodi, ki to področje tako ljubijo. Tudi mi to želimo.

## iz občnih zborov

IZ ZAPISNIKOV IO CO PSJ. Izvršni odbor je sprejel predlog proračuna za leto 1959, ki računa z din 8 378 000.— izdatkov in dotacije v višini din 7 634 000.—. Proračun je bil nasproti proračunu za tekoče leto povečan za din 3 284 000.— in to zato, ker se bo vršil prihodnje leto zvezni planinski zlet. Sprejet je bil tudi dopolnilni predlog, da se postavka »sprejem inozemskih delegacij« primerno poveča z obrazložitvijo, da republiške planinske zveze v bodoče ne bodo mogle v svojih proračunih določiti nobenih takih izdatkov, ker je uradno stališče, da se vsi taki odnosi vrše izključno preko jugoslovanske zvezne organizacije. Devizni plan določa 450 035 deviznih dinarjev. Iz obrazložitve sledi, da je PSJ dolžan v deviznem planu določiti okvirni znesek deviz za kritje stroškov naših reprezentance v inozemstvo, tako zveznih kot republiških zaradi tekmovanja, plezanja itd., iz katerega bi se po določenem ključu razdelile devize po republiških planinskih zvezah. Lahko pa se bo izposlovalo, da bo zvezni sekretariat za finance naročil republiškim

sekretariatom za finance, da se v zvezi s tem deviznim planom republiškim planinskim zvezam v navedene namene odobre potrebne devize.

Izvršni odbor je v pogledu odvajanja himalajskega fonda s strani republiških planinskih zvez prišel do naslednjih konstatacij: da v nekaterih republiških planinskih zvezah niso vsa društva odvedla svoji republiški planinski zvezi himalajskega prispevka za leto 1956, medtem ko ga za tekoče leto redno odvajajo, dalje, da ne kaže, da bi se v vseh republiških organizacijah v celoti izvedlo kasnejše vplačilo himalajskega prispevka za leto 1956. V zvezi s temi konstatacijami je PSJ sedaj sklenil, naj republiške planinske zveze, ki PSJ še niso odvedle v celoti himalajskega prispevka za leto 1956 in nimajo možnosti, da bi ta prispevek krile iz svojih sredstev, skušajo v okviru svojih možnosti do konca leta 1957 plačati vsaj okvirni znesek dolžnega prispevka. Člani IO CO PSJ so dolžni, da na sejah republiških planinskih zvez to stvar obravnavajo, o rezultatu pa

čimprej obveste IO CO PSJ. V zvezi s tem, da nekatere republiške planinske zveze dolgujejo PSJ še večje ali manjše vsote denarja za nabavljene članske izkaznice, ki jih je moral PSJ poravnati iz svojih proračunskih sredstev, je IO CO PSJ sklenil, naj republiške planinske zveze izterjajo plačilo članskih izkaznic. V vsakem primeru pa so republiške planinske zveze dolžne plačati do 1. XII. 1957 vsaj dve tretjini dolžnega zneska.

V zvezi z mednarodnimi zvezami, je PSJ sklenil naslednje:

1. Uradne delegacije planinske organizacije gredo lahko v inozemstvo in tamkaj predstavljajo našo organizacijo samo po odloku PSJ.

2. Za vsako nameravano uradno odpravo v inozemstvo in vsako organizirano zamenjavo skupin ali poedincev na recipročni bazi mora biti poprej obveščen PSJ.

3. Vsi planinci, ki žele kot društvo ali kot poedinci v inozemstvo, morajo imeti za to potovanje dovoljenje svoje republiške planinske zveze, ki je dolžna o vseh teh potovanjih voditi posebno evidenco. Vsak drug odhod planincev se bo obravnaval kot potovanje neorganiziranega planinca. Takli planinci nimajo pravice, da se dogovarjajo z inozemskimi planinskimi organizacijami v imenu jugoslov. planinske organizacije, prav tako pa tudi jugoslovanska planinska organizacija v takih primerih ne bo nosila nikake materialne ali moralne odgovornosti za njegovo ravnanje ali eventualne nezgode v gorah.

Zaradi študijske obdelave problema množičnega vključevanja članstva, oziroma njegove stagnacije ali upadanja je bila ustanovljena posebna skupina pod vodstvom tov. Dedakina, za člane komisije pa so bili določeni tov. Bučer, ing. Čolič, Jončič, Mlač in Rovani. Zaradi ureditve tega gradiva in sestave referata se mora komisija najkasneje v enem mesecu sestati v Beogradu in poročati na plenumu PSJ 8. in 9. XII. 1957.

Dne 6. in 7. X. 1957 se je vršila v Tridentu v Italiji skupščina UIAA, katere sta se kot delegata udeležila tov. Rade Kušič in Fedor Košir. Skupščina je razpravljala o poročilu dela Unije, o sprejemu novih članov in ostavkah članov, o finančnih problemih, o spremembi statuta Unije in o poročilih komisij. Sprememba statuta Unije je bila izvršena po predlogu, ki ga je PSJ predložil zasedanju Izvršnega komiteja v Zenevi. Skupščini je bil tudi izročen referat PSJ o zaščiti prirode v planinskih predelih. Nemška planinska organizacija je podala referat o delu z mladino. V zvezi s tem je v Zenevi PSJ stopil v stik s poljsko in čehoslovaško planinsko organizacijo in dobil potrebne podatke o značaju teh dveh organizacij. Na podlagi tega je potem PSJ predlagal in pri-

poročil sprejem obeh teh organizacij v članstvo UIAA, kar se je tudi zgodilo. Na seštanku Mednarodne komisije za gorsko reševalno službo (IKAR) v Badenju pri Zürichu je PSJ predstavljal tov. dr. Miha Potočnik.

Izvršni odbor je sklenil, da se leta 1958 izvede VI. zlet PSJ. Kraj zleta še ni bil določen, vendar je bilo odločeno, da se po možnosti izvede v Črni gori. Republiškim planinskim zvezam PSJ priporoča, da takoj prične s propagando za udeležbo na tem zletu.

Prihodnje leto, t. j. leta 1958 bo poteklo 10 let obstoja PSJ. Ta jubilej naj bi republiške planinske zveze izkoristile za večjo aktivizacijo dela, za množično vključevanje članstva in za organiziranje različnih prireditev. PSJ je načelno odločil, da bo poleg ostalega v okviru danih možnosti organiziral mednarodno razstavo planinske fotografije. Republiške planinske zveze so bile naprošene, da se o tem izjavijo.

Turistična zveza Bolgarije je pozvala PSJ, da pošlje svoje opazovalce na tekmovanje v plezanju, ki se je vršilo od 12. do 15. oktobra 1957. PSJ se je za povabilo zahvalil, ker take vrste tekmovalništva niso v navadi naše planinske organizacije.

Nemška planinska organizacija (DAV) je prosila PSJ, da bi nemški planinci uživali članske ugodnosti v vseh naših planinskih postojankah. PSJ je odgovoril, da prošnji ne more ugoditi, ker je bil že na eni prejšnjih sej sprejet sklep, da se ne sme dovoliti uživanje članskih ugodnosti nobeni inozemski planinski organizaciji.

Na prošnjo mestnega odbora planinskega društva v Beogradu je PSJ za njihovo planinsko razstavo odobril nagrado 10 000 din, v žirijo pa določil tov. ing. Čoliča.

Športna zveza Jugoslavije se je obrnila na PSJ s priporočilom, da bi v svojem proračunu za leto 1958 določil potrebna finančna sredstva za razne prireditve pri proslavah Dneva mladosti. PSJ je predlog odklonil, češ da bodo vsi ti izdatki kriti iz posebnega fonda Komisije za telesno kulturo.

Tov. dr. Vojin Smoljaka je podal ostavko kot član Himalajskega odbora. Ostavka je bila sprejeta.

Na sporočilo PZS o težkočah, ki jih imajo planinci pri gibanju v obmejnem pasu, je PSJ sklenil, da se bo obrnil na oblasti in interveniral, da se planincem po nepotrebnem pri tem ne delajo ovire.

V zvezi s predlogi Koordinacijske komisije za alpinizem in GRS, ki jih je dala ta komisija v Sarajevu, je IO CO PSJ sklenil, da se bo glede nabave 200 nylon plezalnih vrvi obrnil na beograjsko podjetje Jugošport, da je dolžnost republiških planinskih zvez urediti z društvi, ki upravljajo planinske po-



stojanke, da bosta v vsaki planinski postojanki na razpolago po dve postelji za gorske reševalce in da obvesti PSJ, kako so to organizirali, da se PZS poveri izdelava znakov in članskih izkaznic za gorske reševalce vseh republik ter da se bo PSJ obrnil na JLA s prošnjo, da iz trofejnega materiala odobri PSJ kemijske termoforje in vreče za prenos ponesrečenih.

PSJ je razpravljal tudi o plačevanju prometnega davka, ki so ga dolžne odvajati planinske postojanke, in sklenil, da bo interveniral v tej zadevi.

#### V ZIMSKI SEZONI 1957/58 OSKRBOVANE PLANINSKE POSTOJANKE

**JULIJSKE ALPE:** Koča Petra Skalarja pod Kaninom (odlična smučišča, 65 ležišč — koča ni oskrbovana, na željo pa se dobi ključ pri PD Bovec), Dom na Vrsnem (22 ležišč), Koča pod Špičko (smučišča, 16 ležišč — koča ni oskrbovana, ključ se dobi v Erjavčevi koči), Koča Tamar v Planici (idealna smučišča, 42 ležišč), Mihov dom (smučišča, 15 ležišč), Koča na Gozdu (smučišča, 30 ležišč — koča ni oskrbovana, ključ se dobi pri PD Kranjska gora), Koča v Krnici (spomladanska smučišča, 35 ležišč, neoskrbovana, ključ pri PD Kranjska gora), Erjavčeva koča na Vršču (idealna smučišča, 58 ležišč), Tičarjev dom na Vršču (idealna smučišča — 40 ležišč, oskrbovan bo le v primeru raznih smučarskih tečajev), Koča Zlatorog v Trenti (32 ležišč), Dom na Predelu (10 ležišč), Koča pod Bogatinom (idealna smučišča, 60 ležišč, oskrbovana do 15. V. 1958), Koča na Uskovnici (idealna smučišča, 25 ležišč, oskrbovana do 31. III. 1958, potem ključ pri Hodniku Janku, Sred. vas 23), Koča pri Triglavskih jezerih (idealna smučišča, 44 ležišč — fakultativno oskrbovana od 15. II. do 15. IV. 1958), Dom na Komni (prostrana smučišča za začetnike in že izurjene smučarje, 96 ležišč), Koča pri Savici (22 ležišč), Mladinsko zavetišče na Bogatinskem sedlu (prostrana smučišča, 8 ležišč, oskrbovano fakultativno od 15. II. do 1. IV. 1958), Staničeva koča pod Triglavom (neoskrbovana, na razpolago le zimska soba), Kovinarska koča na Zasiški planini (smučišča, 22 ležišč, neoskrbovana, ključ pri Antonu Mikliču, Javornik, Kidričeva 36), Blejska koča na Lipanci (idealna smučišča s slalom progo, 25 ležišč), Koča na Mrzlem studencu (smučišča, brez ležišč), prehodna planinska postojanka Planinec na Bledu (5 ležišč), Koča na Razor planini (smučišča, nekaj zasilnih ležišč, koča ni oskrbovana in se dobe ključ pri tov. Vladu Sorliju, ObLo Tolmin), Koča dr. Janeza Mencingerja (idealna smučišča, 9 ležišč, oskrbovana le ob sobotah popoldne in v nedeljah, po poprejšnjem obvestilu tudi med tednom, informacije pri PD Boh. Bistrica), Zavetišče

v Počah pod Poreznom (brez ležišč), Zavetišče na Robidenskem brdu (smučišča, 3 postelje), Zavetišče na Mrzlem vrhu (smučišča, 2 ležišč), Zavetišče na Vrsniku (smučišča, nekaj ležišč), Koča na Šmarjetni gori (zasilno smučišče, brez ležišč), Dom na Lubniku (smučišča v bližini, 23 ležišč), Slavkov dom na Golem brdu (idealna smučišča, 6 ležišč).

**KARAVANKE:** Dom Pristava na Javorniškem rovtu (lepa smučišča, 17 ležišč), Valvazorjev dom pod Stolom (smučišča, sankališče, 33 ležišč), Dom na Kofcah (idealna smučišča, 32 ležišč), postojanka Volinjek (2 ležišč), Zavetišče pri Mihevu, planinska postojanka Podpeca (Pikovo), (smučišča, 12 postelj), Dom na Peci (idealna smučišča, dom sicer še v gradnji, vendar pa že razpolaga z 28 ležišči. Dom bo oskrbovan le ob poprejšnji prijavi na PD Mežica za skupine od 10 oseb dalje, za pojedince pa je na razpolago bivač z 8 skupnimi ležišči, za katerega se dobi ključ v planinskem kotičku v Mežici), Zavetišče pri Pucu (brez ležišč), Zavetišče pri Jurju pod Ljubeljem (smučišča, brez ležišč, le ob sobotah in nedeljah), Dom na Kalu pod Kofcami (idealna smučišča, 9 ležišč), Dom na Korenskem sedlu (smučišče, sankališče, brez prenočišč, oskrbovan le ob nedeljah, državnih praznikih in šolskih počitnicah).

**KAMNIŠKE ALPE:** Koča na Smrekovcu (smučišča, 72 ležišč), Dom pod Storžičem (smučišča, 120 ležišč), Zavetišče v Gozdu (brez ležišč), Zavetišče Trstenik (brez ležišč), Dom na Menini planini (idealna smučišča, dom ni oskrbovan, na razpolago pa je zimska soba s 6 ležišči, ključ pri PD Gornji grad pri tov. Jožetu Uramku), Koča na Starem gradu (5 ležišč), Koča na Mali planini (idealna smučišča, 20 ležišč — na razpolago le za člane PD Črnuče), Dom na Veliki planini (idealna smučišča, 70 ležišč, obratovanje tovrstne žičnice zavislo od snežnih razmer), Dom na Krvavcu (idealna smučišča, 75 ležišč), Češka koča na Ravneh (krasna smučišča, na razpolago le zimska soba s 4 ležišči in pečico, ki ni zaklenjena. Koča razpolaga s 30 ležišči, na željo posameznih skupin je pripravljeno društvo oskrbovati za določeno dobo tudi kočo. Ključa društvo ne izroča, vendar pa je vsak čas pripravljen spremljati planince na postojanko oskrbnik Filip Podjed, Zg. Jezersko 111, proti odškodnini 500 din), Koča na Jermanovih vratih (na razpolago le zimska soba), Frišaufov dom na Okrešlju (smučišča, 77 ležišč, dom bo oskrbovan le na poprejšnjo prijavo zadostnega števila planincev), Dom v Kamniški Bistrici (smučišča le za začetnike, 52 ležišč), Kocbekov dom na Korošici (enako kot Dom na Okrešlju), Dom v Logarski dolini (smučišča, 37 ležišč), Mozirska koča na Golteh z depandanso (idealna smučišča, 87 ležišč), Koča na Loki pod Raduho (krasna smučišča, 39 ležišč, koča bo po

poprejšnji prijavi na razpolago le za večje skupine, sicer ključ v Kmetijski zadrugi Luče), Koča pod Olševo (smučišča, brez ležišč), Mengeška koča na Gobavici (smučišča, 5 ležišč), Andrejev dom na Slemenju (smučišča, 80 ležišč).

**POHORJE:** Koča pod Kremžarjevim vrhom (smučišča, 50 ležišč), Dom pod Veliko Kopo na Pungrtu (smučišča, 70 ležišč), Koča na Pesniku (smučišča, 13 ležišč), Ribniška koča na Pohorju, (krasna smučišča, 71 ležišč), Mariborska koča na Pohorju (smučišča, 38 ležišč), Koča nad Šumikom (smučišča, 12 ležišč), Tinetov dom pri Arehu — Ruška koča (krasna smučišča, 40 ležišč), Koča na Pesku (smučišča 60 ležišč), Koča pri Treh kraljih (smučišča, 29 ležišč), Turistična okrepčevalnica pri Križanu.

**KOZJAK:** Zavetišče na Urbanu (smučski teren, brez ležišč), Koča na Zavečarjevem vrhu (smučišča, 24 ležišč), Planinsko zavetišče na Tujžlovem vrhu (smučišča, 20 ležišč), Zavet. Primož nad Muto (smučišča, 5 ležišč).

**PAŠKI KOZJAK:** Koča na Paškem Kozjaku (smučišča, 60 ležišč).

**BOC:** Dom na Boču (smučišča, 10 ležišč).

**ZASAVJE:** Celjska koča pod Tovstom (zelo ugodna smučišča, 54 ležišč), Planinski dom na Šmohorju (smučišča, 50 ležišč), Tončkov dom na Lisci (smučišča, 60 ležišč), Dom na Mirzlici (smučišča, 31 ležišč), Koča na Kumu (smučišča, 47 ležišč), Koča na Kalu (smučišča, 24 ležišč), Zavetišče na Čemšeniški planini (smučarski teren, 12 ležišč), Zavetišče Zaloče pod Čemšeniško planino (2 ležišč), Koča na Sv. Gori (98 ležišč), Dom na Jančah (krasna smučišča), Zavetišče na Bohorju (krasni smučski tereni, 15 ležišč, ključ pri Ivanu Radiju in Stojanu Šibli na Senovem), Koča na Kopitniku (samo ob nedeljah).

**GORJANCI:** Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih, smučišča, 30 ležišč, Koča na Polomu (Opatova gora) (smučarski teren, 12 ležišč).

**DOLENJSKO GRIČEVJE:** Dom na Mirni gori (smučarski teren, 48 ležišč), Koča pri Jelenovem studencu (15 ležišč, ključ pri Petru Vovku, Uprava za gozdarstvo Kočevje).

**NANOS:** Vojkova koča na Nanosu (40 ležišč), Zavetišče pri Blažonu na Nanosu (brez ležišč).

**IDRIJSKO HRIBOVJE:** Koča na Javorniku (lepa smučišča, 22 ležišč), Koča na Hleviški planini (7 ležišč, smučišča), Zavetišče na Sivki (krasna smučišča, 4 ležišča, prehrana le po poprejšnjem naročilu), Zavetišče na Jelenku (improvizirana ležišča, nepopolna prehrana, smučišče).

**TRNOVSKA PLANOTA:** Planirska koča Kekec na Katarini (oskrbovana samo ob sobotah popoldne in ob nedeljah, brez ležišč), Dom Poldanovce v Lokvah (lepa smučišča, 74 ležišč).

**TRŽAŠKO-KOMENSKI KRAS:** Stjenkova koča na Trstelju (oskrbovana samo ob sobotah popoldne in ob nedeljah, 12 ležišč).

**IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UO PZS.** Drž. sekretariat za finance v Ljubljani je v času od 24. VII. do 21. VIII. 1957 po svojem revizorju pregledal celotno finančno poslovanje PZS za leto 1956. Revizorjeve ugotovitve oz. pripombe je gospodarska komisija v potankosti obravnavala na svoji seji in UO PZS v zvezi s tem dala svoje predloge. UO PZS je v celoti sprejel revizorjeve pripombe.

Na poziv istega sekretariata je PZS predložila tudi predlog proračuna UO PZS, komisije za GRS in Planinskega Vestnika za leto 1958.

PZS je izročila v tisk članske izkaznice, ki jih bo odslej vsaka republika tiskala zase. Polivinilne ovitke za članske izkaznice je naročila pri Jugoplastiki v Splitu, ki je edino te vrste podjetje v državi. Članske izkaznice in polivinilni ovitki bodo popolnoma enaki sedanjim.

Kot svoj prispevek k postavitvi doprsnega spomenika Valentina Staniča v Kanalu je PZS nakazala tamkajšnjemu prosvetnemu društvu Soča 10 000 din.

Finančno poročilo gospodarske komisije je ugotovilo, da so se izdatki PZS do 30. IX. 1957 krili z dohodki, vendar pa dolgujejo društva na rednih računih in neporavnanih anuitetah okrog 3 800 000 din, od tega samo na zapadlih anuitetah okrog 2 800 000 din.

Propagandna komisija je nabavila 180 lepih barvnih diapozitivov iz Julijskih in Kamniških Alp. Tekst predavanja za Julijce piše tov. ing. Staza Černič. Ine nam je porok, da bo predavanje res kvalitetno. Propagandna komisija je uokvirila tudi diafilim Mount Everest in temu ustrezno priredila tekst. V načrtu za prihodnje leto pa ima predavanje o flori in slovenski planinski transverzali.

Za dan 27. X. 1957 je bil sklican v Kranju sestanek vodij mladinskih odsekov s področja tega okraja, ki se pa ni vršil zaradi premajhne udeležbe. Istega dne pa se je vršil v Domu na Krvavcu uspel mladinski seminar, ki se ga je udeležilo 26 mladincev. Razen dveh šol so bili na seminarju zastopani mladinci z vseh šol tega področja.

Začasno bo načelnico mladinske komisije pri PZS tov. Svetovalo nadomeščal tov. Janez Kmet kot član te komisije.

Na željo komandanta Vojne pošte Boh. Bela bo PZS zaradi tesnejšega sodelovanja JLA s PZS vključila v svoje vrste tov. majorja Alojza Beleta, komisija za GRS pri PZS pa kap. I. kl. tov. Srečka Tušarja. Oba bosta odslej stalno obiskovala seje UO PZS oz. komisije za GRS pri PZS.

UO PZS priporoča vsem planincem in alpinistom, da se pred obiskom inozemskih gora pri DOZ-u zavarujejo za primer smrti

ali trajne invalidnosti. Po informacijah, ki jih je prejela PZS pri DOZ-u, je to možno s plačilom razmeroma nizke premije, in sicer za dobo enega meseca. Po dosedanjih dogovorih, ki jih je sklenila Komisija za GRS pri PZS z različnimi inozemskimi gorsko-reševalnimi službami, brezplačno rešujejo naše planince le Južni Tirolci in Nemci, do določene višine stroškov Avstrije, Italijani pa le v 20 km obmejnem pasu.

UO PZS je sklenil, da bo v bodoče posvečal več pozornosti mednarodnim razstavam planinskih slik. Ogled take razstave v Tridentu je namreč dokazal, da se naši priznani fotomateriji v kvaliteti prav lahko kosajo z inozemskimi. Vsekakor pa je PZS tudi dolžna v večji meri propagirati naše gore v inozemstvu. V zvezi z razstavami se predlaga uvedba znakov, medalj oz. plaket za najboljše dela. Predlog bo sedaj proučil fotoodsek PZS.

Na pritožbo PD Jesenice zoper odlok ObLO Bovec, ki je proglasilo planinsko postojanko pri izviru Soče za gostišče, je OLO Nova Gorica pozvalo ObLO Bovec, da izda drugo odločbo, če pa tega ne namerava, naj spis vrne okraju.

Dne 31. X. 1957 se je vršil v Ljubljani sestanek TZS in ostalih organizacij za pripravo zimske sezone 1957/58. V načrtu je: izdaja zimskega cenika, objava koledarja zimskošportnih prirediteljev, organizacija zimske vremenske poročevalske službe, propaganda preko časopisja in radija. Nekaj teh akcij je že v teku in sodelujejo pri njih TZS, Gostinska zbornica LRS in druge organizacije, ustanove in podjetja. V razpravi so bili vsi navzoči mnenja, da so perspektive za razvoj zimskega turizma in športa v tej sezoni boljše kot doslej sprlo tega, da so v gradnji kar tri žičnice. Pohorska vzpenjača je že stekla, žičnica na Krvavec je v delu in bo verjetno služila svojem namenu že v letošnji sezoni, prav tako pa tudi žičnica na Vitranc. Na sestanku so bili sprejeti naslednji sklepi: Še v prvi polovici novembra 1957 naj se izda cenik penzionov v zimski sezoni 1957/58 ter cenik s popusti za šolske mladinske skupine, cene naj se objavijo tudi v dnevnem časopisju v Sloveniji kakor tudi v večjih časopisih drugih republik, ponovno naj se izboljša organizacija zimske vremenske poročevalske službe, podatki o snežnih razmerah in vremenskih razmerah sploh se naj redno objavljajo v časopisju in radiu, okrepi naj se propaganda, ki naj se vrši s članki v časopisju, z radijskimi oddajami, izdelajo naj se poštni žigi z zimskošportnimi motivi in temu primernim besedilom — propaganda naj se usmeri tudi v druge republike, potovalne agencije naj izdelajo programe skupinskih smučarskih izletov, s prometnimi podjetji in JZ naj TZS sodeluje zaradi izboljšanja prometnih zvez z zimskošportnimi središči, po-

tovalne agencije naj usmerjajo svoje smučarske izlete v manjše in manj znane zimskošportne kraje, kot so Polževo, Zaplana itd., izda naj se koledar zimskošportnih prirediteljev in razpošlje skupaj s ceniki vsem potovalnim agencijam FLRJ, SAP-Ljubljana pa naj bi tudi v bodoče vzdrževal avtobusno zvezo s Pokljuko in drugimi zimskošportnimi kraji Slovenije.

Predlagalo se je, da naj bi se v bodoče zaradi štednje vršila skupščina PZS vsaka tri leta ter da bi se uvedli tudi bronasti častni znaki. O obeh predlogih bo eventualno sklepala skupščina PZS, ki se bo vršila nekako spomladi 1958.

ObLO Bežigrad, Ljubljana je pozvala vse prebivalce Likozarjeve ulice in okolice, da najkasneje do novembra 1958 izpraznijo svoje poslovne in ostale prostore, ker se bo najkasneje tedaj pričelo z gradbenimi deli v zvezi z železniškim podvozom. Nove prostore si bo morala poiskati tudi PZS.

Transverzalni priročnik PO SLOVENSKEH GORAH je bil izročen v tisk in bo planincem na razpolago spomladi 1958. Naklada znaša 4000 trdo vezanih izvodov. Priročnik bo vseboval tudi 4 do 5 praznih listov za odšit štampiljk.

V zvezi s sklepom plenuma PZS, naj se vrši svet gospodarjev vsako leto še pred zaključkom poslovnega leta, in ker se je vršil svet gospodarjev že aprila 1957, je UO PZS sklenil, da bo zasedal prihodnji svet gospodarjev šele spomladi 1958, t. j. pred skupščino. Do tega sklepa je prišlo izključno zaradi varčevanja.

PD Ajdovščina se zanima za prevzem hotela Dol v Predjambi, ki ga je doslej upravljala kmetijska zadruga. Z dohodki tega podjetja si namerava ustvariti gospodarsko bazo za gradnjo planinskega doma na Cavnju.

UO PZS je sklenil, da bo za čas društvenih občnih zborov odpoklical z Jesenic službeni avto GRS, da bo funkcionarjem PZS omogočil obisk teh občnih zborov.

Zastopnik PZS se je udeležil sestanka reševalcev za okraj Kranj, ki je bil sklican v Kranj z namenom, da se ustanovi podzveza komisije za GRS. Do ustanovitve podzveze ni prišlo, pač pa so sklenili, da naj bi se event. ustanovil posvetovalni organ.

Komisija za planinska potoja je zaradi nedelavnosti izločila iz svoje srede nekaj svojih članov, ki pa jih zdaj ne namerava nadomestiti z novimi člani.

Propagandna komisija je dodelila Združenju tabornikov za Gorsko stražo 20.000 din kot svoj prispevek k nabavi znakov. Svoje prispevke so dodelile tudi vse ostale organizacije, ki sodelujejo v odboru.

Dne 10. XI. 1957 se je vršila skupščina Smučarske zveze Slovenije, na kateri je zastopal PZS njen predsednik tov. Fedor Košir.



Na poziv Zavoda za proučevanje šolstva je PZS izdelala perspektivni plan za razvoj planinstva za prihodnje 5-letno obdobje v letih 1958–1962. Po tem planu bi PZS za svojo upravno poslovanje in funkcionalne izdatke potrebovala v tem petletnem obdobju 100 milijonov dinarjev poleg izrednih sredstev 11 milijonov dinarjev. V teh zneskih je zajeto vzdrževanje in nadelava novih potov, oprema GRS z radijskimi oddajniki in sprejemniki ter rekviziti, obnova planinskih koč, telefon in brezžična povezava najvažnejših koč z dolino, povečanje koč pri Triglavskih sedmerih jezerih, gradnja dveh žilnic in koč na Voglu, planinskega doma na Vršiču, razni tečaji, mednarodna razstava planinske fotografije, planinski tabor z mednarodno udeležbo in zasedanje UIAA.

Komisija za planinska pota je dne 21. X. 1957 izdala že 50. znak za prehojeno transverzalo.

Z uvedbo transverzalne poti se bavi tudi PZ Bosne in Hercegovine, ki je že prosila komisijo za planinska pota pri PZS za navodila.

Komisija je za dokončno izdelavo poti na Vodnikovo kočo, ki jo je pričela delati tamkajšnja kmetijska zadruga, prispevala iz svojega proračuna 80 000 din.

Komisija za GRS pri PZS je dala v nakladi 150 izvodov natisniti brošuro o negi in dresuri lavinskih psov.

Iz dotacije Izvršnega sveta za izboljšanje pogojev letnih dopustov, delavcev in uslužbencev je prejela tudi komisija za GRS pri PZS milijon dinarjev za nabavo radijskih stanic.

Okrožno sodišče v Skoplju je pozvalo komisijo, da pošlje 11. XI. 1957 v Skoplje planince-strokovnjaka, ki naj bi kot izvedenec nastopil pri rekonstrukciji dogodka pri hidrocentrali Treska, kjer se je neki planinec smrtno ponesrečil. Za to nalogo je bil poverjen tov. Stane Veninšek.

Komisija je opustila misel za uvedbo častnih reševalnih znakov, ker stane izdelava enega takega znaka pri nakladi 20 komadov 3450 din, pri nakladi 50 znakov pa 1670 din.

Komisija je iz svoje srede izvolila dva člana komisije za pregled računov komisije, ki bosta svojo nalogo vršila dvakrat letno, t. j. okrog julija in decembra vsakega leta. S to nalogo sta bila zadolžena tov. Nadislav Salberger in Janez Gospodarič. Vse GRS postaje pa so dolžne, da vsakega pol leta predložijo komisiji obračun svojih sredstev. Zadevna poročila so dolžne pošiljati vsakega 1. I. in 1. VII. v letu.

GRS postaja Celje je predlagala, da bi iz lastnih sredstev nabavila avtomobil, ki bi ga uporabila izključno za reševalne akcije in tečaje. Predlog je bil zaradi visokih vzdrževalnih stroškov zavrnjen.

Z namenom, da bi GRS čimbolj približala zdravniško pomoč ponesrečencu, je postaja GRS Ljubljana za stvar angažirala 16 zdravnikov, ki so se že izjavili, da bodo sodelovali v GRS. Sodelujoči zdravniki so iz raznih krajev Slovenije in bodo vsi vključeni v GRS. Pod vodstvom načelnika GRS postaje Ljubljana tov. Igorja Levstka sta se vršila že dva sestanka z zdravniki, na katerih so predvsem govorili o tem, kako izboljšati že obstoječi sanitetni komplet in kaj vse naj bi vseboval zdravniški komplet, ki naj bi ga imel zdravnik stalno pri sebi za zdravniško pomoč ponesrečencu.

Komisija je sklenila, da bo povsod, kjer bo to mogoče, izposlovala, da se bodo reševalni rekviziti hranili na postajah LM, prav tako pa tudi osebna oprema, kolikor jo bo mogoče nabaviti. Rekviziti bodo na ta način dobro shranjeni in na mestu, ki je reševalcu vsak čas dostopno. Komisija je tudi sklenila, naj se hranijo na določenih postajah LM rezervni ključniki nekaterih bivakov, ki bi prišli v poštev za primer reševalnih akcij.

Po posredovanju PZ Bosne in Hercegovine je komisija prejela od JLA 30 reševalnih čolnov v jako dobrem stanju.

Za tečaj lavinskih psov, ki se bo vršil od 6. do 11. I. 1958 v Davosu, je komisija za GRS pri PZS prijavila enega udeleženca.

**REŠEVALNA VAJA GRS POSTAJE KRANJ.** Dne 2. in 3. XI. 1957 je izvedla postaja Kranj v sodelovanju z alpinisti reševalni tečaj v območju Storžiča, ki je zadovoljivo potekel. Tečaj je vodil tov. Jože Zvočelj. Vabili so z Marinerjevo reševalno napravo. Prvi del spuščanja sta vodila dva reševalca, šest pa jih je varovalo z vrvmi skozi kline in ramena. Po opravljenem lažjem delu so prišli v značilne Ragle, t. j. svet, ki ima nešteto skokov in strmih stolpčev, povezanih s strmimi travnatimi grapami. Ta teren je bil zelo ugoden za mlajše reševalce in alpiniste, kajti dela je bilo za vse dovolj. Prvi spust se je izvršil približno 100 m preko strmega travnatga skoka, drug spust pa so izvedli s pomočjo treh spojk tako, da je bila dolžina spusta ca. 180 m. Nadaljnje tri spuste so izvedli v enaki dolžini kot drugega, tako da so dosegli zopet travnati del. Od tu dalje do kolovozne poti so reševali na isti način kot v prvem delu. Reševalna akcija je trajala sedem ur, v tem pa je zajet tudi čas s Kalšča do vrha Storžiča. Glede na okolnost, da je ležala zelo gosta megla, da je bila zaradi mraza trava polodenca in da je drselo kot po snegu, da je izredno krušljiv teren in da so se pri vseh operacijah stalno menjavali vsi številni reševalci, je bil čas izvedbe reševalne akcije povsem zadovoljiv.

Potrebne avtomobile za prevoz tečajnikov je dalo na razpolago Tajništvo za notranje zadeve pri OLO Kranj.

## listnica uredništva

### PISMO UREDNIŠTVU

»Že par let opazujem, da članstvo PD ne nosi planinskih znakov, odnosno so zelo redki, ki jih vidite bodisi na potovanju ali pa v mestih in naseljih, ki bi imeli planinske znake kakor na primer v prejšnjih časih.

Pred dvema letoma sem potoval iz Kranja do Skoplja, nazaj do Celja in Kranja do Preddvora, pa sem videl na potovanju tja in nazaj, reci in piši, vsega tri osebe s planinskimi znaki. Letos sem potoval zopet iz Preddvora pa do Prevalj in nazaj, pa planincev s planinsko značko skoraj nič.

Kot star planinec se vedno oziram po planinskih znakih in obujam spomine, koliko več družabnosti in izmenjave koristnih misli sem doživel na raznih potovanjih v prejšnjih letih, ko je bilo veliko manj članstva kakor pa danes, saj štejemo planinsko društvo danes med res množično organizacijo in smo na ogromno delo, ki jo je napravilo po okupaciji v korist skupnosti, lahko ponosni. Pogrešam pa značke, po katerih spoznamo planince.

Mnenja sem, da bi bilo umestno gornje omeniti v kaki prihodnji številki našega glasila.

S pismom se strinjamo in ga zato priobčujemo.

Vsem bralcem, naročnikom in sodelavcem Planinskega Vestnika želita uredništvo in uprava

### SREČNO NOVO LETO 1958

Isto želi vsem članom, odbornikom in sodelavcem PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE.

Opremo našega lista smo spet spremenili z namenom, da mu damo sodobnejši videz. Žal še vedno nimamo zadostnih sredstev, da bi dali glasilu boljši papir, ki bi omogočil predvsem kvalitetnejše ilustracije.

Glede vsebine ne obljubljam več, kakor smo mogli nuditi doslej. Radi bi, da bi bil naš Vestnik zrcalo duhovnega in gmotnega nivoja slovenskega planinstva, slovstveni odraz kulturnega bogastva, ki ga delovni človek išče, črpa in hrani v vseh sestavinah »najimennitnejšega športa« — planinstva. Da bi bil ta integral čim popolnejši, vabimo k sodelovanju in dopisništvu vse dosedanje sodelavnike in dopisnike, želimo pa, da bi se njihov krog razširil in pomnožil posebno z zastopniki mladega rodu.

Zato prav posebej voščimo srečno novo leto mladinskim odsekom v naših društvih in njihovim vodnikom. Od njih je odvisno, kako bomo vrednote planinstva posredovali našemu naraščanju, oni kažejo in krčijo pot naši organizaciji v prihodnje dni.

Naročnikom našega lista sporočamo, da bomo kot prilogo glasila objavili v več številkah Koledarske beležke, ki jih je sestavil znani planinski pisatelj Vilko Mazi. Priloga bo kasneje izšla kot izdaja Planinske založbe v žepni obliki.



# Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užitkom,  
ki vam jih nudi lepa priroda!  
Na opreznost nikar ne pozabite —  
riziko pa predajte zavarovanju!  
Zoper nezgode, za primer  
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih



★

★

Grosistično trgovsko podjetje

**tekstil**

★

*želi vsem delovnim kolektivom*

★

*in poslovnim prijateljem*

★

*srečno in uspešno polno*

★

*ново leto*

★

**LJUBLJANA, Ciril Metodova ulica 1****tovarna kovinske embalaže — Ljubljana****SATURNUS**

Moste, Ob železnici 16

**Proizvaja:**

Raznovrstno pločevinasto embalažo za prehranbeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine.

Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, žaromete, zvonce in zgoščevalke za bicikle.

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje.

Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice.

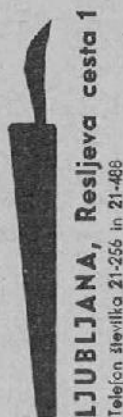
želi vsem ljubiteljem prirode  
srečno novo leto 1958  
in priporoča tudi v bodoče  
svoje kvalitetne izdelke,  
ki so najprimernejše okrepčilo  
za vsakega športnika!

PRI BLEDU  
LESCE

## GORENJSKA TOVARNA ČOKOLADE

Grosistično-trgovsko podjetje  
z barvami in laki

mavrica



priporoča v nakup vse vrste  
premaznega materiala kot laneni  
firnež, oljnate barve in lake,  
suhe barve,  
vse vrste čopičev  
in v to stroko spadajoči material  
po najnižjih grosističnih cenah  
v svojih skladiščih

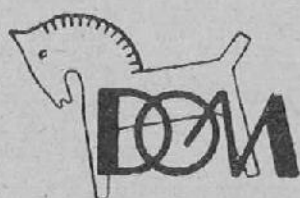
Skladišče en-gros:

Ljubljana, Titova 33, telefon št. 32-661

Rijeka, Aldo Colonello 6, telefon 33-07

Vsem poslovnim prijateljem srečno novo leto

Trgovsko izvozno podjetje za domačo in umetno obrt



**LJUBLJANA, Mestni trg 24**

telefon: 20-187, 20-308, 21-407,  
telegrafski naslov: »DOMEXPORT«, Ljubljana  
poštni predel št. 23

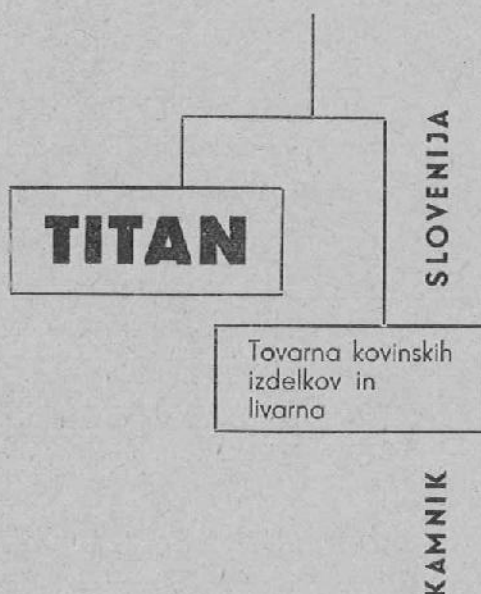
**Trgovine v Ljubljani:**

- Kardeljeva 4
- Cankarjeva 6
- Trg revolucije 5
- Mestni trg 24

**Sezonska trgovina:**

- Bled

**Odkupuje in prodaja izdelke domače in umetne obrti Slovenije in ostalih republik**



**izdeluje:**

ključavnice vseh vrst,  
kuhinjske strojčke, avtomatske,  
balančne in kuhinjske tehtnice,  
ročne vrtalne in brusilne stroje,  
Ewart verige iz temper litine,  
fitinge — spojne dele,  
Hoffman material iz temper litine —  
dele za opremo daljnovodov,  
litoželezne in medeninaste uteži,  
razno okovje itd.



Planincem in vsem  
ljubiteljem narave  
želi  
v novem letu 1958  
novih podvigov  
**Kolektiv tovarne**  
**»ISKRA« Kranj**

Zahtevajte, da bodo vaše  
planinske postojanke  
opremljene z  
»ISKRA« telefonskimi aparati  
»ISKRA« zvočniki in  
ojačevalnimi napravami  
»ISKRA« prenosnimi zvočnimi  
kinoprojektorji za 16 mm film



**»ISKRA«**

**TOVARNA ELEKTROTEHNIČNIH IN FINOMEHANIČNIH IZDELKOV - K R A N J**

Tovarna

• dokumentnega

in kartnega

• papirja

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov,  
specialne papirje,  
surovi heliografski in foto papir,  
paus papir,  
kartografski, specialni risalni „Radeče“,  
papirje za filtre itd.

**RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU**

Železn. postaja: ZIDANI MOST — Telefon št. 24

# TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA



KALCIJEV KARBID

KALCIJEV CIANAMID

NITROFOSKAL

FEROKROM

ELEKTROKORUND IN

KOMPRIMIRANE PLINE

RUŠE PRI MARIBORU

tel.: 35-48 in 36-48 Maribor — brzojav: Azot Maribor — teleprinter: 03312





*Počitnice v gorah?*

*Počitnice na morju?*

Zakaj pa ne?  
Plača tistega meseca in...?  
in seveda še nekaj »drobiža« za izpolnitev raznih želja  
Na dopustu mora biti vendar kaj drugače  
kakor v vsakdanjem življenju

*Od kod pa ta „drobiž“?*

## IZ HRANILNE KNJIŽICE

v katero nalagamo vse leto tiste desetake in štotake,  
ki jih sicer — priznajmo —  
včasih tako nepremišljeno izdajamo,  
pa jih prav gotovo ne bi,  
če bi vse leto mislili na svoje

**POČITNICE V GORAH!**

**POČITNICE NA MORJU!**

ZA VLOGE JAMČI DRŽAVA

TAJNOST VLOG ZAJAMČENA

# NARODNA BANKA

CENTRALA ZA LR SLOVENIJO, LJUBLJANA



# »15. september«

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA

Telefon Anhovo 3, 4, 5, 8 — Telegram: Cement Anhovo

PREDSTAVNIŠTVO: Zagreb, Račkoga 6/IV — Tel. 23-714 — Telegr.: Salonit Zagreb  
Beograd, Ul. 1. maj 33 — Tel. 31-215 — Telegr.: Salonit Beograd

AN  
HO  
VO

IZDELUJE: 1. Portland cement

2. Azbest cementne izd. »Salonit«, tlačne vodovodne cevi, kanalizacijske in dimovodne cevi in cevi za namakanje s potrebnimi spojnimi deli. Razne oblike cevni sistemov po naročilu in načrtu. Valovite in ravne, plošče raznih dimenzij, oblik in barv za pokrivanje streh, za oblaganje sten in stropov, umetni marmor, izolacijske plošče »azbolit«, montaž, elemente

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

PODJETJE ZA PROIZVODNJO ŠPORTNIH POTREBŠČIN

## Planica - šport

Ljubljana, Likožarjeva 7



priporoča svoje izdelke za zimski šport  
turizem in šotore ter drugo opremo za  
camping

*Vsem svojim odjemalcem,  
planincem in ljubiteljem narave želi srečno novo leto 1958*



# Tovarne volnenih izdelkov

**MAJŠPERK**

DELOVNI KOLEKTIV

ZELI VSEM DELOVNIM LJUDEM FLRJ  
IN POSEBEJ SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM ZADOVOLJNO IN  
USPEHOV POLNO NOVO LETO

**1958**

PRIPOROČAMO VAM NAŠE PRIZNANE KVALITETNE IZDELK

---

Uvozno in trgovsko podjetje

# Slovenija avto

**Ljubljana, Prešernova c. 40**

Uvoz in prodaja na veliko

motornih vozil vseh vrst, nadomestnih delov za motorna vozila,  
dvokoles in njih nadomestnih delov, avtogum,  
splošnega in električnega avtomateriala,  
avtomobilskega orodja in pribora ter gradb. strojev domače proizvodnje



# TEHNOMETAL

TRGOVINA S TEHNIČNO ŽELEZNINO IN KOVINSKIM BLAGOM

Valjani in vlečeni proizvodi črne metalurgije  
Valjani in vlečeni proizvodi barvaste metalurgije  
Plemenita jekla vseh vrst  
Kroglični ležaji  
Orodje in stroji za obdelavo lesa  
Orodje in stroji za obdelavo kovin  
Sanitarni in instalacijski material  
Tesnila  
Vijačno blago

## **Generalna zastopstva in konsignacijska skladišča inozemskih tvrdk:**

Gebrüder LEITZ, Werkzeugfabrik,  
Oberkochen, Zah. Nemčija —  
specialno orodje za strojno obdelavo lesa

Kärntnerische Eisen und Stahlwerks  
A. G. Ferlach, Wien Avstrija —  
žica in orodje za obdelavo kovin

Heinr. SAHM & Söhne, Remscheid, Zah. Nemčija —  
orodje »FINDOR« vseh vrst

TYROLIT, Schleifmittelwerke G. m. b. H. Schwaz, Avstrija —  
brusne plošče vseh vrst

## **LJUBLJANA, TITOVA CESTA 24**

Telefon 20-145, 21-547, 23-356, 23-453 — Telegram: TEHNOMETAL — Poštni predal: 159



Trgovsko podjetje z radio elektromaterialom na veliko in na malo

**LJUBLJANA**

Uprava: Lepi pot 6, telefon 20-505

Skladišče: Stari trg 21, telefon 20-866

# Jugotehnika

Vam nudi  
iz svojega skladišča  
kakor tudi iz trgovin  
Jugotehnika, Čopova 12  
in  
Blisk, Titova 47a,  
ves radio in elektromaterial  
po najnižjih cenah

*Zelimo vsem kolektivom  
in delovnim množicam  
srečno novo leto 1958*



Otroško trikotažo

konfekcijo

pletenke

čevlje ter

igrače

si pred nakupom oglejte

v novo odprti trgovini

# »PIONIR«

**LJUBLJANA, TITOVA 17 (nasproti Nebotičnika)**

---

Vsem planincem  
in ostalim poslovnim prijateljem  
želi

srečno novo leto

1958

Telefon 31-047

Brz. nasl.: Karoserija Ljubljana

Tek. rač.: Komunalna banka Ljubljana

št. 60-KB-2-2-6

## karoserija

tovarna jeklenih avtobusnih karoserij  
Ljubljana, Kamniška ul. 25





1958

# Sejmi v Ljubljani

8. II. — 16. II.

»MODA 1958« — SEJEM KONFEKCIJE,  
MODNIH TKANIN IN USNjenih izdelkov

28. III. — 6. IV.

II. MEDNARODNI SEJEM PROMETNIH SREDSTEV —  
SALON AVTOMOBILOV

22. V. — 1. VI.

II. MEDNARODNI LESNI SEJEM

13. VI. — 22. VI.

»ALPE - ADRIJA« —  
SEJEM OBMEJNE BLAGOVNE IZMENJAVE

29. VIII. — 7. IX.

IV. MEDNARODNI VINSKI SEJEM

31. X. — 9. XI.

V. MEDNARODNI SEJEM RADIA IN TELEKOMUNIKACIJ

Vse informacije in prospekte:

**GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE**  
**LJUBLJANA, TITOVA 50**

Telefon 32-930, teleg.: RAZSTAVIŠČE LJUBLJANA



## **TOVARNA BARV IN LAKOV MEDVODE**

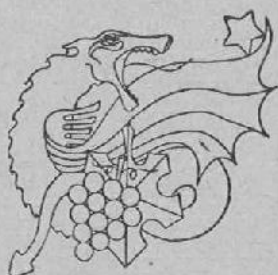
dobavlja najboljša premazna sredstva  
za vse panoge industrije

Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe  
mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje,  
avtomobile, kamlone, trolejbuse itd.),  
hidroenergetskih naprav železnic, finomehanike in  
lesne industrije, kemične industrije  
glede na specialne premaze  
odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij  
in visoke temperature itd.

Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov  
in najsodobnejših surovin

Izvrstne antikorozivne zaščite,  
vzdržljivi, odporni in trdni filmi,  
ki uvrščajo »Color«  
v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

**Zahtevajte prospekte, vzorce in pojasnila!**



# SLOVENIJA-VINO

LJUBLJANA, FRANKOPANSKA 11

s svojo lastno prodajno in odkupno mrežo, skladišči in predstavništvi v Celju, Domžalah, Logatcu, Ormožu, Trbovljah, Vrhniku in Rijeki

odkupi, nudi in izvaža

bela in rdeča, namizna in sortna vina po najugodnejših dnevnih cenah  
sodeluje na vseh pomembnih mednarodnih sejmi in razstavah.

**SLOVENIJA-VINO**

vas postreže z vsemi namiznimi vini v lastnem lokalu na Cankarjevi ulici št. 6 v Ljubljani

Potrošniki, zahtevajte v vseh gostinskih in turističnih obratih, na potovanjih, izletih in pri delu vedno osvežujočo brezalkoholno pijačo

**COCKTA — COCKTA**  
proizvod

## SLOVENIJA-VINO

*Vsem našim potrošnikom in poslovnim prijateljem želimo srečno in uspešno polno*  
**NOVO LETO 1958**

Preden si nabavite  
konfekcijo  
tekstil  
perilo  
gospodinjske  
potrebščine  
pohištvo  
kolesa  
itd.  
si oglejte zalogo v

**VELEBLAGOVNICI**

namo

(pred Pošto)

**Ljubljana**

Prepričali se boste,  
da so cene najnižje in  
izbira največja v

**VELEBLAGOVNICI »NAMA«**  
(Pred Pošto)  
**LJUBLJANA**



# INTERTRANS

MEDNARODNI TRANSPORTI

LJUBLJANA, MASARYKOVA 17-21

Poštni predal 76

Podjetje opravlja vse posle mednarodne špedicije  
(uvoz, izvoz, tranzit, carinjenje, transportno zavarovanje, transportne kalkulacije,  
žel reklamacije itd.),  
na željo pa poskrbi tudi za strokovni prevzem blaga  
glede na kvaliteto in količino tako doma kot v inozemstvu  
Zbirni promet po železnici z vsemi državami Srednje in Zapadne Evrope  
Strokovne zveze in korespondenčni na vseh pomembnejših tržiščih v inozemstvu

Brzjavni naslov: INTERTRANS LJUBLJANA  
Telefonske številke: 31-200, 31-201, 31-202, 31-203  
Direktni telefon: 30-781, 31-204, 31-188  
Teleprinter št.: 03-107

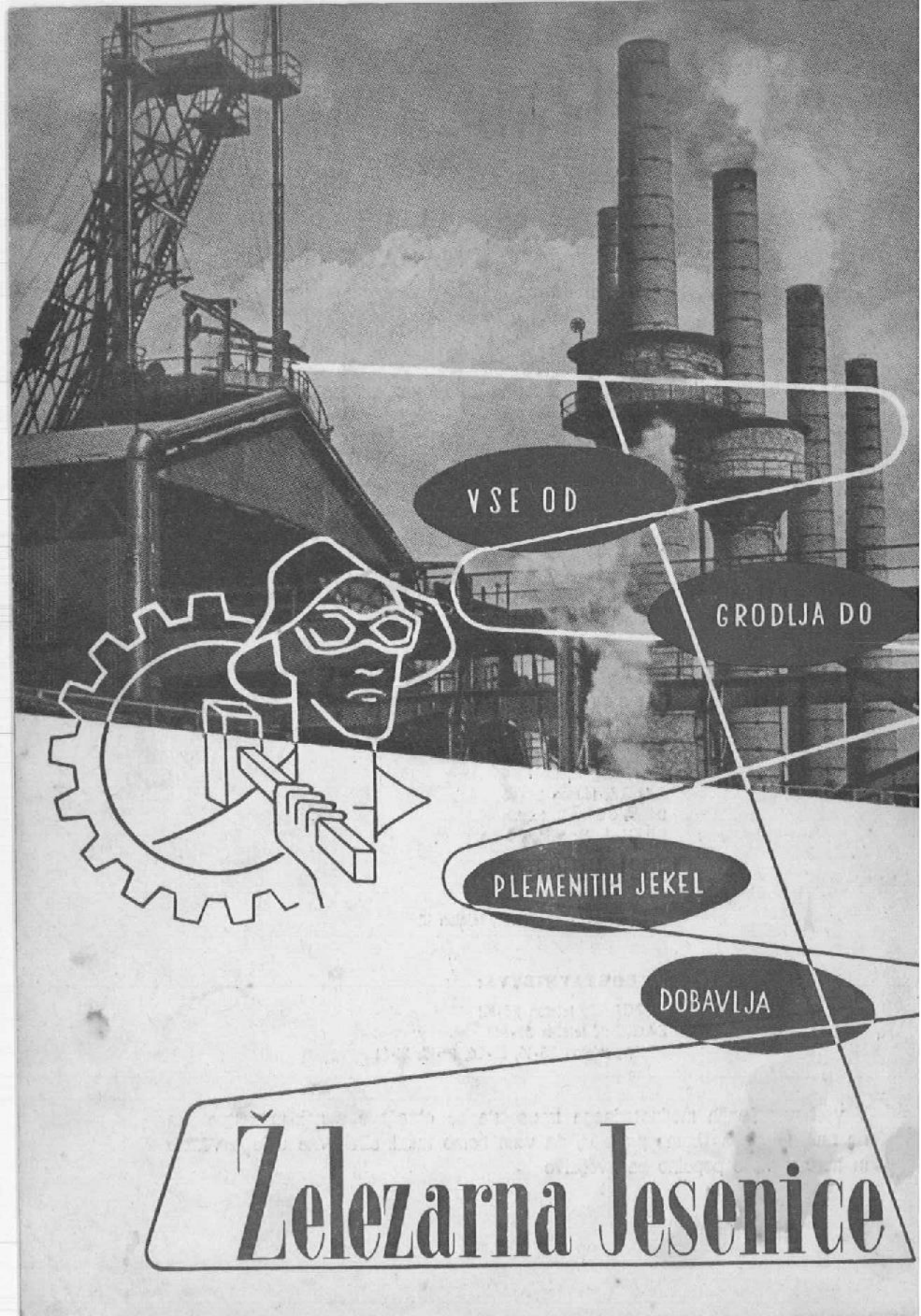
## IZPOSTAVE IN FILIALE:

JESENICE, telefon 2-48 (uvoz), 2-49 (izvoz)  
MARIBOR, telefon 29-27, 36-71  
SEŽANA, telefon 29  
CELJE, telefon 24-48  
DRAVOGRAD, telefon 47  
PREVALJE, telefon 6-23  
KOPER, telefon 188  
ŠKOFIJE, telefon 5  
NOVA GORICA, telefon 08  
HERPELJE • KOZINA, telefon 12

## PREDSTAVNISTVA:

BEOGRAD, telefon 25-101  
ZAGREB, telefon 37-851  
REKA, telefon 35-16, 21-26, 21-17, 21-21

V vseh vprašanjih mednarodnega transporta se obračajte s polnim zaupanjem  
na nas, mi pa se bomo potrudili, da vam bomo nudili strokovne usluge vestno  
in hitro v vaše popolno zadovoljstvo



VSE OD

GRODLJA DO

PLEMENITIH JEKEL

DOBAVLJA

Železarna Jesenice